

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**MESLEK TANITIMLARININ SEKİZİNCİ SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ EĞİLİMLERİNE ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hilal YERLİKAYA

TOKAT

Temmuz, 2019

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**MESLEK TANITIMLARININ SEKİZİNCİ SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ EĞİLİMLERİNE ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hilal YERLİKAYA

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zafer KİRAZ

TOKAT

Temmuz, 2019

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgi toplama ve raporlaştırma sürecinin Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve ğretim Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirildiğini; bu tez çalışmasını “intihali engelleme” programı ile taradığımı, bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağımı gösterdiğimi beyan eder, sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

11/07/2019

Tezi Hazırlayan ğrenci

Hilal YERLİKAYA

JÜRİ İMZA SAYFASI

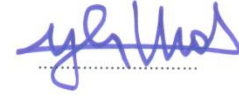
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Hilal YERLİKAYA'nın Meslek Tanıtımlarının Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Eğilimlerine Etkisi adlı çalışması 11.07.2019 tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Programında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Doç. Dr. Ayhan URAL

Üye (Tez Danışmanı): Dr. Öğr. Üyesi Zafer KIRAZ

Üye : Doç. Dr. Erdal KÜÇÜKER

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

9.8/2019
Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Kerem KILIÇER
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın gerçekleşmesi sırasında kendisini her arayıp danıştığımda bana değerli vaktini ayırıp dinleyen, vazgeemem konusunda beni yreklendiren, benden yardımlarını esirgemeyen değerli tez danışmanım ve hocam Dr. Öğr. Üyesi Zafer KİRAZ'a sonsuz teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitim sürecimde derin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım ve tez çalışmam sırasında benden desteğini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Nail YILDIRIM'a, çalışmama eleştiri ve önerileriyle büyük katkı sağlayan Doç. Dr. Ayhan URAL'a ve değerli hocam Doç. Dr. Erdal KÜÇÜKER'e teőekkürü bir borç bilirim.

Her türlü çalışmamda bana destek olan meslektaşım ve kıymetli arkadaşlarım Hilal KEKLİKİ DALAK'a ve Handan GENCER'e, uygulama aşamasında bana sınıflarını ve öğrencilerini emanet eden değerli öğretmenlere ve okul yönetimine teőekkürlerimi sunarım.

Her zaman bana destek olan sevgili eşime, ihtiyaç duyduğum her an ilgi ve sevgileri ile yanımda olan canım anne ve babama, küçük yaşlarına rağmen çalışmalarım sırasında annelerini sabır ve anlayışla karşılayarak bekleyen ikizlerim Osman Umut ve Yaren Nur'a sonsuz teşekkür ederim.

Hilal YERLİKAYA

ÖZET

MESLEK TANITIMLARININ SEKİZİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ EĞİLİMLERİNE ETKİSİ

Yerlikaya, Hilal

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Zafer Kiraz

Temmuz 2019, xiv + 94 sayfa

Çalışmanın amacı, meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki eğilimlerini oluşturacak düşünceleri üzerindeki etkisini çeşitli faktörlere bağlı olarak değişip değişmediğini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 öğretim yılında Sivas il merkezinde bir devlet okulunun sekizinci sınıfında öğrenim gören 82 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden deneme modeline göre yürütülmüş ve tek grup öntest-sontest modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Çakır (2003) tarafından geliştirilen “Mesleki Karar Envanteri” ve araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ile meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımları öncesi ve sonrasında kullanılan görüşme formları uygulanmıştır. Verilerin analizinde araştırma sonucunda elde edilen verilerden frekans, yüzde, kay-kare değerleri bulunmuş ve grupların normal dağılım gösterdiği durumlarda ortalamalar arası farkın test edilmesinde t-testi ve normal dağılım göstermediği durumlarda Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Ayrıca ilişkisiz örneklem için tek faktörlü ANOVA da hesaplanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki eğilimlerinde öncelikle ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleklere eğilim gösterdikleri, ikinci sırada ise çevresinde örnek aldığı kişilerden etkilendiği göze çarpmaktadır. Öğrencilerin % 72’si meslek tanıtımlarından sonra eğilim gösterdikleri meslek hakkında yeterli bilgi edindiklerini, % 87.8’i ise meslek tanıtımlarının etkili olduğunu belirtmişlerdir. Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri öntest puanları ile sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Aritmetik ortalama değerlerine bakıldığında mesleki karar

envanteri sontest puanının, öntest puanına göre daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Buna göre sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri puanları üzerinde meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir. Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri sontest puanlarının cinsiyete, anne-baba eğitim durumuna ve anne-baba mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermediği, ailenin aylık gelirine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Meslek, Meslek Tanıtımı, Mesleki Eğilim

ABSTRACT

THE EFFECT OF VOCATIONAL INTRODUCTIONS ON THE PROFESSIONAL TENDENCIES OF EIGHTH GRADE STUDENTS

Yerlikaya, Hilal

Master's Thesis, Division of Educational Administration and Supervision

Thesis Advisor: Assist. Prof. Dr. Zafer Kiraz

July 2019, xiv + 94 pages

The aim of the study is to determine whether the effect of professional introductions made by professional representatives on the eighth grade students' thoughts that will form the professional tendencies of eighth grade students varies depending on various factors. The study group consists of 82 students who studied in the eighth grade of a public school in Sivas city center in the academic year 2013-2014. The research was carried out according to the experimental model, one of the quantitative research methods, and a single group pretest-posttest model was used. The "professional decision inventory" developed by Çakır (2003) used as a data collection tool and the personal information form created by the researcher and interview forms used before and after the professional introductions made by the professional representatives were applied. In the analysis of the data, frequency, percentage, chi-square values were found from the data obtained from the research and t-test was used to test the difference between the averages when the groups showed normal distribution and Mann Whitney U test was used to test the difference between the averages. Single-factor ANOVA was also calculated for unrelated samples.

According to the results of the research, eighth grade students tend to professions primarily in line with their interests and abilities, and second, they are influenced by the people they model around them. 72 % of the students stated that they had acquired sufficient information about the profession they were inclined to after the vocational introductions, 87.8 % stated that the vocational introductions were effective. There was a significant difference between the pre-test scores and posttest scores of eighth grade students in the vocational decision inventory of vocational introductions

made by professional representatives. When we look at the arithmetic mean values, it is pointed out that the posttest score of the occupational decision inventory is more than the pretest score. According to this, it can be said that the professional introductions made by the professional representatives have a positive effect on the vocational decision inventory scores of the eighth grade students. It was concluded that the vocational decision inventory posttest scores of the eighth grade students of the vocational introductions made by professional representatives did not show a significant difference according to gender, parental education status and parental profession, and showed a significant difference according to the monthly income of the family. Recommendations were made in line with the findings.

Keywords: Occupation, Promotion of Occupation, Occupational Tendency

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK SÖZLEŞME	i
JÜRİ İMZA SAYFASI	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı.....	5
Araştırmanın Önemi	6
Sayıtlar.....	7
Sınırlılıklar	7
Tanımlar.....	7
BÖLÜM II	8
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	8
Meslek Tanımı	8
Meslek Seçimi ve Önemi	8
Meslek Seçimi ve Gelişimi ile İlgili Kuram ve Yaklaşımlar	10
Özellik Faktör Kuramı	10
Holland'ın Kişilik Tipleri Kuramı	11
Roe'nin İhtiyaçlar Kuramı	12

Sosyal Öğrenme Kuramı.....	13
Ginzberg ve Arkadaşlarının Mesleki Gelişim Kuramı	13
Super'in Benlik Kuramı.....	15
Karar Kuramları.....	16
Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler	16
Cinsiyet	16
Yetenek	17
İlgi.....	18
Kişilik Özellikleri	18
Aile.....	19
İş Bulma.....	20
Rol Modeller.....	20
Okullarda Yapılan Mesleki Rehberlik Çalışmaları.....	21
İlköğretimde (İlkokul, Ortaokul) Yürütülen Rehberlik Çalışmaları.....	23
Ortaöğretimde Yürütülen Rehberlik Çalışmaları.....	25
Yüksek Öğretimde Yürütülen Rehberlik Çalışmaları.....	25
İlgili Araştırmalar	26
BÖLÜM III.....	31
YÖNTEM	31
Araştırma Modeli.....	31
Çalışma Grubunun Özellikleri.....	31
Ölçme Araçları.....	35
Veri Toplama Süreci.....	36
Verilerin Çözümlemesi	37
BÖLÜM IV.....	38

BULGULAR.....	38
Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Eğiliminde Etkili Olan Faktörlere Ait Bulgular	38
Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Eğilim Gösterdikleri Mesleğe İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Bilgi Kaynaklarına Ait Bulgular	39
Meslek Temsilcileri Tarafından Gerçekleştirilen Meslek Tanıtımlarından Önce Yapılan Diğer Meslek Tanıtımlarının Mesleki Eğilimi Etkileyip Etkilemediğine Ait Bulgular	39
Öğrencilerin Meslek Tanıtımları Üzerine Görüşlerine Ait Bulgular	41
Ailelerin Öğrencileri En Çok Yönlendirdikleri Mesleklere Ait Bulgular	42
Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Temsilcileri Tarafından Meslek Tanıtımları Yapılmadan Önce Eğilim Gösterdikleri Mesleklere Ait Bulgular.....	47
Meslek Temsilcileri Tarafından Yapılan Meslek Tanıtımlarından Sonra Öğrencilerin Meslekler Hakkındaki Bilgi Düzeylerine Ait Bulgular	49
Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Temsilcileri Tarafından Yapılan Meslek Tanıtımlarının Etkililiği Hakkındaki Görüşlerine Ait Bulgular	50
Mesleki Karar Envanteri Öntest-Sontest Puanlarına Ait Bulgular	50
Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Temsilcilerine Göre Meslek Tanıtımları Yapıldıktan Sonra Eğilim Gösterdikleri Mesleklere Ait Bulgular	54
BÖLÜM V	59
TARTIŞMA.....	59
BÖLÜM VI.....	70
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	70
Sonuçlar	70
Öneriler	73
KAYNAKÇA.....	75
EKLER.....	82
Ek 1: Uygulanan Ölçme Araçları.....	82
Ek 2: Ölçme Aracı Kullanım İzni	92

Ek 3: Araştırma Uygulama İzin Belgesi	93
Ek 4: Özgeçmiş	94

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Holland'ın Kişilik Tipleri	11
Tablo 2. Ginzberg'in Mesleki Gelişim Dönemleri	14
Tablo 3. Çalışma Grubuna Ait Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları	31
Tablo 4. Çalışma Grubuna Ait Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Dağılımları	32
Tablo 5. Çalışma Grubuna Ait Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Dağılımları	32
Tablo 6. Çalışma Grubuna Ait Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre Dağılımları	33
Tablo 7. Çalışma Grubuna Ait Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Dağılımları	33
Tablo 8. Çalışma Grubuna Ait Öğrencilerin Ailelerine Ait Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımları	34
Tablo 9. Çalışma Grubuna Ait Öğrencilerin Ailelerine Ait Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımları (2019 Yılı Güncellenmiş Verilere Göre)	34
Tablo 10. Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Eğiliminde Etkili Olan Faktörlerin Kişi Sayısına Göre Dağılımı	38
Tablo 11. Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Eğilim Gösterdikleri Mesleğe İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Bilginin Kaynakları	39
Tablo 12. Meslek Temsilcileri Tarafından Gerçekleştirilen Meslek Tanıtımlarından Önce Yapılan Diğer Meslek Tanıtımlarının Mesleki Eğilimi Etkileyip Etkilemediğine Ait Frekans Tablosu	40
Tablo 13. Meslek Temsilcileri Tarafından Gerçekleştirilen Meslek Tanıtımlarından Önce Yapılan Diğer Meslek Tanıtımlarının Meslek Eğilimi Üzerine Etkisine Ait Frekans Tablosu	40
Tablo 14. Öğrencilerin Meslek Tanıtımları Üzerine Görüşlerine Ait Frekans Tablosu.	41

Tablo 15. Ailelerin Öğrencileri En Çok Yönlendirdikleri Mesleklere Ait Frekans Tablosu.....	42
Tablo 16. Ailelerin Öğrencileri En Çok Yönlendirdikleri Mesleklerin Anne-Baba Eğitim Durumuna Göre Değişimi.....	43
Tablo 17. Ailelerin Öğrencileri En Çok Yönlendirdikleri Mesleklerin Anne-Baba Mesleğine Göre Değişimi	45
Tablo 18. Ailelerin Öğrencileri En Çok Yönlendirdikleri Mesleklerin Aylık Gelire Göre Değişimi.....	46
Tablo 19. Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Temsilcileri Tarafından Meslek Tanımları Yapılmadan Önce Eğilim Gösterdikleri Mesleklere Ait Frekans Tablosu ..	47
Tablo 20. Öğrencilerin Eğilim Gösterdikleri İlk Beş Mesleğin Cinsiyete Bağlı Değişimi	48
Tablo 21. Meslek Tanımlarından Sonra Öğrencilerin Meslekler Hakkındaki Bilgi Düzeyleri.....	49
Tablo 22. Meslek Temsilcileri Tarafından Yapılan Meslek Tanımlarının Etkililiği Hakkındaki Görüşler.....	50
Tablo 23. Mesleki Karar Envanteri Öntest-Sontest Puanlarına İlişkin Bağlı Gruplar t-Testi Sonuçları	50
Tablo 24. Mesleki Karar Envanteri Sontest Puanlarının Cinsiyete Bağlı Değişimleri... 51	
Tablo 25. Mesleki Karar Envanteri Sontest Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Bağlı Değişimleri.....	51
Tablo 26. Mesleki Karar Envanteri Sontest Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Bağlı Değişimleri.....	52
Tablo 27. Mesleki Karar Envanteri Sontest Puanlarının Anne Mesleğine Bağlı Değişimleri.....	52

Tablo 28. Mesleki Karar Envanteri Sontest Puanlarının Baba Mesleğine Bağlı Değişimi	53
Tablo 29. Mesleki Karar Envanteri Sontest Puanlarının Ailenin Aylık Gelirine Bağlı Değişimi.....	53
Tablo 30. Aylık Gelire Göre Mesleki Karar Envanteri Sontest Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler	54
Tablo 31. Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Temsilcilerine Göre Meslek Tanıtımları Yapıldıktan Sonra Eğilim Gösterdikleri Mesleklere Ait Frekans Tablosu..	55
Tablo 32. Meslek Tanıtımları Yapıldıktan Sonra Öğrencilerin Eğilim Gösterdikleri İlk Beş Mesleğin Cinsiyete Bağlı Değişimi	57

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemine, amacına, önemine, sınırlılıklarına, sayıltılarına ve tanımlara yer verilecektir.

Problem Durumu

İnsanın hayatında kararlar alması gereken zaman dilimleri vardır. Bu zaman dilimlerinde aldığı önemli kararlardan biri de meslek seçimidir. Üre'ye (2012, s. 199) göre meslek; “Bireyin geçimini nasıl sağlayacağını, ne iş yapacağını, elde edeceği geliri, çevresini, bireylerle oluşturacağı ilişkileri, kişisel bazı özelliklerini ve kültür seviyesini gösteren, iş, uğraş ve faaliyetlerden oluşan, resmen tanınmış ve grup ve üyelikle ait olma özelliği sağlayan bir kavramdır.”

Her insanın hakları vardır. Bu haklardan biri bireylerin ilgileri ve yetenekleri doğrultusunda bir meslek edinmesidir. Bu konuda Özkan da (2004, s. 17) bireylerin yetenekleri doğrultusunda mutlu olacağı ve ülkenin gelişerek ilerlemesinde yardımcı olacağı bir meslek edinmenin her insan için bir temel hak olduğunu belirtmektedir. Özsoy (2003, s. 105) mesleğin bireylerin hayatları üzerinde hem de çevreleriyle olan ilişkilerinde ve toplumda bir yer edinmelerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir. Mesleğin bireylerin yaşamlarını şekillendirdiği düşünülmektedir.

Meslek ve yönlendirme çalışmaları hakkında Kuzgun (2009, s. 3) mühendis olan Frank Parsons'un 1908'de Baston'da “Mesleki Büro” adında bir büro açmasıyla, bu tarihin hem mesleki rehberlik alanında hem de rehberlik alanında başlangıç olarak kabul edildiğini belirtmektedir. Bakırcıoğlu'da (2005, s. 29) rehberlik çalışmalarının mesleki rehberlik çalışmalarına yönelik olarak 20. yüzyılın başında ABD'de başladığını ve geliştiğini, Avrupa ülkelerinde yeterli gelişmelerin gösterilmediğini, Türkiye'de ise ikinci dünya savaşından sonra ABD'den etkilenecek çalışmaların başladığını ifade etmiştir.

Yeşilyaprak (2016, s. 22) Türkiye'de rehberlik hizmetlerinin Marshall Planı kapsamında başladığını belirterek, 1950'lerde ABD'li eğitimcilerin eğitim sistemimiz

üzerine yaptığı çalışmalar ve bazı Türk eğitimcilerin ABD’de eğitim almaları ile rehberlik çalışmalarının başladığını söylemektedir. İkinci dünya savaşı sonrası ülkemizde başlayan rehberlik hizmetleri ile ilgili zaman içerisinde çeşitli gelişmeler yaşanmıştır. Üre (2012, s. 203) sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmesi ile rehberliğin eğitimde daha da ön plana çıktığını, “mesleki yönlendirme, üniversite sınavları” vb. konularda yaşanan sorunlar ile de rehberlik hizmetlerinde yeniden yapılandırılmaya gidildiğini belirtmiştir.

Okullarda yapılacak meslek tanıtımları ile öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleklere olan ilgilerini artırmak önemli olacaktır. Binbaşıoğlu’na (1989, s. 51) göre meslek seçiminde kişilik özellikleri ile mesleğin özellikleri önemli iki unsur oluşturmakta ve bununla beraber “mesleğin toplum tarafından gördüğü kabul, çalışılacak olan bölgenin özellikleri ve gelir durumu” gibi faktörler de meslek seçiminde etkili olan etmenlerdir. Bu etmenler doğrultusunda yapılan doğru meslek seçimi bireyin mesleki doyum elde etmesini sağlayarak toplumsal gelişmeye de katkıda bulunabileceği düşünülmektedir. Ayrıca Gökdeniz ve Merdan (2016) işletmelerin çalışanların meslek seçimi konusunda mesleki beklentilerini, onların doyum elde etmesi açısından önem arz ettiği için, dikkate almalarını bu şekilde iş veriminin artacağını dile getirmiştir. Bu durumda ekonomik kalkınmayı arttırarak toplumsal refah seviyesini yükselteceğine inanılmaktadır.

Özsoy (2003, s. 109) bireylerin yetenekleri doğrultusunda bir meslek edinmeleri ile işlerini severek yapabileceklerini ve bu sayede başarı elde edebileceklerini belirtmiştir. Buldukları işlerde mutlu ve başarılı bireylerinde toplumdaki başarı oranını artıracığı ve olumlu katkılar sağlayacağı için meslek seçimi önemli görülmektedir. Burada meslek seçiminin bireylere olduğu kadar topluma da etkilerinin olduğu ifade edilebilir. Bu konuda Köksal (2016) bireylerin hayat standartları ve toplumsal olarak bakıldığında da ülke kaynaklarının kullanımı açısından meslek seçiminin hem birey hem de toplumda önem arz ettiğini belirtmektedir.

Doğru yapılan meslek seçimi çeşitli avantajları, yanlış yapılan meslek seçimi ise bazı dezavantajları beraberinde getirebilir. Doğru yapılan meslek seçiminin bireye maddi ve manevi katkı sağlaması, iş doyumunu elde etmesi, toplumda kalifiye elemanlar oluşması ve toplum gelişmesine katkı sağlaması gibi avantajları olabilecekken yanlış meslek seçiminin ise beraberinde pek çok sorunu getirerek dezavantajlar

oluşturabileceği söylenebilir. Arsoy (2010, s. 178) toplumun ve bireyin ihtiyaçları doğrultusunda meslek seçiminin önemli olduğunu ve gençlere bu konuda bilgilendirmeler yapmanın gerekliliğini belirtmektedir. Tüm bu nedenlerden dolayı meslek seçiminde birey ve toplum yaşamının bir bütün olarak düşünülmesi gerektiği ifade edilebilir. Bilinçli nesiller oluşmasında ve bu sayede ilerlemiş bir toplum seviyesine ulaşılmasında mesleki bilgilendirmeler önemli görülmektedir.

Bireylerin meslek eğilimlerinin oluşmasında ve ileride doğru meslek tercihinde bulunabilmeleri için küçük yaşlardan itibaren meslekleri tanımalarının faydalı olacağını ileri sürmek pek de yanlış olmayacaktır. Deryakulu (2007) meslek seçiminin çocukluk yıllarından itibaren başlayan bir süreç olduğunu ve çocukların küçük yaşlarda meslekleri tanımaya başladıklarını bunda da “aile, sosyal çevre, medya” gibi faktörlerin etkili olduğunu belirtmektedir. Bektaş ve Demir (2004) ise meslek seçiminin ergenlik dönemine denk geldiğini belirterek bu dönemde bireylerin kendilerini daha iyi tanımaya başlayarak mesleklerle ilgili bilgilerini kendi özellikleri ile birleştirerek meslek kararı almaya çalıştıklarını ifade etmektedir. Çakır da (2011, s. 4) meslek seçimine yönelik ilk kararların ergenlik döneminde verildiğini ve verilen bu kararların etkilerinin hayatları boyunca sürdüğünü, ergenlik dönemindeki öğrencilerin lise veya lisedeki alan tercihleri ile eğitim ve meslek alanlarındaki geleceklerinin etkilendiğini belirtmektedir. Özellikle ergenlik döneminde hem psikolojik hem fizyolojik değişim yaşayan bireyler bu dönemde çevrelerindeki insanlardan etkilenebilmektedir. Gürsel de (1953) mesleğe yöneltmenin anlık bir karar olmaması gerektiğini savunarak, toplumdaki: “Daha ortaokulu yeni bitirdi. Önünde koskoca bir lise devresi var; onu tamamlasın da mesleğini seçeriz.” gibi geleneksel düşüncelerden kurtulup, meslek seçiminin önemini kavranmasını ifade etmiştir. Aile, öğretmenler ve okul yöneticilerine mesleki yönlendirme konusunda önemli görevler düşmektedir. Bu noktada özellikle okullarda yapılacak meslek tanıtımları önem kazanmaktadır.

Söz konusu çalışmaların okullarda düzenli ve sistematik olarak yapılabilmesi için okul yöneticilerinin yapılacak bu tür çalışmalara bakış açıları belirleyici olmaktadır. Okullarda meslek tanıtımlarının yapılabilmesi için her şeyden önce okul yöneticilerinin bu çalışmaların önemini kavramış olmaları gerekmektedir. Çünkü okul yöneticilerinin önemsemediği bir çalışmanın, o okul içerisinde uzun süreli ve nitelikli yapılması pek de mümkün gözükmemektedir. Okul yöneticilerinin önemsemediği bir çalışmanın

öğretmenler, veliler ve hatta öğrenciler tarafından ciddiye alınmayacağı ve etkililiğinin çok fazla oluşmayacağını da söylemek mümkündür. Bu nedenle okul yöneticilerinin meslek tanıtımlarını önemsemeleri ve söz konusu çalışmalar içerisinde aktif olarak yer almaları çalışmaların niteliğini ve etkililiğini önemli derecede artıracaktır. Kuzgun (2003, s. 145) öğrencilere bilgi verme hizmetlerinde, öğrencilerin ilgi duydukları okul veya mesleklerle ilgili olarak söz konusu okulların idarecilerinin veya okul mezunlarının ya da farklı meslek alanlarında çalışanların okula davet edilerek okullarını veya mesleklerini tanıtabileceklerini belirtmiştir. Meslek temsilcileri ile öğrencilerin etkileşim kurarak mesleki bilgi almalarının mesleki eğilimlerinin oluşmasında ve meslek seçimlerinde daha etkili olacağı belirtilebilir.

Türk Dil Kurumu'nda (TDK) temsilci kavramı “Hak ve görev bakımından birinin veya bir topluluğun adına davranan kimse” olarak tanımlanmaktadır (www.sozluk.gov.tr). Tanımdan yola çıkarak meslek temsilcisi, mesleğinin gerek ve yeterliliklerinin farkında olan, yaptıkları mesleği aktarabilecek potansiyele sahip ve buldukları meslekteki diğer insanları da temsil edebilecek kişiler olarak düşünülmektedir. Buradan hareketle meslek tanıtımı konusunda meslekleri temsil eden kişilerin, öğrencilerin ileride yapacakları mesleği belirlemelerinde etkili olacağı düşünülerek sekizinci sınıf öğrencilerinin, meslek temsilcileri ile karşılaşmalarını sağlamak önemli görülmüştür.

Razon (1983) bireylerin özellikleri ile mesleklerin gerektirdiği özelliklerin dikkate alınmadan yapılan meslek seçimleri sonucunda toplumda işinden memnun olmayan ve şikâyet eden insanların olduğunu, bu memnuniyetsizliklerin de bilinçli meslek seçimleri ile ortadan kaldırılabilceğini dile getirmektedir. Sosyal yaşamımız içerisinde Razon'un (1983) bahsettiği durum ile karşılaşabilmekteyiz. Farklı mesleklerdeki insanlarla bir araya geldiğimizde çoğu insanın kendi mesleğinden memnun olmadığını ve meslek tercihlerinde hatalar yaptıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Buradan yola çıkılarak toplumda meslek seçiminin çok önemli olduğu düşünülmüş, meslek eğilimleri üzerinde araştırma yapılmaya ihtiyaç duyulmuştur. Meslek eğilimlerinde ise mesleklerin ilgi ve yetenekleri ölçüsünde iyi tanınmış olmasından geçtiğini ve ne kadar küçük yaşlarda meslekler tanınmaya başlanır ise ileride o kadar iyi bir meslek seçimi yapılacağını varsayarak sekizinci sınıf öğrencileri araştırmaya konu edilmiştir. Türkiye'de öğrenciler sekizinci sınıfın sonunda isimleri her

ne kadar değişse de bir merkezi sınava girerek ortaöğretimdeki okul türünü belirlemektedir ancak 2017-2018 öğretim yılı içerisinde Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'te belirtildiği üzere yapılan değişiklikle öğrenci merkezi sınava girmeden de ortaöğretim kayıt alanı içindeki bir okula da kayıt yaptırabilmektedir (m. 5). İsteği doğrultusunda merkezi sınava da girip daha önceden Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmiş okullara da aldığı puana göre yerleşebilmektedir. Ortaöğretimde yerleşilen okul türünün aynı zamanda ileride yapacağı meslek seçiminin ilk aşaması olduğu düşünülerek bu yaş grubu çalışmaya dahil edilmiştir. Öğrencilerin, meslekler ile ilgili düşüncelerinin aslında ileride yapacağı mesleği belirlerken önemli bir etkiye sahip olduğu, öğrencilerin meslekler ile ilgili ayrıntılı bilgilendirilmeleri, onların doğru meslek seçimlerini etkileyeceği ve aslında hayattaki sosyo-ekonomik konumlarını da belirleyeceği için bu konu problem edinilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki eğilimlerini oluşturacak düşünceleri üzerindeki etkisini çeşitli faktörlere bağlı olarak değişip değişmediğini belirlemektir. Genel amaç doğrultusunda çalışma grubunda yer alan sekizinci sınıf öğrencilerine yönelik olarak aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır. Çalışmada öğrencilerin cinsiyeti, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne mesleği, baba mesleği ve ailenin aylık geliri demografik özellikler olarak kullanılmıştır.

1. Sekizinci sınıf öğrencilerinin meslek eğiliminde etkili olan faktörler nelerdir?
2. Sekizinci sınıf öğrencileri eğilim gösterdikleri mesleğe ilişkin detaylı bilgi sahibi olduklarını düşünüyorlar mı? Bu bilgilerin kaynağı nedir?
3. Meslek temsilcileri tarafından gerçekleştirilen meslek tanıtımlarından önce yapılan diğer meslek tanıtımlarının mesleki eğilimi etkileyip etkilemediği hakkında öğrencilerin düşünceleri arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Öğrencilere göre meslek tanıtımı nasıl olmalıdır?
5. Ailelerin öğrencileri yönlendirmek istedikleri meslekler arasında demografik özelliklere göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

6. Sekizinci sınıf öğrencilerinin meslek temsilcileri tarafından meslek tanıtımları yapılmadan önce eğilim gösterdikleri ilk beş meslek nedir? Cinsiyete göre öğrencilerin eğilim gösterdikleri ilk beş meslek arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

7. Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarından sonra öğrenciler eğilim gösterdikleri meslekler hakkında yeterli bilgi edinebildiklerini düşünmekte midirler?

8. Sekizinci sınıf öğrencileri, meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının etkili olduğunu düşünmekte midirler?

9. Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri öntest puanları ile sontest puanları arasında öğrencinin demografik özelliklerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

10. Sekizinci sınıf öğrencilerinin meslek temsilcilerine göre meslek tanıtımları yapıldıktan sonra eğilim gösterdikleri ilk beş meslek nedir? Cinsiyete göre öğrencilerin eğilim gösterdikleri ilk beş meslek arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Meslekler hakkında küçük yaşlardan itibaren yapılan bilgilendirmelerin meslekler hakkındaki düşünceleri oldukça etkilediği, çocuklara ve ergenlere yönelik meslek temsilcileri tarafından yapılacak çalışma ile meslekler hakkında hem daha doğru bilgiler verileceği hem de çocuk ve ergenlerin meslek temsilcilerini gözlemleyerek kendi ilgi ve yeteneklerine göre meslek bilgisi edinecekleri varsayılarak bu çalışma önemli görülmektedir. Öğrencilere meslek temsilcileri tarafından yapılan mesleki yönlendirme öncesi ve sonrası mesleki eğilimlerini belirlemek için yapılan bu çalışmanın öğrencilerde meslekler açısından farkındalık yaratacağı düşünülmektedir. Öğrencilere sağlayacağı katkı aynı zamanda topluma da sağlayacağı bir katkı olduğu düşünüldüğü için söz konusu çalışmanın önemli olduğuna inanılmaktadır. Bu çalışma ile öğrencilerin ileride nitelikli bir meslek tercihinde bulunmasını sağlayarak, meslek hayatında doyum elde etmesi, sosyal hayatında mutlu olabilmesi ve toplumun gelişmesine katkıda bulunması umut edilmektedir. Aynı zamanda okul yöneticilerinin doğal bir rehberlik görevlerinin bulunduğu, öğrencilerinin ileride kendi ilgi ve yeteneklerine uygun meslek seçebilmeleri için meslek tanıtımı çalışmalarını önemsemeleri, öğrencilerin yaşamları boyunca daha mutlu olmalarına katkı sağlayacağı için aslında bu tür çalışmaların okul yöneticilerinin görev ve sorumluluk alanında

olması gerektiği bunun da okul yönetimi ve denetimi alanında yer teşkil etmesi açısından önemlidir.

Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin anket form sorularını içtenlikle yanıtladığı varsayılmıştır.
2. Araştırmaya katılan öğrencilerin çalışmaya gönüllü olarak katıldıkları varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırma 2013-2014 öğretim yılı ile sınırlıdır.
2. Bu araştırma Sivas il merkezinde bulunan bir devlet okulunda öğrenim gören 82 sekizinci sınıf öğrencisi ile sınırlıdır.

Tanımlar

Meslek: “Başka alanlardan farklı öğrenim ve deneyim yoluyla belli bir iş alanında, belli bir amaca yönelik olarak, mal, hizmet ve düşünce türünden ürün üretebilecek yeterliğe ulaşmak ve bu yeterliği işe koşarak ürün üretmeyi düzenli sürdürmektir ” (Başaran, 2007, s. 208).

Eğilim: Türk Dil Kurumu’nda eğilim “Bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelme” olarak tanımlanmaktadır (www.sozluk.gov.tr).

Meslek Seçimi: “Toplumsal ve bireysel etmenlerin etkileşimine dayanan, karmaşık ve kişiliğin gelişimi ile birlikte gelişen bir karardır” (Arsoy, 2010, s. 177).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Meslek Tanımı

TDK'da meslek kavramı “Belli bir eğitim ile kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş” olarak tanımlanmıştır (www.sozluk.gov.tr). Kuzgun (2003, s. 126) mesleği “insanlara yararlı mal veya hizmet üretmek ve karşılığında bir gelir elde etmek için yapılan, belli bir eğitim ile kazanılan ve kuralları toplumca belirlenmiş faaliyetler bütünü” olarak tanımlamaktadır. Meslek kavramını Çakır (2012, s. 126) bireylerin yaşamlarını sürdürebilmek amacıyla para kazanmalarını sağlamakla beraber, ilgi ve yeteneklerini de göstermelerini sağlayan ve bu şekilde gelişimlerini sağlayabilecekleri bir alan olarak ifade etmiştir. Özsoy (2005, s. 186) ise mesleğin “insan hayatının bütününe etkileyen önemli bir olgu” olduğunu belirtmiştir.

Meslek yalnızca iş bulabilmek ve bunun sonucunda maddi gelir elde etmek için yapılmamalı, maddi kazanç elde etmenin yanında bireylerin toplum içinde yer edinebilmesini sağlamalı ve ilgi ve yeteneklerini ortaya koyabilme fırsatı da sunmalıdır (Türkiye İş Kurumu [İŞKUR], 2016). Bireyler ilgi ve yeteneklerini göz önünde bulundurmadan bir mesleğe yönelme eğiliminde bulunmamaları önemli görülmektedir.

Bazen toplum içerisinde meslek ile iş birbirine karıştırılmakta ve birbirlerinin yerine kullanılabilir. Aslında kavramsal olarak meslek ile iş farklı iki kavramlardır. Yeşilyaprak (2016, s. 6) ise meslek ile iş kavramları arasındaki farkı ortaya koymuştur. İş kavramını bireylerin mesleklerini yaparken gerçekleştirdikleri faaliyetler olarak belirtirken meslek kavramının daha geniş kapsamlı olduğunu ve benzer işlerin bir araya getirilerek oluşturulan daha geniş bir alanı ifade ettiğini belirtmiştir.

Meslek Seçimi ve Önemi

Arslan, Güripek ve İnce (2017) meslek seçimini “bireylerin çeşitli meslekler arasından kendisi için uygun olanını seçmesi ve seçtiği meslekte uyum sağlamaya

çalışması” olarak tanımlamıştır. Meslek seçimi, bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğilim gösterdiği mesleklerden birine karar vermesi olarak tanımlanabilir.

Meslek seçmek yaşam şeklini seçmek olduğundan, doğru ve gerçekçi kararlar verilebilmesi için bilinçli adımlar atılması gerektiği belirtilmektedir. Bu adımlarda birey; “genel sağlık durumunu, bedensel açıdan güçlü ve zayıf olduğu noktalarını, sosyal yönlerini, başarılı ve başarısız olduğu derslerini, boş zamanlarını nasıl değerlendirdiğini ve hayattan beklentilerini” göz önünde bulundurarak meslek seçimi yapmalıdır (İŞKUR, 2016).

Onur (2014, s. 166) meslek seçiminin hâlihazırdaki işler arasından birini seçmek olmadığını, meslek seçiminin çok daha önce başladığını dile getirerek meslek seçiminde “bireyin geçmişi ve temelleri, rol modelleri, tecrübeleri, ilgileri ve kişiliğinin” etken faktörler olduğunu belirtmiştir. Doğru bir meslek seçimi yapılabilmesi için birey kendisini, ilgi ve yeteneklerini, güçlü ve zayıf yönlerini tanımalı, bu etkenleri göz önünde bulundurarak meslek seçiminde bulunmalıdır.

İlgi ve yetenekler doğrultusunda seçilmeyen meslek, bireyi her yönüyle olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle meslek seçiminin bir süreç olduğu bilinerek, bu süreç iyi değerlendirilmeli, süreç içerisinde meslekler tanınmalı, ilgi ve yetenekler doğrultusunda iyi düşünülerek meslek seçimlerinde bulunulması gerektiği ifade edilebilir. Bu konuda Yeşilyaprak da (1986) ilgi ve yetenekleri dışında bir mesleğe yönelen bireylerin başarısız olacağını, yanlış yapılan meslek seçiminin birey açısından meslekten doyum sağlayamama, verimin düşmesi, işinde başarısızlık gibi sonuçları doğuracağını bunun da hem birey hem toplum açısından ağır sonuçları olabileceğini belirtmiştir. Doğru meslek seçiminin bireyin kendisini gerçekleştirme ihtiyacını karşılamasının yanında toplumların da ilerlemesine katkıda bulunacağı söylenebilir.

Arsoy da (2010, s. 175) bireylerin ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri doğrultusunda bir meslek seçmesinin bireyin hem fizyolojik hem de psikolojik olarak doyum elde etmesini sağlayacağını, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir meslek seçmeyen bireylerin ise iş gücünün düşmesine ve işte verimsizliğe neden olacağını belirtmiştir. Bunun sonucunda bireyin mesleki başarı durumunun kendisini psikolojik olarak, toplumu da gelişme hızı açısından etkileyeceğini ifade etmektedir.

Meslek seçimi ve önemi üzerine yapılan açıklamalardan yola çıkarak meslek seçiminin bireyin ve toplum hayatını etkilediği söylenebilir. Bireyler meslek tercihinde bulunurken farklı açılardan bakabilmelidirler. Meslek seçimlerinde kendi özelliklerini bilmenin yanında eğilim gösterdikleri mesleğin özelliklerini de bilmeleri gerektiği düşünülmektedir. Bireyin özellikleri ile mesleğin özellikleri uyum içerisinde ise o zaman eğilim gösterdikleri mesleği seçmeleri ve bu şekilde iş hayatlarında başarı duygusunu elde ederek doyum sağlayacakları ifade edilebilir. Bu sayede toplumda mesleklerinde mutlu olan bireyler topluluğu oluşacaktır.

Meslek Seçimi ve Gelişimi ile İlgili Kuram ve Yaklaşımlar

Meslek seçimi ve gelişimi üzerine literatür incelendiğinde meslek seçimi ve gelişimi ile ilgili Özellik Faktör Kuramı, Holland'ın Kişilik Tipleri, Roe'nin İhtiyaçlar Kuramı, Sosyal Öğrenme Kuramı, Ginzberg'in Mesleki Gelişim Kuramı, Super'in Benlik Kuramı ve Karar Kuramları vb. gibi kuramların yer aldığı görülmüştür. Bu kuramlar açıklanmaya çalışılmıştır.

Özellik Faktör Kuramı

Kuzgun (2013, s. 105) kuramın Minnesota Üniversitesinde Williamson, Paterson ve Darley tarafından geliştirildiğini ve daha sonra özellik faktör kuramı adını aldığını belirtmiştir. Ayrıca Kuzgun (2013, s. 105) kurama göre bireylerin bazı özelliklerle dünyaya geldiğini, bu özelliklerin çeşitli test ve envanterle ortaya çıkarılabileceğini ve danışmanların bu doğrultuda bireyin başarı elde edebileceği yönlerini göstermesi gerektiğini dile getirmektedir. Yeşilyaprak (1995) kuramı eleştirenler ve destekleyenler olduğunu ifade etmiştir. "Holland ve Super'in kuramları için temel oluşturduğunu ve mesleki gelişim alanında yeni kuramların oluşmasını sağladığını" belirtmektedir.

Tuzcuoğlu'na (1994) göre özellik faktör kuramı 1950'li yıllara kadar mesleki rehberlik çalışmalarına dayanak noktası olmuş, kurama göre bireyin bilimsel yöntemlerle incelenerek güçlü ve zayıf yönlerinin belirlendiği ve bu doğrultuda da başarılı olabileceği alanlara yönlendirmelerin yapılması amaçlanmıştır. Yalçın, Tekin, Sözen ve Odabaşı'na göre ise (2013, s. 89) bireylerin kendine özgü özellikleri bulunmaktadır ve bu özellikler ergenlik döneminden sonra çok fazla değişime

uğramamaktadır. Mesleklerin de kendine özgü iş nitelikleri bulunmakta olup kişilik ile bu iş nitelikleri arasında bir ilişki bulunduğunu belirtmişlerdir.

Özellik faktör kuramının literatür incelendiğinde meslek seçimi ile ilgili kuramlardan en eskisi olduğu görülmüştür. Özellik faktör kuramına göre çeşitli test ve envanterlerle kişinin özellikleri ortaya çıkarılıp, meslek analizleri yapılarak yani mesleğin gerektirdiği özellikler belirlenerek eşleştirme yapıldığı söylenebilir. Bu doğrultuda da bireylere uygun mesleklere yönlendirmelerin yapıldığı ifade edilebilir.

Holland'ın Kişilik Tipleri Kuramı

Meslek seçimi ve gelişimi ile ilgili kuramlardan bir tanesi de Holland'ın kuramıdır. Bacanlı (2016, s. 123) Holland'ın kuramının özellik faktör kuramına getirilen eleştirilere karşı önermeler ileri sürdüğünü ve kuramın bireylerin özellikleri ile mesleki çevrenin etkileşimi ile uyumu arasındaki ilişkiden bahsettiğini ifade etmiştir. Holland'ın meslek seçimi kuramı hakkında Yeşilyaprak (1995) kuramın mesleki rehberlik ve danışmanlık açısından katkıda bulunduğunu ve en önemli katkısının ilgilerin ölçülmesi olduğunu, daha sonra geliştirilen ilgi envanterlerinde de kuramdaki sınıflamadan etkilendiğini belirtmiştir. Holland'ın kuramında, bireyler mesleki tercih ve ilgililerine göre altı tipe ayrılmaktadır. Tablo 1'de Holland'ın kişilik tipleri görülmektedir.

Tablo 1. Holland'ın Kişilik Tipleri

Kişisel tip	Kişilik iş teması	Çalışma yaşantısı
Makinelerle uğraşmaktan hoşlanır, insanlarla uğraşmaktan hoşlanmaz.	Gerçekçi	Ticaret becerisi(Makinist, marangoz vb.)
Bilimle uğraşmaktan hoşlanır, analitiktir, bağımsızdır, sosyal değildir.	Araştırmacı	Bilimsel- teknik iş (Mühendis, kimyacı, tıpcı, tekniker vb.)
Yaratıcıdır, hayali eylemden ve kendini ifade etmekten hoşlanır.	Sanatçı	Artistik işler (Artist, müzisyen, yazar vb.)
İnsanlara yardım etmekten ve sosyal problemleri çözmekten hoşlanır.	Sosyal	Sosyal servisler (Eğitimci, danışman, hemşire, yönetici vb.)
Başkalarına lider olmaktan hoşlanır, baskın ve dışadönüktür.	Girişimci	Satış ve programlama işleri (Satıcı, Halkla ilişkiler vb.)

Sistematiik tekrarlı işlerden, verilerle uğraşmaktan hoşlanır.

Geleneksel

Büro işleri (Sekreterlik, kütüphanecilik vb.)

Kaynak: Nugent, F. A. (1990). An Introduction to the Profession of Counseling. Columbs: Merill Pub.Company; akt. Yazıcı, H. (2012). Eğitsel ve mesleki rehberlik. İçinde G. Can (Editör). Psikolojik danışma ve rehberlik. (s. 81-125). Ankara: Pegem Akademi.

Tablo 1’de de görüldüğü gibi Holland’ın kuramında meslek seçiminde altı kişilik tipi tanımlanmaktadır. Bireylerin özelliklerine göre gerçekçi, araştırmacı, sanatçı, sosyal, girişimci ve geleneksel kişilik tiplerinde yer alan mesleklerden birine yöneldiği söylenebilir.

Kuzgun (2013, s. 112) Holland’ın bireylerin meslek seçimi yapacağı döneme kadar mesleklerle ilgili çeşitli kalıplaşmış fikirler oluşturduğunu ve bu fikirleri ile de mesleklerle ilgili görüşlerini ifade ettiğini belirtmiştir. Çoban’a (2012, s. 137) göre ise Holland’ın kuramın da bireylerin mesleki ilgilerinin kişiliklerinin göstergesi olduğunu, kişiliğin ise okuldaki ders seçiminden, yaptığı aktivitelere kadar çeşitli durumlarla ortaya çıkarılabileceğini belirtmiştir.

Roe’nin İhtiyaçlar Kuramı

Roe’nin kuramı ihtiyaçlar yaklaşımı olarak bilinmektedir. Çoban (2012, s. 139) “Roe’nin kuramını Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşine dayandırdığını” belirterek, kurama göre çocukluk döneminde ki ihtiyaçların doyurulmasının veya hayal kırıklıklarının meslek seçiminde etken olduğunu ve anne babaların çocukluk döneminde bireylere gösterdikleri davranışların ileride bireyin meslek seçiminde önemli yer tuttuğunu söylemiştir. Yazıcı’ya (2012, s. 104) göre Roe, meslek seçimi ile kişilik arasında ilişki olduğunu ve bu ilişkinin de psikolojik durumlar, aile yapısı gibi faktörlerden etkilendiğini belirterek hayatın ilk yıllarındaki ihtiyaç ve doyumların ilgilerin oluşmasında etken olduğunu ifade etmiştir. Kuzgun (2009, s. 128) Roe’nun meslekleri iki gruba ayırdığını ve bireylerin bu mesleklere yönelimlerinde çocukluklarında anne ve babaları ile kurdukları ilişkideki doyumun etkin olduğunu belirtmektedir.

Literatür incelendiğinde Roe’nun kuramına göre, meslek seçiminde çocuğun ailesiyle ilişkisinin önemli olduğu ifade edilebilir. Çocukluk döneminde çocuğun, aileyle kurulan ilişkiden etkilenecek meslek seçimi temellerinin atıldığı belirtilebilir.

Sosyal Öğrenme Kuramı

Çakır (2012, s. 136) Bandura'nın sosyal öğrenme kuramının birey, çevre ve davranış faktörlerinden geliştiğini, bu faktörlerin sürekli olarak birbirlerini etkilediğini ve etkileşim içinde olduklarını söylemektedir. Ayrıca bireyin çevresinde değişiklikler yarattığını, bu değişikliklerinde davranışını ve hayatını etkilediğini belirtmiştir.

Özyürek (2016, s. 221) Kuromboltz ve arkadaşlarının, Bandura'nın sosyal öğrenme kuramını dayanak olarak aldığı ve meslek kararı vermede sosyal çevrenin etkili olduğunu ve dolayısıyla meslek seçiminin bireyin sosyalleşme sürecinde birey çevre etkileşiminden oluşan karmaşık bir süreci belirttiğini, bu süreçte de etkili olan dört etkenin ön planda olduğunu ifade ederek bu etkenleri “kalıtsal özellikler, çevresel koşul ve olaylar, öğrenme yaşantıları ve göreve yaklaşım becerileri” olarak belirtmiştir. Bu kurama göre meslek seçiminin sosyal çevreden ve sosyal çevre ile olan ilişkilerden etkilendiği ifade edilebilir.

Ginzberg ve Arkadaşlarının Mesleki Gelişim Kuramı

Arsoy (2010, s.188) Ginzberg ve arkadaşlarının kuramının çocukluktan başlayarak genç yetişkinliğe kadar devam eden bir süreci kapsadığını ifade ederek kuramın üç önemli özelliğinin olduğunu belirtmiştir. Bunlar: “Meslek seçimi bir süreçtir, bu süreç büyük ölçüde geri dönülmezdir ve süreç uzlaşmayı içermektedir.”

Çoban (2012, s. 140, 141) kuramın meslek seçme sürecinin “hayal dönemi, deneme dönemi ve gerçekçi dönem” olmak üzere üç dönemden oluştuğu belirtmiş ve bu dönemleri şu şeklide açıklamıştır. Hayal döneminde çocuk için meslek fikirlerinin geçici heveslerden ibaret olduğunu dile getirmiştir. Deneme döneminin “ilgi, yetenek, değer ve geçiş” basamakları olmak üzere dört basamaktan ibaret olduğunu belirterek, ilgi basamağında bireyin ilgilerinin farkına vardığı, yetenek basamağında yeteneklerine odaklandığı ve meslek için yeteneğin önemli bir unsur olduğunu anladığı, değer basamağında hayat değerlerini düşünerek değerlerinin ön plana çıktığı ve son basamak olan geçiş basamağında ise mesleklerle ilgili konularda bilgiler alma yönünde eğitim gösterdiği ifade edilmektedir. Kuramda ki son dönem olan gerçekçi dönemde ise meslek seçimiyle ilgili “keşfetme, billurlaşma ve belirleme” basamaklarından geçilerek mesleki kararın verildiği belirtilmektedir.

Ginzberg'in mesleki gelişim dönemlerini Siyez (2016, s. 174) "fantezi, deneme, gerçekçi" olmak üzere üç dönemden oluştuğunu ifade etmiştir. Bu dönemler Siyez (2016, s. 174) tarafından aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 2. Ginzberg'in Mesleki Gelişim Dönemleri

Dönemler	Basamaklar	Yaşlar	Özellikleri
Fantezi (Hayal) Dönemi		11 yaş öncesi	Oyuna yönelim söz konusudur. Oyunlar mesleklerle ilgilidir. Çocuğun gelecekteki işi hakkında fantezileri vardır.
	İlgi	11 – 12	Hoşlandığı ve hoşlanmadığı şeylerle ilgili kesin tanımlamalar yapılır.
Deneme Dönemi	Yetenek	13 – 14	Bireyler mesleki hedefleri ile ilgili becerilerinin farkına varmaya başlar.
	Değer	15 – 16	Farklı mesleklerin farklı yaşam biçimleri sağladığı fark edilir.
	Geçiş	17	Mesleki seçimin getireceği sorumlulukların farkına varılmaya başlanır.
Gerçekçi Dönem	Keşfetme	17 yaşından genç yetişkinliğe kadar	Kariyer tercihleri iki ya da üç olasılık üzerinde yoğunlaşır.
	Billurlaşma		Spesifik bir kariyer tercihi yapılır.
	Belirleme		Kişi seçtiği alanla ilgili eğitim alır, çalışma alanını seçer.

Kaynak: Siyez, (2016). Gelişimsel yaklaşımlar. İçinde Yeşilyaprak (Editör). Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya. (s. 172-214). Ankara: Pegem Akademi.

Açıklamalardan yola çıkarak kuram incelendiğinde meslek seçiminin bir süreç olduğu ifade edilebilir. Önce hayal döneminden başlayarak, deneme döneminden geçildiği ve en son gerçekçi dönemle beraber meslek kararının verilerek büyük oranda geri dönülemez olduğu söylenebilir.

Super'in Benlik Kuramı

Çoban'a (2012, s. 141) göre Super'in kuramında meslek gelişiminde kişilik özellikleri ön planda olup, kişilik meslek seçiminde etkin rol oynamaktadır ve kişilik zaman içerisinde gelişim gösterebileceğinden değişime uğrayabilir. Bireylerin değişen kişilik özelliklerine bağlı olarak meslek seçimlerinin de farklılaşabileceğini, bundan dolayı kurama göre bireyin kendini algılaması yani benlik kavramı meslek seçiminde etkin faktör olarak belirtmektedir. Benliğin zaman içerisinde şekillendiği ve bireylerin bu doğrultuda kararlar aldığı söylenebilir. Yalçın ve diğerleri (2013, s. 93) bireylerin olaylar karşısında nasıl bir davranış sergileyeceğini benliğinin belirlediğini, bireyin benliği tarafından mesleklerle “ilgi, inanç, tutum ve ihtiyaçların” karşılaştırıldığını ve karşılaştırma sonucunda eğer bu faktörler meslek tarafından karşılanabiliyorsa benliğin mesleği kabul ettiğini aksi durumda ise reddettiğini ifade etmiştir.

Yeşilyaprak (1995) çalışmasında Super'in kuramının “benlik kuramı” ya da “rol kuramı” olarak da ifade edilebileceğini ve Super'in kurama göre mesleki gelişimi “büyüme, araştırma, oluşturma, koruma ve düşünüş” olarak beş aşamada ele aldığını belirtmiştir. Kuzgun'a (2013, s. 110) göre ise kuramdaki araştırma dönemi meslek rehberliği için en önemli dönem olarak ifade edilmiş ve araştırma döneminin Super'e göre şu dönemlerden oluştuğunu açıklamıştır.

- Geçici dönem 15-17 yaş aralığını kapsamaktadır. Bu dönem ilgi, gereksinme, yetenek ve değerlerin dikkate alınarak geçici kararlar alındığı dönemdir.
- Geçiş dönemi 18-21 yaş aralığını kapsamaktadır. Bu dönem bireyin bir işe ya da profesyonel bir eğitime başladığı dönemdir.
- Sınama dönemi 22-24 yaş aralığını kapsamaktadır. Bu dönem ise uygun bir alanın bulunduğu ve bireyin ilk işe yerleştiği dönemdir.

Kuram hakkında Tuzcuoğlu (1994) Super'e göre meslek gelişiminin süreçten ibaret olduğunu, meslek seçiminin ise parçadan bütünü oluşturulması suretiyle meydana geldiğini yani sentez yapma işi olduğunu belirterek, bu süreçte ve sentez yapmada öğrenmenin etkin rol oynadığını ifade etmektedir. Yapılan açıklamalardan yola çıkarak kuramda meslek seçimi konusunda benlik kavramının ön planda olduğu, meslek gelişiminin yaşam boyunca sürdüğünü, dönemler halinde devam ettiği söylenebilir.

Karar Kuramları

Kuzgun'a (2013, s. 115) göre meslek danışma kuramlarında bireyin doğru bir meslek kararı verebilmesi için elde bulunan imkânlarını değerlendirerek psikolojik açıdan ve diğer yönlerden kendisini tanıması gerektiğini vurgulamaktadır. Çakır'a (2012, s. 137) göre bireyler yaşamları boyunca çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalabilmekte ve bu sorunlar karşısında aldığı kararların gelişim dönemine ve yaşanan soruna göre farklılık gösterebileceğini söyleyerek, meslek kararı konusunda da çalışmaya ihtiyaç olduğunu bundan dolayı bireylerin bu konuda bilgi edinmeleri gerektiği fikrine sahip olmaları noktasında yönlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Kuzgun (2009, s. 131) toplum yaşamının komplike bir durum içerdiğini, bu durumda bireylerin seçim yapmaları gereken konuları arttırdığını ve bu nedenle bireylere karar verme süreçlerinde etkin karar verme yöntemlerinin öğretilmesinin gerekliliğinin önemini vurgulamaktadır. Mesleki karar kuramları ile ilgili olarak bireyin meslek karar sürecini göz önünde bulundurarak vermesi gereken mesleki kararlarda ona yol göstermeyi amaçlayan kuramlar olduğu söylenebilir.

Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler

Çoban (2012, s. 143) meslek seçimini etkileyen faktörleri çevresel faktörler ve kişilik özellikleri şeklinde ifade ederek, bireyin meslek seçiminde “ailenin sosyo-ekonomik durumu, ilişki kurulan ve model alınan kişiler, bireyin aldığı eğitimler, ilgi, yetenek ve ihtiyaçları, kişilik özellikleri, iş imkânları” gibi birçok faktörün etkili olduğunu belirtmiştir. Meslek seçimini etkileyen bazı faktörler açıklanmaya çalışılmıştır.

Cinsiyet

Kadın ve erkek cinsiyetlerine göre farklı özelliklere sahiptirler. Cinsiyetlerine bağlı olarak özdeşim kurdukları bireylerle bu farklı özellikleri gözlemleyen çocukların farklı ilgi alanları oluşturdukları söylenebilir. Bu ilgi alanları hayatlarında pek çok yönde farklı konulara yönelmelerinde ve farklı seçimler yapmalarında etkin olabileceği, bu seçim alanlarından birinin de meslek eğilimi konusunda olduğu düşünülmektedir.

Yeşilyaprak (2016, s. 70) bireylerin cinsiyetlerinin kariyer sürecinde etkili olduğunu ve bu süreçte hatta içinde bulunduğu topluma dair “toplumsal cinsiyet” anlayışını değerlendirmek gerektiğini ifade etmiştir. Toplumumuzda ataerkil bir aile yapısı olduğu düşünülerek çocukluk döneminde mesleki eğilimlerde ilerleyen yıllarda meslek kararı verilmesi gereken dönemde de meslek seçiminde cinsiyet faktörünün ön plana çıktığı ve mesleklerin cinsiyetçi bir yaklaşımla ayrıştırıldığı düşünülmektedir.

Kuzgun’a (2009, s. 58) göre toplum tarafından cinsiyetlere göre ilgi alanları farklılaştırılmakta ve “kadınların el sanatları, müzik, sosyal bilimler, büro işleri ile erkeklerin bilim, teknik ve yönetimle” ilgili konulara yönelmeleri beklenmektedir. Kısaca meslek seçiminde etkili olan faktörlerden cinsiyetin, günümüz toplum yaşamında etkin olduğunu, kızların ve erkeklerin yönelecekleri meslekleri etkilediği düşünülmektedir.

Yetenek

Yeşilyaprak’a (2016, s. 45) göre yetenek, “çeşitli alanlarda gösterilebilen performans kapasitesi” olup meslek seçimini etkileyen faktörlerden biridir. Bireylerin sahip olduğu yeteneklerini ve bu yeteneklerinin onu hangi alanda başarıya götüreceğini bilmesi önemli görülmektedir. Meslek eğiliminde bulunurken sahip olunan yeteneklerin tek başına bilinmesi yeterli olmadığı düşünülerek bireylerin ilgi alanlarına giren ve ileride seçmeyi düşündüğü mesleklerinde gerektirdiği yetenek alanlarını araştırarak, sahip olduğu yetenekleri ile uyum gösteriyorsa o mesleği seçmesinin daha doğru olacağı ifade edilebilir.

Özsoy’a (2005, s. 186) göre öğretmenlere öğrencilerin seçeceği mesleklere yönlendirilmesinde önemli görevler düşmektedir. Öğretmenlerin öğrencilerini izleyerek okul içinde ve dışında sergiledikleri davranışları ile yeteneklerini keşfetmelerini sağlamalı ve meslek seçimi döneminde bu yeteneklerini de göz önünde bulundurarak bir mesleğe yönlendirme çalışmalarında fayda sağlayacağını belirtmektedir. Bireylerin yeteneklerine uygun meslek seçiminde bulunmasının mesleğini zorlanmadan icra edebilmesini sağlayarak mesleğinden doyum elde etmesini, bunda yaşamına mutluluk olarak yansıtacağı düşünülmektedir.

İlgi

“İlgi bir etkinlik, görev veya bir nesneye karşı hissedilen sevmeye ya da sevmeme durumunu” ifade eder (Yeşilyaprak, 2016, s. 53). Mesleki ilginin ise, kariyer seçimlerinin farklılaşmasında etkin bir faktör olduğu ve bireyleri farklı kariyer tercihlerinde bulunması konusunda yönlendirdiği belirtilmektedir (Schmitt-Rodermund 2004; akt. Çetin, Şentürk ve Alacalar, 2015).

Onur’a (2014, s. 167) göre bireylerin ilgilerinin, yeteneklerini ve geçmişte kazandıkları başarılarını algılamalarını sağladığını ve edindiği tecrübeler ile örnek aldığı rol modellerinin ilgilerini ortaya koyduğunu dile getirmektedir. Bu bağlamda bireylerin meslek seçiminde rol modellerin de önemli olduğu ve ilgilerine göre rol modellerini göz önüne alarak mesleki eğilimde buldukları düşünülmektedir.

Meslek seçiminde bulunurken bireylerin ilgi alanları da ön planda tutulmalıdır. İlgileri doğrultusunda meslek seçiminde bulunan bireylerin işlerini daha fazla severek yapacakları ve bunun sonucunda da iş veriminin artarak mesleki doyum elde edeceği söylenebilir.

Kişilik Özellikleri

Burger (2016, s. 23) kişiliği, “bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler” şeklinde tanımlamış ve kişilik içi süreçleri ise, “bireyin nasıl davranacağını ve nasıl hissedeceğini etkileyen, bireyin içinden gelen duygusal, güdüsel ve bilişsel süreçleri” içerdiğini belirtmiştir. Meslek seçimi üzerinde en önemli faktörlerden birisinin ise kişilik özellikleri olduğunu söyleyebiliriz. Onur (2014, s. 168) Holland’ın kuramında kişilik farklılıklarının temeli oluşturduğunu, altı kişilik türü bulunduğunu ve kişilik türlerine göre belirlenen mesleklere bireylerin yönelim yaşadığını belirtmiştir.

Steinberg (2007, s. 474, 475) bireylerin kariyer seçimlerinde farklılıklar oluşmasının nedenleri üzerinde incelemeler yapan kuramcılarının kişilik özelliklerinin etkilerini araştırdığını ve kişilik özelliklerine göre bireylerin kariyer seçimlerinde bulunduğunu düşündüklerini dile getirmektedir. Mesleklere yönlendirme konusunda meslek seçiminin önemli unsurlarından birisinin kişisel özellikler olduğu ifade edilebilir.

Aile

Bireyin en yakın çevresini oluşturan aile kurumunun, bireyi birçok alanda etkilediği ve yönlendirdiği düşünülmektedir. Bu alanlardan biri de meslek seçimidir. Özsoy (2005, s. 188) bireyleri mesleğe yönlendirme çalışmalarında “ailenin sosyo-ekonomik durumu ve ihtiyaçlarının” belirleyici olduğunu belirtmiştir. Bireylerin meslek eğilimi oluşturmalarında ailelerin bireyden beklentilerinin, bireye karşı sergiledikleri ilgi, sevgi ya da baskının bireyler üzerinde etki yarattığına inanılarak meslek seçiminde ailenin etkili bir faktör olduğu düşünülmektedir.

Özsoy’a (2003, s. 108) göre ailelerin maddi getirileri yüksek olan mesleklere çocuklarını yönlendirmek istemelerinin normal biri durum olarak kabul edilebileceğini, burada normal olarak kabul edilemeyecek noktanın ise çocuklarına bu konuda ısrarcı davranmaları olduğunu ve çocuklarını istemedikleri bir meslek seçimi yapmalarına neden olmanın yanlış olduğunu belirtmektedir. Ayrıca ailelerin çocuklarını mesleklere yönlendirirken mesleğin gerektirdiği özelliklerin de bilinerek çocuklarının bu özelliklerden hangisini taşıdığına araştırılmasının önemini vurgulamıştır.

Yeşilyaprak (2016, s. 65) ailelerin hayatlarında kendilerinin yerine getiremediklerini çocukları üzerinde görmek isteyebileceklerini belirterek, bu konuda ailelerin ısrarcı bir tavır sergilemelerinin yanlış olduğunu ayrıca kariyer süreçlerinde çocuklarının bütünüyle özgür bir tavır sergilemeleri noktasında bırakmalarının da doğru bir davranış olmayacağını belirtmiştir. Anne babalar mesleki yönlendirmede çocuklarına meslekleri ve mesleğin gerektirdiği özellikleri tanımlayarak, çocuklarının ilgi ve yeteneklerini göz önünde bulundurup, baskıcı bir tavır içerisinde bulunmadan meslek seçimleri konusunda yardımcı olmalıdırlar. Yılmaz ve Üre de (2010, s. 97) rehberlik programları yardımı ile ailelerin kendilerini mutlu edecek bir mesleğe çocuklarını yönlendirmeleri konusunda zorlayıcı bir tavır içinde bulunmamaları gerektiğini ve çocuklarının severek yapacakları, mutlu olabilecekleri bir mesleği seçmeleri için fırsat verilmesinin daha doğru olduğunu anlayarak bu yönde hareket etmeleri gerektiğini ifade etmiştir.

İş Bulma

Meslek edinme sürecinde gerekenlerin yapılması ile meslek edinen bireylerin mesleklerini icra edememeleri bir sorun olarak düşünülmektedir. Bu noktada devreye iş bulma süreci girmektedir. Meslek seçimin de bireylerin mesleğe yönelik iş bulabilme fırsatlarını, mesleğin geleceğini değerlendirmesi önemli görülmektedir. Gelişen ve değişen teknoloji ile popüler olan meslekler zamanla popülerliklerini kaybedebilmektedir. Bireylerin gerekli araştırmaları yaparak geçerliliğini sürdürecektir mesleklere yönelmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu etkenler göz önüne alınarak seçilecek olan mesleklerin gelecekte bireyler üzerinde kaygı yaratmayacak şekilde seçilmesi gerektiği belirtilebilir.

Günümüzde iş bulma ve işe yerleşmenin eskisi gibi garanti olmadığı, işletmelerin kariyer olanaklarının azaldığı bu nedenle bireylerin kariyer sürecinde aktif rol almaları gerektiği ifade edilmektedir (İŞKUR, 2016). Özsoy (2003, s. 105) teknolojiye gelişmeler ile yeni meslek alanlarının oluştuğunu ve bu meslek alanlarının yan dalları ile de birçok sektörün ortaya çıktığını belirtmektedir. Bu nedenle meslek seçimi yapılırken teknolojiye değişimler ile ortaya çıkan yeni meslek alanları da araştırılarak, iş bulma fırsatlarının da yüksek olduğu ve birey de ileride kaygı oluşturmayacak mesleklerin seçilmesi gerektiği söylenebilir.

Rol Modeller

Rol kavramı, TDK'da "bir işte bir kimse veya şeyin üstüne düşen görev" ve model kavramı da "bir özelliği olan nesne veya kişi" olarak tanımlanmıştır (www.sozluk.gov.tr). Bakırcıoğlu (2012) rol modeli "Kişinin tutumlarını, hedeflerini, davranışlarını örnek aldığı, onlarla özdeşim kurduğu, onları taklit etmeye çalıştığı insanlar ya da gruplar" olarak tanımlamaktadır. Tanımlardan yola çıkarak rol model kavramının örnek alınan kişi ya da kişiler olduğunu söyleyebiliriz.

Gelişen ve değişen toplum yapısında teknolojiye yeniliklerle de beraber bireyler hem çevrelerinden etkilenmekte hem de çevrelerini etkileyebilmektedir. Bu konuda Özgökbil Bilis (2014) değişen toplum yapısı ile rollerin değişebileceğini, bunun bir ürünü olarak geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçiş olduğunu ve çekirdek aile yapılarında da teknolojinin de etkileriyle anne baba ve çocuk arasındaki ilişkilerin

yeniden yapılandığını ve değiştiğini ifade etmektedir. Rol model olma konusunda ailede bireylere yeni görevler düşmenin ve çocuğa rol model olmanın yanında sadece ailenin rol model olmadığı, ailenin yanında yakın çevresindeki arkadaşların, diğer insanların, okul ortamında öğretmenlerin vb. kişilerin de çocuk için rol model olabileceği düşünülmektedir. Onur (2014, s. 167) rol modeli olma konusunda geleneksel toplumlarda genellikle baba ya da amcanın örnek teşkil ettiğini ancak günümüzde kitle iletişim araçları sayesinde rol modellerin sadece yakın çevredeki bireylerden çıkarak uzak alanda ki bireylerinde örnek alınabileceğini dile getirmiştir. Ayrıca bireylerin meslek seçimlerinde de kendileriyle özdeşim kurabilecekleri rol modelleri örnek alarak meslek seçimlerinde bulduklarını ifade etmektedir.

Bireyin yaşamında gelişim dönemlerine göre rol model aldığı birçok kişi olabilir. Bu dönemlerden biri olan ergenlik döneminde rol modeller bireyleri etkileme konusunda daha aktif rol aldığı düşünülmektedir. Kabaklı Çimen (2019) çalışmasında gençlerin rol modellerini örnek alarak onları taklit etmeye çalıştıklarını, rol modellerin “kişilik özelliklerinden, mesleki başarılarından, hedeflerine ulaşmış olmalarından” vb. özelliklerinden etkilendiklerini belirtmiştir. Açıklamalardan yola çıkarak bireylerin değer yargılarını kazanmalarında ve mesleki eğilimlerinde çeşitli meslek sahibi rol modellerin etkili olabileceğini söyleyebiliriz.

Okullarda Yapılan Mesleki Rehberlik Çalışmaları

Okullarda günümüzde mesleki rehberlik ve yönlendirme çalışmaları okul yönetiminin liderliğinde okul psikolojik danışman ve rehber öğretmenler tarafından yürütülmektedir. Okullarımızda yürütülen rehberlik çalışmalarının temelleri geçmiş yıllara dayanmaktadır. Bakırcıoğlu (2005, s. 38) Türkiye’deki rehberlik gelişmelerine yönelik olarak rehberliğe olan ilginin 1926 yılına hatta daha da geriye giderek 1824 yılına kadar uzandığını yani rehberliğe olan ilginin eskiye dayandığını ifade etmiştir.

Yalçın ve diğerleri (2013, s. 17) ABD’nin mesleki rehberlik çalışmalarında öncü olduğunu ve rehberlik çalışmalarının ilk olarak 20. yüzyılın başında meslek seçimine ve iş bulmaya yardım amaçlı ABD’de başladığını söylemiştir. Parsons’un 1908 yılında Boston’da bir büro kurarak iş arayanlara yardımcı olduğunu daha sonra 1909 yılında “Meslek Seçimi” isimli bir kitap çıkararak çalışmalarına devam ettiğini belirtmiş, rehberliğin ayrı bir bilim olarak ele alınmasında Parsons’un bu çalışmalarının temel

oluşturduğunu ifade etmiştir. Yeşilyaprak (2016, s. 38) ise mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı konusunun tarihsel sürecinin araştırılmasının bu konudaki gelişmeler ve geleceği biçimlendirebilmek açısından katkı sağlayacağını belirtmiş, 21. yüzyılda yaşanan ekonomik kriz ve dünyada yaşanan değişimlerden dolayı mesleki ve kariyer danışmanlığı yapacak bireylere büyük sorumluluklar düştüğünü, bu konuda danışmanların kendilerini geliştirmeleri gerektiğinin önemli olduğunu altını çizmiştir.

Totan (2014) Türkiye ile ABD arasında oluşturulan ilişki ile Türk bilim insanlarının ABD’de eğitim aldıklarını ve ABD’de gerçekleştirilen eğitim reformlarını gözlemleme fırsatı bularak etkilendiklerini, bunun sonucunda da Türkiye’de okullarda rehberlik ve psikolojik danışmanlığın bir meslek olarak ele alınmasında ABD’deki çalışmaların etkili olduğunu dile getirmiştir. Türkiye’de yapılan rehberlik çalışmalarında ülkelerin etkileşiminin önemli olduğu düşünülmektedir. Yalçın ve diğerleri (2013, s. 17) ABD’de rehberlik hizmetlerinin 1913 yılında eğitim sisteminde yer aldığını, Türkiye’de rehberlik hizmetlerinin ise 1950’li yıllarda ABD ile kurulan temaslarla başlangıcının oluşturulduğunu, rehberlik alanında Prof. Dr. Hasan Tan ve Prof. Dr. Feriha Baymur’un çalışmaları ile önderlik ettiklerini dile getirmiştir.

Türkiye’de Psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri zamanla gelişerek günümüzde okullarımızda da yürütülmektedir. Üniversitelerde bu yönde vasıflı personel yetiştirmek amacıyla bölümler oluşturulmuş ve eğitimler verilmektedir. Bu sayede okullarımızda okul yönetimlerinin sorumluluğunda olan öğrencilerin gelişimleri amacıyla kişisel, eğitsel ve mesleki rehberlik olmak üzere üç temel alanda rehberlik hizmetleri sunulmakta ve yönlendirme çalışmalarının daha sağlıklı bir süreç haline geldiği düşünülmektedir. 10 Kasım 2017 tarihli resmi gazetede yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği’ne göre rehberlik hizmetlerinin genel amaçları şu şekilde belirlenmiştir (m. 4):

Türk Millî Eğitiminin genel amaçları çerçevesinde eğitimde rehberlik hizmetleri; kendini tanıyan, kendisine sunulan eğitsel ve mesleki fırsatları değerlendirebilen, sorumluluk alabilen bireyler yetiştirilmesini ve bireylerin toplum içinde sağlıklı bir birey olarak yaşamlarını sürdürerek kendini gerçekleştirmelerini amaçlar.

Farklı eğitim kademelerinde yapılan rehberlik çalışmalarının, öğrencilerin karşılaştıkları psikolojik, akademik, gelişimsel ve mesleki alanlarla ilgili sorunlarda öğrencilere yol göstermeyi amaçladığı düşünülmektedir. Eğitim kademelerine göre

okullarda yürütülen rehberlik çalışmaları ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde yürütülen rehberlik çalışmaları olarak aşağıdaki şekilde incelenecektir.

İlköğretimde (İlkokul, Ortaokul) Yürütülen Rehberlik Çalışmaları

Osmanlı devleti zamanında ilk kez II. Mahmut döneminde zorunlu hale getirilen ancak yaygınlaştırılmayan ilköğretim Cumhuriyet'ten sonra en çok yoğunlaşılacak konulardan birisi olmuştur (Şişman, 2005, s. 69). İlköğretim konusu ile ilgili zaman içerisinde gelişmeler yaşanmış 12 Ocak 1961 tarihli resmi gazetede 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu yayınlanarak “İlköğretim, ilköğrenim kurumlarında verilir; öğrenim çağında bulunan kız ve erkek çocuklar için mecburi, devlet okullarında parasızdır” (m. 2) ibaresi yer almıştır. 14 Haziran 1973 tarihinde kabul edilen 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda ise “Mecburi ilköğretim çağı, 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar” (m. 22) ifadesi bulunmaktadır. Gazalcı (1997, s. 13) 10. Milli Eğitim Şurasında temel eğitimin sekiz yıla çıkarılması kararından, 15. Milli Eğitim Şurasında ise zorunlu eğitimin kesintisiz hale getirilmesi için tartışıldığından ve bu yönde karar alındığından bahsetmiştir. 18 Ağustos 1997 tarihli resmi gazete yayınlanan 4306 numaralı kanun (m. 1) ile de ilköğretimde sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmiştir. 11 Nisan 2012 tarihinde resmi gazetede yayınlanan “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile de zorunlu eğitim on iki yıla çıkarılmıştır. Günümüzde “4+4+4 eğitim sisteminin” okullarımızda kullanılmasıyla birlikte ilköğretim dört yıl süreli ilkokullar ve dört yıl süreli ortaokullardan oluşmaktadır. Yapılan rehberlik faaliyetleri de bu yönde iki grup şeklinde incelenebilir.

İlköğretimde yürütülen rehberlik çalışmaları hakkında Kaya, Bölükbaşı Macit ve Siyez'e (2012) göre ilköğretimin birinci kademesinde daha çok birinci sınıf öğrencilerinin bunları takiben ise ikinci kademe daha çok yedinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin rehberlik servisine başvurduklarını, birinci kademe düzeyinde üçüncü sınıfa kadar rehberlik servisine velilerin ve öğretmenlerin daha çok geldiklerini bunun da çocuğun kendini ifade etme sınırlılığından kaynaklı olduğu düşünülerek, genellikle “ödev yapmama, okula gelmek istememe, saldırganlık” gibi sorunlar için başvurulduğu ifade edilmiştir. İkinci kademe ise velilerin daha çok akademik başarı konusunda yardım istedikleri belirtilmiştir.

Akman (1992) ilköğretimdeki rehberlik çalışmalarında öğrenciyi anlama ve kedisini anlamasına yönelik ortaöğretimden farklı yöntemlerin uygulanması gerektiğini ve ilkokul öğrencisi ile iletişim kurmada oyunun kullanılabileceğini ifade etmiştir. Kuzgun da (1992) ilköğretim düzeyindeki rehberlik çalışmalarının öğrencinin ilgi ve yeteneklerini keşfetmelerine fırsat verilmesi, sağlıklı bir kişilik gelişimi oluşturması ve kendine güven duygusu oluşturması amacına yönelik olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Bakırcıoğlu (2005, s. 263) okulöncesi çocuklarla birinci kademedeki bulunan çocukların bilişsel, fiziksel ve toplumsal gelişim özellikleri açısından farklılık gösterdikleri bundan kaynaklı olarak farklı ihtiyaçlarının bulunduğu, aynı durumun birinci kademedeki çocuklar ile ikinci kademedeki çocuklar içinde yaşandığı, birinci kademedeki çocukların ikinci çocukluk dönemi özelliklerini yaşadıkları ve beşinci sınıftan itibaren ergenlik dönemine girdiklerini belirtmektedir. Birinci kademe ve ikinci kademe öğrencilerinin farklı ihtiyaçlarından dolayı farklı rehberlik uygulamaları yapılması gerektiği düşünülmektedir. Yapılan açıklamalardan yola çıkarak birinci ve dördüncü sınıfları kapsayan birinci kademedeki daha çok öğrencilerin kendini tanıması ve okula uyumu gibi konulara, beşinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar olan ikinci kademe de ise daha çok ergenlik sorunları, akademik başarı, lise tercihleri gibi konulara rehberlik alanında yönelimin olabileceği söylenebilir. Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre ortaokullarda yürütülen rehberlik faaliyetleri şu şekilde ifade edilmiştir (m. 8 c fıkrası):

Öğrencinin ilgi, yetenek ve kişilik özellikleri doğrultusunda seçmeli derslere, eğitsel ve sosyal kulüplere yönelmesine ve hobi edinmesine; güçlü ve zayıf yönlerini tanımasına ve geliştirilmesi gereken yönlerini fark etmesine; gelişim dönemi özelliklerini tanımasına ve uyum sağlamasına yönelik olarak eğitsel, mesleki ve kişisel/sosyal rehberlik hizmetleri kapsamında yürütülür.

Yönetmelikte belirtilen faaliyetler doğrultusunda okullarda öğrencilere gerekli rehberlik hizmetleri verilmeye çalışılmaktadır. Sekizinci sınıf öğrencilerine ise rehberlik ve kariyer planlama dersi adı altında meslek tanıtımları, mesleklerle ilgili farkındalık ve bilgilendirme çalışmaları yürütülmekte ve bu sayede bir üst kademeye yönlendirme çalışmaları yapılmaktadır.

Ortaöğretimde Yürütülen Rehberlik Çalışmaları

Yalçın ve diğerleri (2013, s. 51) ortaöğretimdeki öğrencilerin 15-18 yaş aralığında olduklarını belirtmiştir. Ortaöğretimin bu öğrencileri bir mesleğe yönlendirmeyi ya da bir üst kurum olan üniversite için hazırlanmalarını hedeflediğini dile getirmiştir. Akdemir (1991) eğitim kademelerinden biri olan ortaöğretim kademesinde yapılacak sağlıklı bir meslek seçiminin bireyi geleceğe hazırlama noktasında etkili olduğunu ve doğru yapılan bir meslek seçiminin topluma da katkı sağlayacağını belirterek ortaöğretimdeki öğrencileri mesleğe yönlendirme konusunda mesleklere hazırlayıcı eğitim programlarına olan ihtiyacın önemine değinmiştir. Özoğlu da (1978) aslında lise öğrencilerinin meslek seçimi değil meslek tercihinde bulduklarını söyleyerek tercih ile seçim kavramları arasındaki farktan bahsetmiştir. Meslek tercihinin meslekleri araştırarak bir değerlendirme olduğunu, seçimi ise karar kılma olarak ifade etmiş, meslek seçimi içinde öğrencinin kendisini tanıması gerektiğini belirtmiştir.

Ercan (2001) ortaöğretimde mesleki rehberliğin kişilik ve eğitsel rehberlik hizmetleriyle beraber daha da önem kazandığını çünkü lise ve dengi okullara denk gelen bu dönemde öğrencilerin yeteneklerinin ortaya çıktığını ve mesleki yönelim ihtiyacının oluştuğunu belirtmiştir. Burada ortaöğretimdeki öğrencileri meslek seçimine yönlendirmede rehber öğretmenlerine ve ailelere büyük görev düştüğü söylenilebilir. Turan ve Kayıkçı (2019) çalışmalarında öğrencileri mesleki yönlendirme noktasında öğrenci velileri ve rehber öğretmenlerinin işbirliği içerisinde olmaları gerektiğini vurgulamışlardır. Ortaöğretim kademesinde yapılan rehberlik hizmetlerine baktığımızda bu dönemde meslek seçimi konusu ön plana çıktığı için mesleki rehberliğinde bu dönemde daha da önem kazandığını söyleyebiliriz.

Yüksek Öğretimde Yürütülen Rehberlik Çalışmaları

Yükseköğretim üniversite kademesini ifade etmektedir. Bu dönemin rehberlik çalışmalarına yönelik Yılmaz ve Üre (2010, s. 181) ortaöğretim kademesi ile benzer sorunların ele alındığının fakat bu dönemde daha çok sosyal ve ekonomik sorunlar ile uyum probleminin daha ön planda olduğundan bahsetmektedir.

Yalçın ve diğerleri (2013, s. 53) yükseköğretimdeki rehberlik hizmetlerinin geniş bir alanı kapsadığını belirtmişler ve yükseköğretim rehberlik hizmetlerini “akademik danışmanlık” ve “öğrenci kişilik hizmetleri” olarak incelemişlerdir. Külahoğlu (2002) çalışmasında Türkiye’deki üniversitelerde Avrupa Birliği ülkelerindeki üniversitelerde olduğu gibi çok kültürlü bir yapının hâkim olmadığını, rehberlik ve psikolojik danışmanın gelişmesi konusunda yeterli önemin verilmediğini ayrıca öğrencilere destek amaçlı “yükseköğretime giriş, yükseköğretim sürecinde ve mezuniyet” aşamalarında rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin görevinin önemli hale gelmesi gerektiğini vurgulamıştır.

İlgili Araştırmalar

Literatür incelendiğinde meslek seçimi ve mesleki yönlendirme ile ilgili araştırmaların yapılmış olduğu görülmüştür. Aşağıda yapılan çalışmaların bazıları özetlenmiştir.

Akbalık (1991) ortaokul üçüncü sınıf öğrencileri üzerine bir çalışma yapmıştır. Çalışmada öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini meslek seçimi konusunda ön planda tuttukları ifade edilmektedir. İş yaşamına karşı öğrencilerin olumlu tutum içerisinde olduklarını fakat henüz meslek seçme ihtiyacı duymadıkları belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilerin mesleki bilgi edinme konusunda da girişimde bulunmadıkları görülmüştür. Mesleki açıdan kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha önce olgunlaştıkları sonucuna ulaşılmış, sosyo-ekonomik düzeyin mesleki olgunluğu etkilemediği ifade edilmektedir.

Safran, Balcı, Sert ve Dinçer (1995) çalışmalarını lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirmişlerdir. Kişilik özellikleri ile mesleki ilgi arasında bir ilişki olup olmadığını araştırmak yönünde bir çalışma yapmışlardır. Çalışma sonucunda kişilik özelliklerinin öğrencilerin ileride seçeceği meslek alanlarını etkilediği ve mesleki ilginin kişilik özelliklerinden etkilendiği sonucuna varılmıştır.

Atçakan Yavaşcaoğlu’nun (2001) ilköğretim ikinci kademedeki yer alan altı, yedi ve sekizinci sınıf öğrencileri ile yürüttüğü çalışmasında meslek seçiminde iş eğitimi (ev ekonomisi) dersinin etkileri araştırılmıştır. Çalışma da ulaşılan bazı sonuçlar; iş eğitimi dersinin ilköğretim programında yer aldığı şekliyle yapılmadığı, öğretmenlerin iş

eğitimi dersinde öğrencileri mesleğe yöneltme işini az yaptıkları ve öğretmenlerin dersin amacını yeteri kadar bilmediği şeklinde dir.

Ay (2002) sekizinci sınıf öğrencileri üzerine yaptığı çalışmasında okullarda mesleki yönlendirme çalışmalarının yeteri düzeyde yapılmadığını ifade etmektedir. Farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip ailelerin çocuklarının meslek seçimlerinin de çok farklı olduğunu dile getirmektedir.

Kırbıyık (2005) ilköğretimde mesleki yöneltme ile ilgili bir çalışmada bulunmuştur. Çalışmada “ilköğretim düzeyinde mesleki yöneltmede ğrenci, ğretmen ve ailelerin birlikte hareket etmesi gerektiği” ifade edilmektedir.

Güler (2007) alışmasında ilköğretimde yöneltme yönergesi işlemlerinde yaşanan eksiklikleri tespit ederek çözüm nerileri sunmayı amaçlamıştır. alışmasını ilköğretim okullarında görev yapmakta olan rehber öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda yürütmüştür. Çalışma sonunda ulaşılan sonuçlardan bazıları; “yöneltmede akademik başarının en önemli faktör olarak görüldüğü, yöneltme işlemlerinin sekizinci sınıfın ikinci döneminde ağırlıklı olarak ele alındığı, öğretmenlerin ve yöneticilerin yöneltme konusunda ve mesleki rehberlik alanlarında bilgi eksikliklerinin bulunduğu” şeklinde sıralanabilir.

Deryakulu'nun (2007) sekizinci sınıf ğrencilerinin ileride seçmeyi düşündüğü meslek ile aldığı seçmeli bilgisayar dersinin ve bilgisayar öz yeterlik algısının bir ilişkisinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla yaptığı çalışmasında öğrencilerin % 8.6'sının ilk tercihinde seçmek istedikleri mesleğin bilgisayarla ilgili bir meslek olduğunu ve bilgisayar ile ilgili meslekler arasından öğrencilerin en çok bilgisayar mühendisliği mesleğini tercih ettikleri sonucuna ulaşılmış, çeşitli değişkenler açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Bozgeyikli (2008) ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerine mesleki grup rehberliği uygulamaları gerçekleştirmiştir. Çalışmanın sonunda yapılan uygulamanın “ğrencilerin mesleki karar vermede kendilerini yetkin görme düzeylerini arttırmada etkili olduğu” görülmüştür.

Yelken (2008) ortaöğretim son sınıf öğrencileri üzerine bir araştırmada bulunmuştur. Yapılan araştırmaya göre öğrencilerin meslek tercihlerinin cinsiyete göre

faklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha çok sayısal içerikli mesleklere ilgi duydukları, kız öğrencilerin ise erkek öğrencilere göre daha fazla öğretmenlik gibi meslekleri tercihte buldukları görülmüştür. Çalışmada ayrıca “öğrencilerin meslek tercihlerinin okul türü, anne ve babalarının eğitim düzeyleri ve meslekleri ile ailelerinin aylık gelir durumlarına göre farklılıklar olduğu” tespit edilmiştir.

Anılan, Çemrek ve Anagün (2008) ortaöğretim öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin meslek seçiminde ve üniversite tercihinde yeterli bilgi sahibi olmadıklarını düşündükleri ve öğrencilerin üniversite tercihinde bulunurken üniversitenin bulunduğu şehrin temel faktör olduğu ifade edilmektedir.

Çelik (2009) 253 Anadolu lisesi öğrencisi ile yaptığı çalışmasında meslek seçimleri ile ilgili öğrencilerin büyük çoğunluğunun rehberlik hizmeti aldığı, mesleki yeteneklerini ortaya çıkarmak amacıyla bilimsel testlere tabi tutulduğu ve öğrencilerin ailelerinin meslek seçimleri konusunda yönlendirmede bulunmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. “Gelişme fırsatı, iş güvencesi, yeteneklerini kullanabileceği bir iş, yükselebileme imkânı ve iyi bir maaş” faktörlerinin ise öğrencilerin meslek tercihlerini etkilediği belirtilmektedir. Ayrıca öğrencilerin meslek tercihinde bulunurken seçmek istedikleri meslekle ilgili o meslekte bulunan kişilerle görüşülmesi önerilmiştir.

Gültekin’in (2012) çalışmasında ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin mesleki olguluk düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. “Yaş, sınıf, cinsiyet, gelir düzeyi, kardeş sayısı” vb. değişkenler açısından öğrencilerin mesleki olguluk düzeyleri arasında anlamlı ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Erdem ve Kayran (2013) 263 turizm ve otelcilik bölümü üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada öğrencilerin ileride bölümlerine ait iş sektöründe bir süre çalışmayı düşündükleri belirtilmiştir. Öğrencilerin meslek seçimlerinde “kariyer beklentisinin” en etken faktör olduğu, “aile ve çevrenin” etkisinin ise az olduğu görülmüştür.

Canal (2013) çalışmasında beşinci, altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerine sosyal bilgiler dersinde mesleklerle ilgili etkinlikler uygulamıştır. Çalışma sonucunda sosyal bilgiler dersinde mesleklerle ilgili uygulanan etkinliklerin beşinci ve altıncı sınıf

öğrencilerinin meslek tercihi konusunda etkili olduğu yedinci sınıf öğrencilerinde aynı etkiyi yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Turan (2018) çalışmasında lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçimlerinde ailelerin ve okulun etkilerini incelemiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin meslek seçiminde yer alan etkenlerde ilk sırada aile faktörünün geldiği daha sonra kendi tercihleri ve yakın çevrelerinin yer aldığı ifade edilmiş, öğrencilerin meslek seçiminde ailenin ve okulun rolü ile ilgili sonuçlar verilmektedir.

Gelişli, Kazykhankyzy ve Shauyenova (2018) ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileri ile çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Çalışmada sekizinci sınıf öğrencilerinin meslek seçiminde mesleğin toplumdaki saygınlığı ve maddi getirisi gibi değerlerin etkili olduğu ifade edilmektedir.

Karaca (2018) yedinci sınıf öğrencileri ile yürüttüğü çalışmasında öğrencilere verilen mesleklerle ilgili öğrencilerin bilgi sahibi olduklarını ve kavram yanlışları yaşamadıklarını ifade etmektedir. Öğrencilerin 45 farklı mesleği tercih etmek istediklerini, bu meslekleri ileride yapmak istemelerinin çeşitli nedenleri olduğunu ve bu meslek alanlarını seçmelerinde “medyanın, televizyon dizilerinin, toplumda etki yaratan olayların” etkilerinin görüldüğü belirtilmektedir.

Balçın ve Yavuz Topaloğlu (2018) 2016-2017 öğretim yılında 53 altıncı sınıf öğrencisi ile çalışmalarını yürütmüşlerdir. Çalışma sonucunda “öğrencilerin yaşamlarında daha çok gördükleri mesleklere yöneldikleri diğer meslek alanları ile ilgili yeterli bilgi sahibi olmadıkları, meslekteki bireylerin özellikleri hakkında da basit düzeyde bilgiye hâkim oldukları” ifade edilmektedir.

Literatür incelendiğinde mesleki eğilim ve meslek seçimlerinde rol modellerinde etkili olduğu görülmüş ve rol model ile ilgili yapılan çalışmaların bazıları aşağıda özetlenmiştir.

Azer’in (2005) çalışmasında iyi bir öğretmenin niteliklerinden bahsedilmiştir. Çalışma sonucunda iyi öğretmenlerin, öğrencilerin kariyer seçimlerinde ve hedeflerine ulaşma konusunda rol model görevi yaparak hizmet ettikleri belirtilmektedir.

Tonga (2017) çalışmasında değerler eğitimi konusunda özellikle öğretmenlerin önemli unsurlar olduğunu, değerleri benimsemiş sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere iyi bir rol model olacağını ve değerler konusunda öğrencilerde daha çok bilinç oluşturacağını belirtmektedir.

Taşkın (2018) çalışmasını ortaokul ve lise kademesindeki öğrenciler ile yürütmüştür. Çalışmada öğrencilerin dini ve ahlaki davranışları öğrenirken model olarak öğrendikleri belirtilmiştir. Öğrencilerin dini ve ahlaki açıdan model olarak önce ailelerini daha sonra din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerini aldıkları ifade edilmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubunun özellikleri, ölçme araçları, veri toplama süreci ve verilerin çözümlenmesi ile ilgili çalışmalar yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki eğilimleri üzerine etkilerini belirlemeye çalışan bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden deneme modeline göre yürütülmüştür. “Deneme modellen bir araştırmada amaçlar, genellikle denence şeklinde ifade edilir. Böylece olayların nedenlerine ilişkin tahmine dayalı yargılar sınanmış olur” (Karasar, 2017, s. 121).

Araştırmada "Tek Grup Öntest-Sontest Modeli" kullanılmıştır. Tek grup öntest-sontest modelinde “rastgele seçilmiş bir gruba bağımsız değişken uygulanır. Hem deney öncesi (öntest) hem de deney sonrası (sontest) veri toplanır” (Karasar, 2017, s. 131).

Çalışma Grubunun Özellikleri

Bu araştırma, 2013–2014 öğretim yılında Sivas ili merkeze bağlı bir devlet okulunun sekizinci sınıf öğrencileri ile yürütülmüştür. Araştırmacının bu devlet okulunda çalışıyor olmasının araştırmaya sağlayacağı kolaylık açısından ve öğrencilerle görüşme yapacak olan meslekleri temsil eden kişilerin ortak bir zaman diliminde bir araya getirilebilmesinin yaratacağı zorluğu ortadan kaldırabilmek maksadıyla bu devlet okulu araştırma yapılmak için seçilmiştir. Çalışma grubuna ait demografik özelliklere ait tablolar aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. Çalışma Grubuna Ait Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	F	%
Kız	42	51.2
Erkek	40	48.8
Toplam	82	100.0

Tablo 3 incelendiğinde 82 öğrenci ile yapılan çalışmada öğrencilerin 42'si kız olup çalışmada grubun % 51.2'sini oluşturmaktadır. Aynı araştırmada erkek öğrenciler ise 40 kişiden oluşmakta ve grubun % 48.8'ine karşılık gelmektedir.

Tablo 4. Çalışma Grubuna Ait Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Dağılımları

Anne Eğitim Durumu	F	%
Okuryazar Değil	9	11.0
Okuryazar	5	6.1
İlkokul	46	56.1
Ortaokul	10	12.2
Lise	9	11.0
Üniversite	3	3.7
Toplam	82	100.0

Tablo 4'e göre öğrencilerin anne eğitim durumları incelendiğinde 46 kişinin ilkokul, 10 kişinin ortaokul, dokuz kişinin lise düzeyinde eğitim aldığı görülmektedir. Üç kişi ise üniversite düzeyinde eğitim almıştır.

Tablo 5. Çalışma Grubuna Ait Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Dağılımları

Baba Eğitim Durumu	F	%
Okuryazar	1	1.2
İlkokul	38	46.3
Ortaokul	19	23.2
Lise	18	22.0
Üniversite	5	6.1
Yüksek Lisans ve üzeri	1	1.2
Toplam	82	100.0

Tablo 5'e göre öğrencilerin baba eğitim durumları incelendiğinde 38 kişinin ilkokul, 19 kişinin ortaokul ve 18 kişinin lise düzeyinde eğitim aldığı görülmektedir. Beş kişi üniversite düzeyinde, bir kişi yüksek lisans ve üzeri seviyede eğitim almış, bir kişi ise sadece okuryazar seviyesindedir. Veli profilleri incelendiğinde genelde eğitim seviyesinin ilkokul ve ortaokul düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Çalışma Grubuna Ait Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre Dağılımları

Anne Mesleği	F	%
İşsiz	75	91.5
İşçi	2	2.4
Memur	1	1.2
Yönetici Asistanı	1	1.2
Öğretmen	1	1.2
Serbest Meslek	1	1.2
Aşçı	1	1.2
Toplam	82	100.0

Tablo 6'ya göre 75 kişinin işsiz, iki kişinin işçi olduğu görülmektedir. Birer kişi ise memur, yönetici asistanı, öğretmen, aşçı statüsünde ve serbest meslek alanında çalışmaktadır.

Tablo 7. Çalışma Grubuna Ait Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Dağılımları

Baba Mesleği	F	%
İşçi Emeklisi	5	6.1
Esnaf Emeklisi	2	2.4
Kasap	3	3.7
Şoför	7	8.5
İşçi	20	24.4
Çiftçi	10	12.2
Esnaf	6	7.3
Serbest Meslek	11	13.4
Çalışmıyor	2	2.4
Hayvancılık	3	3.7
Kepçe Operatörü	2	2.4
Fırıncı	2	2.4
Muhasebeci	2	2.4
Memur	6	7.3

Öğretmen	1	1.2
Toplam	82	100.0

Tablo 7'ye göre öğrencilerin babalarının en çok sahip oldukları meslekler 20 kişi işçi, 10 kişi çiftçi ve 11 kişi serbest meslektedir. Öğrencilerin babalarının en az sahip oldukları meslek ise bir kişi öğretmen olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8. Çalışma Grubuna Ait Öğrencilerin Ailelerine Ait Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımları

Aylık Gelir	F	%
500 TL ve altı	19	23.2
501 ile 1000 TL arası	26	31.7
1001 ile 2000 TL arası	30	36.6
2001 TL ve üzeri	7	8.5
Toplam	82	100.0

Tablo 8'deki veriler 2014 yılında elde edilmiştir. T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın verilerine göre 2014 yılında net asgari ücret 846.00 TL olarak belirlenmiştir. 2019 yılı net asgari ücret ise 2020.90 TL'dir. (www.ailevecalisma.gov.tr). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) enflasyon hesaplayıcısı modülünde hesaplanan veriler doğrultusunda Tablo 8'deki veriler 2019 yılına göre güncellendiğinde Tablo 9'daki veriler elde edilmektedir (www3.tcmb.gov.tr). 2014 ve 2019 yılları için Nisan ayı baz alınarak hesaplamalar yapılmıştır.

Tablo 9. Çalışma Grubuna Ait Öğrencilerin Ailelerine Ait Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımları (2019 Yılı Güncellenmiş Verilere Göre)

Aylık Gelir	F	%
852 TL ve altı	19	23.2
853 ile 1704 TL arası	26	31.7
1706 ile 3408 TL arası	30	36.6
3410 TL ve üzeri	7	8.5

Tablo 8 ve 9 incelendiğinde çalışma grubu olarak seçilen öğrencilerin ailelerinin genel olarak sosyo-ekonomik düzeylerinin orta seviyede olduğu belirlenmiştir. Üst gelir grubuna ait öğrenci yüzdesi 8.5 ve alt gelir grubuna ait öğrenci yüzdesi 23.2 ile ortalama değerinin altında olduğu göze çarpmaktadır.

Ölçme Araçları

Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarından önce ve sonra kullanılmak üzere araştırmacı tarafından iki form oluşturulmuştur. Meslek tanıtımları öncesi kullanılmak üzere hazırlanan form üç bölümden oluşmaktadır. Formun birinci bölümünde öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek amaçlanmış, öğrencilerin cinsiyeti, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne mesleği, baba mesleği ve ailenin aylık geliri demografik özellikler olarak kullanılmıştır. İkinci bölümünde öğrencilerin eğilim gösterdikleri ilk beş mesleği belirlemek amacıyla meslekler formu ve üçüncü bölümde öğrencilerin mesleki eğilimlerine ve meslek tanıtımlarına yönelik düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış sorular yer almıştır. Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarından sonra kullanılmak üzere hazırlanan form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde tekrar meslekleri içeren meslek formu kullanılmış, ikinci bölümde ise yapılan meslek tanıtımları ile ilgili öğrencilerin düşüncelerini belirlemek üzere yarı yapılandırılmış sorular yer almıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan formlar Ek'te sunulmuştur.

Araştırmada mesleki eğilimde meslek tanıtımlarının etkileri ile ilgili verileri toplamak için kullanılan “Mesleki Karar Envanteri” Çakır (2003) tarafından geliştirilen beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçek “Bana çok uygun”, “Bana biraz uygun”, “Kararsızım”, “Bana pek uygun değil” ve “Bana hiç uygun değil” boyutlarından oluşmaktadır. Ölçekte 30 madde bulunmaktadır. Bu ölçekte öğrencilerin alabilecekleri puanlar ise 30 ile 150 puan arasında değişmektedir.

Araştırmada kullanılan “Mesleki Karar Envanteri” Çakır'ın (2003) çalışmasında çalışma grubu üzerinde uygulanarak güvenilirliği iki yöntemle test edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık düzeyine göre Cronbach alfa katsayısı 0.85 olarak, test tekrar test yöntemine göre korelasyon katsayısı 0.83 olarak bulunmuştur. Araştırmamızda ise ölçek üzerinde

yapılan analiz sonucunda ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.941 olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecine araştırmanın amacına uygun çalışma grubu belirlenmesiyle başlanmıştır. Uygulama yapmak için Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğünden ve ilgili okul yönetiminden gerekli izinler alınmıştır. Veri toplama aracı olan ölçek, araştırmacı tarafından öğrencilere bilgilendirmeler yapılarak bizzat uygulanmıştır. Araştırmada öntest-sontest uygulamaları için yaklaşık kırkar dakika uygulama süresi kullanılmıştır. Öğrencilere ön test öncesi üç bölümden oluşan bir form uygulanmıştır. Formun birinci bölümünde öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik kişisel bilgiler sorulmuş, ikinci bölümünde öğrencilerin eğilim gösterdikleri meslekler doğrultusunda görüşmeye çağırılacak meslek temsilcilerini belirlemek amacıyla eğilim gösterdikleri ilk beş mesleği sıralamaları istenmiş ve üçüncü bölümde öğrencilerin mesleki eğilimlerine ve meslek tanıtlarına yönelik düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış sorular yer almıştır. Daha sonra “Mesleki Karar Envanteri” (öntest) öğrencilere uygulanmıştır. Uygulanan form sonuçlarına göre öğrenciler tarafından eğilim gösterilen ilk beş meslek grubu belirlenmiştir. Bu meslek grupları sırayla; öğretmen, doktor, avukat, polis, mühendisliktir. Bu meslek gruplarında araştırmacının ulaşabildiği meslek çalışanları öğrencilerle görüşme yapmak üzere davet edilmiştir. Öğrenci seçimleri doğrultusunda öğretmenlik alanında en çok beden eğitimi öğretmenliği, mühendislik alanında ise en çok inşaat mühendisliği tercih edildiği için beden eğitimi öğretmeni ve inşaat mühendisi mesleğini tanıtmıştır. Davet edilen meslek grubundaki kişiler (öğretmen, doktor, avukat, polis, mühendis) tarafından öğrencilere meslekleri ile ilgili bilgiler verilmiş, mesleklerinin avantaj ve dezavantajlarından bahsederek soru-cevap şeklinde görüşmeler sonlandırılmıştır. Her meslek tanıtımı için yaklaşık yirmişer dakikadan oluşan uygulama süresi kullanılmış ve tanıtımlar aynı gün içerisinde yapılmıştır. Görüşme sonunda gruba iki bölümden oluşan bir form verilmiştir. Birinci bölümde öğrencilerin tekrar eğilim gösterdikleri ilk beş mesleği sıralamaları istenmiş, ikinci bölümde ise yapılan meslek tanıtları ile ilgili öğrencilerin düşüncelerini belirlemek üzere yarı yapılandırılmış sorular yöneltilmiştir. Son aşamada “Mesleki Karar Envanteri” (sontest) uygulanmıştır.

Yapılan uygulamalar üç haftalık zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda çözümlenmeler yapılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Bu araştırmada toplanan verilerin analizinde aşağıdaki istatistiksel yöntemler ve teknikler kullanılmıştır:

1. Öntest ve sontest uygulamalarında elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmelerinin yapılmasında “SPSS 15.0” paket programı kullanılmıştır.
2. Araştırma sonucunda elde edilen verilerden frekans, yüzde, kay-kare değerleri bulunmuş ve grupların normal dağılım gösterdiği durumlarda ortalamalar arası farkın test edilmesinde t-testi ve normal dağılım göstermediği durumlarda Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Ayrıca ilişkisiz örneklemeler için tek faktörlü ANOVA da hesaplanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, toplanan verilerin analizi yapıldıktan sonra elde edilen bulgular amaçlara göre sıralanarak sunulmuştur.

Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Eğiliminde Etkili Olan Faktörlere Ait Bulgular

Araştırmanın birinci alt amacı sekizinci sınıf öğrencilerinin meslek eğiliminde etkili olan faktörler neler olduğuna ilişkindir. Bu faktörlerin kişi sayısına göre dağılımı Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Eğiliminde Etkili Olan Faktörlerin Kişi Sayısına Göre Dağılımı

Faktörler	Frekans (f)	Yüzde (%)
İlgi Ve Yetenekleriniz	60	73.17
Kazanç Durumu	23	28.05
Aile Mesleği	11	13.41
Toplumdaki Saygınlığı	26	31.71
İlerleme İmkani	17	20.73
Çevremde Örnek Aldığım Kişiler	38	46.34
Seyahat İmkani	8	9.76
İşin Niteliği ve Mekan Durumu	23	28.05
Sahip Olduğum Değerler	14	17.07
Kolay İş Bulma İmkani	18	21.95
Çalışma Saatleri	17	20.73
Fiziksel Özelliklerime Uygunluğu	17	20.73

Tablo 10 incelendiğinde öğrencilerin mesleki eğiliminde öncelikle ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki eğilimlerinin olduğu, ikinci sırada ise çevresinde örnek aldığı kişilerden etkilendikleri göze çarpmaktadır. Daha sonra sırasıyla etkili olan faktörler toplumdaki saygınlık, kazanç durumu, işin niteliği ve mekân durumu

gelmektedir. Mesleki eğilimde en az etkili olan faktörler ise sırasıyla seyahat imkânı ve aile mesleğidir.

Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Eğilim Gösterdikleri Mesleğe İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Bilgi Kaynaklarına Ait Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacı “Sekizinci sınıf öğrencileri eğilim gösterdikleri mesleğe ilişkin detaylı bilgi sahibi olduklarını düşünüyorlar mı? Bu bilgilerin kaynağı nedir?” şeklindedir. Bu alt amaca ait sonuçlar Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Eğilim Gösterdikleri Mesleğe İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Bilginin Kaynakları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Hayır, bilgim yok	25	30.5
Evet	5	6.1
Kitap	3	3.7
Araştırma	20	24.4
Meslek temsilcisi	9	11.0
Çevre	9	11.0
Aile	7	8.5
Öğretmen	4	4.9
Toplam	82	100.0

Tablo 11 incelendiğinde öğrencilerin % 30.5’inin eğilim gösterdiği meslek hakkında yeterli bilgisinin olmadığı göze çarpmaktadır. Yeterli bilgi sahibi olduğunu düşünen öğrencilerin bu bilgileri sırasıyla araştırma yoluyla, meslek temsilcileri, çevre, aile, öğretmen ve kitaplardan edindiği görülmüştür.

Meslek Temsilcileri Tarafından Gerçekleştirilen Meslek Tanıtımlarından Önce Yapılan Diğer Meslek Tanıtımlarının Mesleki Eğilimi Etkileyip Etkilemediğine Ait Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt amacında ise; “Meslek temsilcileri tarafından gerçekleştirilen meslek tanıtımlarından önce yapılan diğer meslek tanıtımlarının mesleki

eğilimi etkileyip etkilemediği hakkında öğrenciler neler düşünmektedirler?” sorusuna cevap aranmıştır. Bunun için yapılan frekans tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 12. Meslek Temsilcileri Tarafından Gerçekleştirilen Meslek Tanıtımlarından Önce Yapılan Diğer Meslek Tanıtımlarının Mesleki Eğilimi Etkileyip Etkilemediğine Ait Frekans Tablosu

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Hayır	9	11.0
Evet	46	56.1
Meslek temsilcisi	8	9.8
Mesleğin Zorluğu	5	6.1
Kişisel Uygunluk	2	2.4
Mesleki Bilgi	12	14.6
Toplam	82	100.0

Tablo 12’ye göre meslek tanıtımlarının meslek eğilimi üzerinde etkisinin olmadığını düşünen öğrenciler grubun % 11’ni oluşturmaktadır. Öğrencilerin % 56.1’i meslek eğiliminde meslek tanıtımlarının etkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca % 32.9’u ise mesleki eğilimde meslek tanıtımlarının etkili olduğunu belirtmekle kalmamış; bunun yanı sıra meslek temsilcisi, kişisel uygunluk, mesleki bilgi ve mesleğin zorluğunun meslek tanıtımlarında etkili olduğunu vurgulamıştır.

Cinsiyete göre meslek temsilcileri tarafından gerçekleştirilen meslek tanıtımlarından önce yapılan diğer meslek tanıtımlarının meslek eğilimi üzerindeki etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ait sonuçlar Tablo 13’de sunulmuştur.

Tablo 13. Meslek Temsilcileri Tarafından Gerçekleştirilen Meslek Tanıtımlarından Önce Yapılan Diğer Meslek Tanıtımlarının Mesleki Eğilimi Üzerine Etkisine Ait Frekans Tablosu

		Cinsiyet		Toplam
		Kız	Erkek	
Hayır	N	6	3	9
	%	66.7	33.3	100.0

Evet	N	21	25	46
	%	45.7	54.3	100.0
Meslek Temsilcisi	N	6	2	8
	%	75.0	25.0	100.0
Mesleğin Zorluğu	N	3	2	5
	%	60.0	40.0	100.0
Kişisel Uygunluk	N	1	1	2
	%	50.0	50.0	100.0
Mesleki Bilgi	N	5	7	12
	%	41.7	58.3	100.0
Toplam	N	42	40	82
	%	51.2	48.8	100.0

$\chi^2 = 3.835$ $sd= 5$ $p= .573$

Tabloya 13'e göre meslek temsilcileri tarafından gerçekleştirilen meslek tanıtımlarından önce yapılan diğer meslek tanıtımlarının mesleki eğilim üzerindeki etkisi cinsiyete bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir [χ^2 ($sd = 5$; $n = 82$) = 3.835, $p > .05$].

Öğrencilerin Meslek Tanıtımları Üzerine Görüşlerine Ait Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt amacında ise; “Öğrencilere göre meslek tanıtımı nasıl olmalıdır?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin meslek tanıtımlarına ait görüşleri Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Öğrencilerin Meslek Tanıtımları Üzerine Görüşlerine Ait Frekans Tablosu

Görüşler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Meslek temsilcileri mesleklerini öğrencilere birebir anlatmalıdır.	66	80.5
Kitaplardan gerekli bilgiler okunmalıdır.	3	3.7
İnternet üzerinden gerekli bilgiler elde edilmelidir.	3	3.7
Rehber öğretmenlerimizin tanıtımı yeterlidir.	1	1.2

Ailem ve çevremden edindiğim bilgiler yeterlidir.	9	11.0
Toplam	82	100.0

Tablo 14 incelendiğinde öğrencilerin meslek temsilcilerinin öğrencilerle yüz yüze etkileşim içinde olduğu tanıtımların en ideal meslek tanıtımı olduğunu düşündükleri göze çarpmaktadır. Daha sonra meslek tanıtımı için aileden ve çevreden aldıkları bilgilerin, kitap ve internet yoluyla edindikleri bilgilerin ideal olduğunu belirtmişlerdir. Meslek tanıtımında rehber öğretmenlerin tanıtımlarını ise sadece bir öğrenci yeterli bulmuştur.

Ailelerin Öğrencileri En Çok Yönlendirdikleri Mesleklere Ait Bulgular

Ailelerin öğrencileri en çok yönlendirdikleri mesleklere ait frekans tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 15. Ailelerin Öğrencileri En Çok Yönlendirdikleri Mesleklere Ait Frekans Tablosu

Meslek		CİNSİYET		Toplam
		Kız	Erkek	
Hayır, ailem yönlendirmemekte	N	6	8	14
	%	42.9	57.1	100.0
Öğretmen	N	13	2	15
	%	86.7	13.3	100.0
Doktor	N	13	12	25
	%	52.0	48.0	100.0
Polis	N	0	6	6
	%	.0	100.0	100.0
Hemşire	N	10	0	10
	%	100.0	.0	100.0
Mühendis	N	0	6	6
	%	.0	100.0	100.0
Veteriner	N	0	3	3
	%	.0	100.0	100.0

Hakim	N	0	1	1
	%	.0	100.0	100.0
Astsubay	N	0	1	1
	%	.0	100.0	100.0
Berber	N	0	1	1
	%	.0	100.0	100.0
Toplam	N	42	40	82
	%	51.2	48.8	100.0

$$x^2 = 37.966 \quad sd = 14 \quad p = .000$$

Tablo 15 incelendiğinde ailelerin öğrencileri en çok doktor, hemşire, öğretmen ve mühendis olmaya yönlendirdikleri görülmektedir. Özellikle ilk sırada sağlık ve eğitimle ilgili mesleklerin yer alması ailelerin öğrencilerin mezun olduktan sonra kolay iş bulma ve maddi olanaklara daha fazla önem verdiğini gösterdiği söylenebilir. Aileler öğrencileri en az olarak ise hakim, astsubay ve berber olmaya yönlendirmektedir. Ailelerin % 17.1'i öğrencilerin meslek tercihlerine karışmamaktadır.

Ailelerin öğrencileri yönlendirdiği meslekler cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermektedir [$x^2 (sd = 14; n = 82) = 37.966, p < .01$]. Tablo 15 incelendiğinde ailelerin kız öğrencileri öğretmen, doktor ve hemşireliğe yönlendirdiği, erkek öğrencileri ise doktor, polis ve mühendis olmaya yönlendirdiği dikkat çekmektedir. Özellikle mühendislik, veterinerlik, polislik gibi daha fazla emek ve fiziksel güç isteyen, çalışma saatleri net olmayan mesleklere ailelerin kız öğrencileri yönlendirmediği göze çarpmaktadır.

Ailelerin öğrencileri yönlendirdiği mesleklerin anne-baba eğitim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ait sonuçlar Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Ailelerin Öğrencileri En Çok Yönlendirdikleri Mesleklerin Anne-Baba Eğitim Durumuna Göre Değişimi

Meslek	Anne Eğitim Durumu		Toplam	Baba Eğitim Durumu			Toplam	
	Okuryazar ve İlkokul	Ortaokul ve Üzeri		Okuryazar ve İlkokul	Ortaokul	Lise ve Üzeri		
Hayır	N	10	4	14	2	4	8	14

	%	71.4	28.6	100.0	14.3	28.6	57.1	100.0
Öğretmen	N	14	1	15	10	2	3	15
	%	93.3	6.7	100.0	66.7	13.3	20.0	100.0
Doktor	N	19	6	25	11	9	5	25
	%	76.0	24.0	100.0	44.0	36.0	20.0	100.0
Polis	N	4	2	6	3	1	2	6
	%	66.7	33.3	100.0	50.0	16.7	33.3	100.0
Hemşire	N	7	3	10	6	2	2	10
	%	70.0	30.0	100.0	60.0	20.0	20.0	100.0
Mühendis	N	2	4	6	3	0	3	6
	%	33.3	66.7	100.0	50.0	.0	50.0	100.0
Veteriner	N	1	2	3	1	1	1	3
	%	33.3	66.7	100.0	33.3	33.3	33.3	100.0
Hakim	N	1	0	1	1	0	0	1
	%	100.0	.0	100.0	100.0	.0	.0	100.0
Astsubay	N	1	0	1	1	0	0	1
	%	100.0	.0	100.0	100.0	.0	.0	100.0
Berber	N	1	0	1	1	0	0	1
	%	100.0	.0	100.0	100.0	.0	.0	100.0
Toplam	N	60	22	82	39	19	24	82
	%	73.2	26.8	100.0	47.6	23.2	29.3	100.0
		$\chi^2 = 11.786$	sd= 9	p= .226	$\chi^2 = 18.624$	sd= 18	p= .415	

Tablo 16 incelendiğinde ailelerin öğrencileri yönlendirdiği meslekler anne-baba eğitim durumuna göre anlamlı bir değişim göstermediği görülmektedir [χ^2 (sd = 9; n = 82) = 11.786, p > .05] ve [χ^2 (sd = 18; n = 82) = 18.624, p > .05].

Ailelerin öğrencileri yönlendirdiği mesleklerin anne-baba mesleğine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ait sonuçlar Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. Ailelerin Öğrencileri En Çok Yönlendirdikleri Mesleklerin Anne-Baba Mesleğine Göre Değişimi

Meslek		Anne Meslek		Toplam	Baba Meslek			Toplam	
		Çalışmıyor	Çalışıyor		Emekli, Çalışmıyor	Esnaf	İşçi		Memur
Hayır	N	12	2	14	1	4	7	2	14
	%	85.7	14.3	100.0	7.1	28.6	50.0	14.3	100.0
Öğretmen	N	14	1	15	3	4	6	2	15
	%	93.3	6.7	100.0	20.0	26.7	40.0	13.3	100.0
Doktor	N	23	2	25	5	10	8	2	25
	%	92.0	8.0	100.0	20.0	40.0	32.0	8.0	100.0
Polis	N	6	0	6	0	3	2	1	6
	%	100.0	.0	100.0	.0	50.0	33.3	16.7	100.0
Hemşire	N	10	0	10	0	5	4	1	10
	%	100.0	.0	100.0	.0	50.0	40.0	10.0	100.0
Mühendis	N	4	2	6	0	4	1	1	6
	%	66.7	33.3	100.0	.0	66.7	16.7	16.7	100.0
Veteriner	N	3	0	3	0	3	0	0	3
	%	100.0	.0	100.0	.0	100.0	.0	.0	100.0
Hakim	N	1	0	1	0	1	0	0	1
	%	100.0	.0	100.0	.0	100.0	.0	.0	100.0
Astsubay	N	1	0	1	0	0	1	0	1
	%	100.0	.0	100.0	.0	.0	100.0	.0	100.0
Berber	N	1	0	1	0	1	0	0	1
	%	100.0	.0	100.0	.0	100.0	.0	.0	100.0
Toplam	N	75	7	82	9	35	29	9	82
	%	91.5	8.5	100.0	11.0	42.7	35.4	11.0	100.0

 $\chi^2 = 7.447$

sd= 9

p= .591

 $\chi^2 = 19.178$

sd= 27

p= .863

Tablo 17 incelendiğinde ailelerin öğrencilerini yönlendirdiği mesleklerin anne-baba mesleğine göre değişim göstermediği söylenebilir [χ^2 (sd = 9; n = 82) = 7.447, p > .05] ve [χ^2 (sd = 27; n = 82) = 19.178, p > .05].

Ailelerin öğrencilerini yönlendirdiği mesleklerin aylık gelire göre değişimi Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18. Ailelerin Öğrencileri En Çok Yönlendirdikleri Mesleklerin Aylık Gelire Göre Değişimi

Meslek		Aylık Gelir			Toplam
		500 TL ve altı	501 TL ile 1000 TL arası	1001 TL ve üzeri	
Hayır	N	2	5	7	14
	%	14.3	35.7	50.0	100.0
Öğretmen	N	6	5	4	15
	%	40.0	33.3	26.7	100.0
Doktor	N	5	9	11	25
	%	20.0	36.0	44.0	100.0
Polis	N	1	1	4	6
	%	16.7	16.7	66.7	100.0
Hemşire	N	2	5	3	10
	%	20.0	50.0	30.0	100.0
Mühendis	N	2	0	4	6
	%	33.3	.0	66.7	100.0
Veteriner	N	0	0	3	3
	%	.0	.0	100.0	100.0
Hakim	N	0	1	0	1
	%	.0	100.0	.0	100.0
Astsubay	N	0	0	1	1
	%	.0	.0	100.0	100.0
Berber	N	1	0	0	1
	%	100.0	.0	.0	100.0
Toplam	N	19	26	37	82
	%	23.2	31.7	45.1	100.0

$\chi^2 = 19.743$ $sd = 18$ $p = .347$

Ailelerin öğrencileri en çok yönlendirdikleri meslekler aylık gelire göre istatistiksel açıdan anlamlı bir değişim göstermemektedir [χ^2 (sd = 18; n = 82) = 19.743, $p > .05$].

Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Temsilcileri Tarafından Meslek Tanıtımları Yapılmadan Önce Eğilim Gösterdikleri Mesleklere Ait Bulgular

Sekizinci sınıf öğrencilerinin meslek temsilcileri tarafından meslek tanıtımları yapılmadan önce eğilim gösterdikleri ilk beş mesleğe ait frekans tablosu Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Temsilcileri Tarafından Meslek Tanıtımları Yapılmadan Önce Eğilim Gösterdikleri Mesleklere Ait Frekans Tablosu

MESLEKLER	Frekans (f)	Yüzde (%)
Diş Hekimi	11	13.4
Diyetisyen	6	7.3
Doktor	43	52.4
Ebe	7	8.5
Eczacı	14	17.1
Hemşire	20	24.4
Avukat	43	52.4
Hakim	24	29.3
İnfaz Memuru	2	2.4
Savcı	21	25.6
Zabıt Katibi	1	1.2
İmam	10	12.2
Müezzin	5	6.1
Vaiz	1	1.2
Astsubay	8	9.8
Polis	37	45.1
Subay	14	17.1
Uzman Çavuş	8	9.8
Akademisyen	3	3.7

Öğretmen	57	69.5
Mühendis	30	36.6
Mimar	19	23.2
Veteriner	4	4.9
Muhasebeci	1	1.2
Pilot	6	7.3
Psikolog	1	1.2
Şarkıcı	1	1.2
ATT	1	1.2
Grafiker	2	2.4
Berber	3	3.7
Futbolcu	1	1.2
Oyuncu	2	2.4
Turizmci	3	3.7

Tablo 19 incelendiğinde öğrencilerin eğilim gösterdikleri ilk beş meslek sırasıyla öğretmen, doktor, avukat, polis, mühendisliktir. Öğrencilerin en az eğilim gösterdikleri meslekler ise zabıt kâtabi, vaiz, muhasebeci, psikolog şeklinde sıralanabilir.

Öğrencilerin eğilim gösterdikleri ilk beş mesleğin cinsiyete göre değişimi Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20. Öğrencilerin Eğilim Gösterdikleri İlk Beş Mesleğin Cinsiyete Bağlı Değişimi

Meslek		Cinsiyet		Toplam
		Kız	Erkek	
Öğretmen	N	34	23	57
	%	59.6	40.4	100.0
		$\chi^2 = 5.317$	sd= 1	p= .021*
Doktor	N	23	20	43
	%	53.5	46.5	100.0
		$\chi^2 = .186$	sd= 1	p= .666
Avukat	N	26	17	43

	%	60.5	39.5	100.0
	$\chi^2 =$	3.093	sd= 1	p= .079
Polis	N	20	17	37
	%	54.1	45.9	100.0
	$\chi^2 =$	.217	sd=1	p= .641
Mühendis	N	8	22	30
	%	26.7	73.3	100.0
	$\chi^2 =$	11.414	sd= 1	p= .001**

* p < .05

** p < .01

Tablo 20 incelendiğinde öğrencilerin eğilim gösterdikleri ilk beş meslekten öğretmenlik ve mühendisliğin cinsiyete bağlı olarak anlamlı bir değişim gösterdiği görülmektedir [χ^2 (sd = 1; n = 82) = 5.317, p < .05] ve [χ^2 (sd = 1; n = 82) = 11.414, p < .01]. Sonuçlara bakıldığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre istatistiksel açıdan daha fazla öğretmenlik mesleğine eğilim gösterdikleri, erkek öğrencilerin ise kız öğrencilere kıyasla istatistiksel açıdan daha fazla mühendislik mesleğine eğilim gösterdikleri dikkat çekmektedir.

Meslek Temsilcileri Tarafından Yapılan Meslek Tanıtımlarından Sonra Öğrencilerin Meslekler Hakkındaki Bilgi Düzeylerine Ait Bulgular

“Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarından sonra öğrencilerin eğilim gösterdikleri meslekler hakkında yeterli bilgi edinebildiklerini düşünmekte midirler?” alt amacına ait sonuçlar Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21. Meslek Tanıtımlarından Sonra Öğrencilerin Meslekler Hakkındaki Bilgi Düzeyleri

Görüşler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	59	72.0
Hayır	14	17.0
Kısmen	9	11.0
Toplam	82	100.0

Tablo 21 incelendiğinde öğrencilerin % 72'sinin meslek tanıtımlarından sonra eğilim gösterdikleri meslek hakkında yeterli bilgi edindiklerini düşündüğünü göstermektedir.

Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Temsilcileri Tarafından Yapılan Meslek Tanıtımlarının Etkililiği Hakkındaki Görüşlerine Ait Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt amacı “Sekizinci sınıf öğrencileri meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının etkili olduğunu düşünmekte midirler?” şeklindedir. Bu alt amaca ait sonuçlar Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Meslek Temsilcileri Tarafından Yapılan Meslek Tanıtımlarının Etkililiği Hakkındaki Görüşler

Görüşler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	72	87.8
Hayır	8	9.8
Kısmen	2	2.4
Toplam	82	100.0

Tablo 22’ye göre öğrencilerin % 87.8’i meslek tanıtımlarının etkili olduğunu düşünmektedir.

Mesleki Karar Envanteri Öntest-Sontest Puanlarına Ait Bulgular

Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri öntest puanları ile sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ait sonuçlar Tablo 23’de gösterilmiştir.

Tablo 23. Mesleki Karar Envanteri Öntest-Sontest Puanlarına İlişkin Bağımlı Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öntest	82	3.67	1.101	81	-3.673	.000*
Sontest	82	4.07	1.063			

* p < .01

Tablo 23 incelendiğinde meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri öntest puanları ile

sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$t_{(81)} = -3.673$; $p < .01$]. Aritmetik ortalama değerlerine bakıldığında mesleki karar envanteri sontest puanının ($\bar{X} = 4.07$) öntest puanına ($\bar{X} = 3.67$) göre daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Buna göre sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri puanları üzerinde meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir. Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımları öğrencilerin mesleki karar verme envanteri puanlarını arttırmaktadır.

Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri sontest puanlarının cinsiyete bağlı anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ait sonuçlar Tablo 24’de verilmiştir.

Tablo 24. Mesleki Karar Envanteri Sontest Puanlarının Cinsiyete Bağlı Değişimleri

	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Kız	42	3.93	1.022	80	-1.267	.209
Erkek	40	4.23	1.097			

Tablo 24 incelendiğinde meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri sontest puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir [$t_{(80)} = -1.267$; $p > .05$].

“Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri sontest puanları anne eğitim durumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt amacına ait sonuçlar Tablo 25’de verilmiştir.

Tablo 25. Mesleki Karar Envanteri Sontest Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Bağlı Değişimleri

	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Okuryazar ve İlkokul	60	3.97	1.057	80	-1.510	.135
Ortaokul ve Üzeri	22	4.36	1.049			

Tablo 25 incelendiğinde meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri sontest puanlarının

anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir [$t_{(80)} = -1.510$; $p > .05$].

“Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri sontest puanları baba eğitim durumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt amacına ait sonuçlar Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26. Mesleki Karar Envanteri Sontest Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Bağlı Değişimleri

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	5.179	2	2.589	2.368	.100
Grupiçi	86.382	79	1.093		
Toplam	91.561	81			

Tablo 26 incelendiğinde meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri sontest puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir [$F(2, 79) = 2.368$; $p > .05$].

“Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri sontest puanları anne mesleğine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt amacına ait sonuçlar Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. Mesleki Karar Envanteri Sontest Puanlarının Anne Mesleğine Bağlı Değişimleri

	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Çalışıyor	75	40.09	3007.00	157.000	.061
Çalışmıyor	7	56.57	396.00		

Tablo 27 incelendiğinde meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri sontest puanlarının

anne mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir [$t_{(80)} = -1.510$; $p > .05$].

“Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri sontest puanları baba mesleğine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt amacına ait sonuçlar Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28. Mesleki Karar Envanteri Sontest Puanlarının Baba Mesleğine Bağlı Değişimi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	5.678	3	1.893	1.719	.170
Grup içi	85.883	78	1.101		
Toplam	91.561	81			

Tablo 28 incelendiğinde meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri sontest puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir [$F(3, 78) = 1.719$; $p > .05$].

“Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri sontest puanları ailenin aylık gelirine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt amacına ait sonuçlar Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. Mesleki Karar Envanteri Sontest Puanlarının Ailenin Aylık Gelirine Bağlı Değişimi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	13.735	2	6.867	6.971	.002*	1-3
Grupiçi	77.826	79	.985			
Toplam	91.561	81				

* $p < .01$

Tablo 29 incelendiğinde meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri son test puanlarının ailenin aylık gelirine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir [$F(2, 79) = 6.971$; $p > .01$]. Bu farklılığın hangi grubun lehine olduğunu öğrenmek amacıyla yapılan grupların betimsel istatistik sonuçları Tablo 30’da sunulmuştur.

Tablo 30. Aylık Gelire Göre Mesleki Karar Envanteri Son Test Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler

Gelir Düzeyi	N	$\bar{X}$	S
500 TL ve altı	19	3.47	1.172
501 TL ile 1000 TL arası	26	3.92	1.093
1000 TL üzeri	37	4.49	.804
Toplam	82	4.07	1.063

Tablo 30 incelendiğinde 1000 TL üzeri ailelerinin aylık geliri olan öğrencilerin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X} = 4.49$) ailelerinin aylık geliri 500 TL ve altı olan öğrencilerin aritmetik ortalama değerinden ($\bar{X} = 3.47$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre ailelerinin aylık geliri yüksek olan öğrencilerin, ailelerinin aylık geliri düşük olan öğrencilere göre mesleki karar vermede daha etkin olduğu ifade edilebilir.

Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Temsilcilerine Göre Meslek Tanıtımları Yapıldıktan Sonra Eğilim Gösterdikleri Mesleklere Ait Bulgular

Sekizinci sınıf öğrencilerinin meslek temsilcilerine göre meslek tanıtımları yapıldıktan sonra eğilim gösterdikleri ilk beş mesleğe ait frekans tablosu Tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31. Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Temsilcilerine Göre Meslek Tanımları Yapıldıktan Sonra Eğilim Gösterdikleri Mesleklere Ait Frekans Tablosu

MESLEKLER	Frekans (f)	Yüzde (%)
Diş Hekimi	12	14.63
Diyetisyen	10	12.20
Doktor	41	50.00
Ebe	7	8.54
Eczacı	12	14.63
Hemşire	21	25.61
Avukat	48	58.54
Hakim	19	23.17
İnfaz Memuru	2	2.44
Savcı	16	19.51
Zabıt Katibi	3	3.66
İmam	7	8.54
Müezzin	3	3.66
Vaiz	0	0.00
Astsubay	13	15.85
Polis	41	50.00
Subay	22	26.83
Uzman Çavuş	13	15.85
Akademisyen	5	6.10
Öğretmen	51	62.20
Mühendis	23	28.05
Mimar	16	19.51
Veteriner	3	3.66
Sanatçı	1	1.22
Pilot	5	6.10
Psikolog	2	2.44
Aşçı	1	1.22
ATT	1	1.22

Grafiker	1	1.22
Berber	3	3.66
Futbolcu	1	1.22
Oyuncu	3	3.66
Şair	1	1.22
Gurme	2	2.44

Tablo 31 incelendiğinde öğrencilerin eğilim gösterdikleri ilk beş meslek sırasıyla öğretmen, avukat, doktor, polis, mühendisliktir. Öğrencilerin en az eğilim gösterdikleri meslekler ise sanatçı, aşçı, acil tıp teknisyeni (ATT) şeklinde sıralanabilir.

Meslek tanıtımı yapıldıktan sonra avukat ve polis olmak isteyen öğrenci sayısı artmış, öğretmen, doktor ve mühendis olmak isteyen öğrenci sayısı ise azalmıştır. Meslek tanıtımları yapılmadan önce ilk beş tercihinde öğretmenliğe eğilim gösteren öğrencilerin sekizi beden eğitimi öğretmenliğini tercih ettiklerinden meslek tanıtımına beden eğitimi öğretmeni çağrılmıştır. Meslek tanıtımlarından sonra yapılan anket sonuçlarına göre öğretmenlik mesleğine eğilim gösteren öğrenci sayısı düşmesine rağmen beden eğitimi öğretmenliğine eğilim gösteren öğrenci sayısı 13'e yükselmiştir. Meslek tanıtımlarından önce yapılan anket sonuçlarına göre inşaat mühendisliğine eğilim gösteren öğrenci sayısı dokuz olduğundan meslek tanıtımını inşaat mühendisi yapmıştır. Benzer şekilde meslek tanıtımlarından sonra yapılan ankette mühendisliğe eğilim gösteren öğrenci sayısı düşmesine rağmen inşaat mühendisliğine eğilim gösteren öğrenci sayısı sabit kalmıştır.

Öğrencilerin meslek temsilcilerine göre meslek tanıtımları yapıldıktan sonra eğilim gösterdikleri ilk beş mesleğin cinsiyete göre değişimi Tablo 32'de sunulmuştur.

Tablo 32. Meslek Tanıtımları Yapıldıktan Sonra Öğrencilerin Eğilim Gösterdikleri İlk Beş Mesleğin Cinsiyete Bağlı Değişimi

Meslek		Cinsiyet		Toplam
		Kız	Erkek	
Öğretmen	N	36	15	51
	%	70.6	29.4	100.0
	$\chi^2 = 20.255$	sd=1	p= .000*	
Avukat	N	27	21	48
	%	56.3	43.8	100.0
	$\chi^2 = 1.173$	sd=1	p= .279	
Doktor	N	22	19	41
	%	53.7	46.3	100.0
	$\chi^2 = .195$	sd=1	p= .659	
Polis	N	22	19	41
	%	53.7	46.3	100.0
	$\chi^2 = .195$	sd=1	p= .659	
Mühendis	N	6	17	23
	%	26.1	73.9	100.0
	$\chi^2 = 8.081$	sd=1	p= .004*	

* p< .01

Tablo 32 incelendiğinde öğrencilerin eğilim gösterdikleri ilk beş meslekten öğretmenlik ve mühendisliğin cinsiyete bağlı olarak anlamlı bir değişim gösterdiği görülmektedir [χ^2 (sd = 1; n = 82) = 20.255, p < .01] ve [χ^2 (sd = 1; n = 82) = 8.081, p < .01]. Sonuçlara bakıldığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre istatistiksel açıdan daha fazla öğretmenlik mesleğine eğilim gösterdikleri, erkek öğrencilerin ise kız öğrencilere kıyasla istatistiksel açıdan daha fazla mühendislik mesleğine eğilim gösterdikleri dikkat çekmektedir. İstatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmasa da avukat, doktor ve polislik mesleğine eğilim gösteren kız öğrenci sayısı erkek öğrenci

sayısından daha fazladır. Bu duruma meslek tanıtımı için gelen avukat ve polisin kadın olmasının etkili olduğu düşünölebilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Araştırma kapsamında ilk amaç olarak sekizinci sınıf öğrencilerinin meslek eğiliminde etkili olan faktörlerin neler olduğu sorusuna yanıt aranmıştır. Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin mesleki eğilimlerinde öncelikle ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki eğilim gösterdikleri, ikinci sırada ise çevresinde örnek aldığı kişilerden etkilendikleri belirlenmiştir. Daha sonra sırasıyla mesleki eğiliminde etkili olan faktörlerin toplumdaki saygınlık, kazanç durumu, işin niteliği ve mekân durumu olarak sıralandığı görülmüştür. Mesleki eğilimde etkili olan faktörlerin belirlenmesi için literatürdeki çalışmalar incelendiğinde de benzer sonuçların elde edildiği gözlemlenmiştir. Çelik ve Üzmez (2014) üniversite öğrencileri üzerinde bir çalışma yapmışlardır. Araştırmada öğrencilerin bölümlerini seçmelerinde kendi istekleri doğrultusunda bölümlerini seçtikleri ya da diğer insanların önerilerini alarak seçimde buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrenciler için sadece üniversite mezunu olmak amacıyla seçim yapılmadığı ilgi ve yeteneklerini de seçim yaparken ön planda buldukları ve bu yönde iş olanakları yüksek bir mesleğe sahip olmak istedikleri ifade edilmiş ve yapılan çalışma ile benzer sonuçların olduğu görülmüştür. Konu ile ilgili benzer çalışmalarda araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Köroğlu (2014) tarafından 148 öğrenci üzerine yapılan çalışmada ise “meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasında olumlu düzeyde bir ilişki olduğu” sonucuna ulaşılmıştır. Yine Göktolga ve Gökalp (2012) tarafından yapılan çalışmada da “iş garantisi, maaş ve işin sosyal güvencesi” faktörlerinin iş seçiminde etkili olduğu görülmüştür. Dinç (2008) tarafından 10 meslek yüksek okulunda meslek seçiminde etkili olan faktörlerin belirlenmesi üzerine bir çalışma yapılmıştır. Çalışma sonucunda “yüksek kazanç ve sorumluluk beklentisi, kariyer beklentisi, mesleki bilgi ve becerisi, sosyal statü beklentisi” faktörleri meslek seçiminde etkili olan faktörler olarak belirlenmiş “aile ve eğitim çevresi” faktörlerinin ise meslek seçiminde etkili olmayan faktörler olduğu tespit edilmiştir. Meslek seçiminde etkili olan faktörlerin belirlenmesi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde de alanda konu ile ilgili pek çok çalışma yapıldığı ve genel olarak araştırma bulgularını destekler sonuçların elde edildiği görülmektedir. Tüm bu sonuçlardan yola çıkılarak mesleki eğilimde bireyin ilgi ve yeteneklerinin en önemli

faktör olduğu görülmüştür. Toplumsal yaşamda da ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslek seçen bireylerin iş doyumlarının da yüksek olacağı düşünülmektedir.

Çalışmamızın ikinci amacı sekizinci sınıf öğrencileri eğilim gösterdikleri mesleğe ilişkin detaylı bilgi sahibi olduklarını düşünüyorlar mı, bu bilgilerin kaynağının ne olduğu şeklinde belirlenmiştir. Öğrencilerin % 30.5'inin eğilim gösterdiği meslek hakkında yeterli bilgisinin olmadığı, yeterli bilgi sahibi olduğunu düşünen öğrencilerin % 24.4'ünün araştırma yoluyla, daha sonra sırasıyla meslek temsilcisi, çevre, aile, öğretmen ve kitaplardan bilgi edindiği belirlenmiştir. Dinç, Cangöl ve Sögüt (2017) ebelik öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmada “ebelik mesleğini seçerken meslek hakkında bilgi alarak bölümü seçen öğrencilerin oranının oldukça yüksek olduğu” sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Deniz (2001) meslek seçiminde internet kullanımının etkisi üzerine yapmış olduğu çalışmada da günümüzde gelişen teknolojinin meslek seçiminde etkin olarak kullanılmasını dile getirerek, meslek seçiminde ve uygulamalarında internet kullanımının en makul yollardan biri olduğunu belirtmiştir. Konu ile ilgili yapılan çalışmalardan yola çıkarak meslek eğiliminde bulunurken öğrencilerin meslekler hakkında yeterli bilgiye sahip olmasının ve bu doğrultuda mesleki eğilimde bulunmasının önemli olduğu söylenilebilir. Yaptığımız çalışmada da öğrencilerin büyük çoğunluğunun mesleklere ait yeterli bilgi sahibi olduklarının, bilgi sahibi olduğunu düşünenlerin ise en çok araştırma yaparak bilgi edindikleri görülmüştür.

Öğrencilerin, meslek temsilcileri ile gerçekleştirilen meslek tanıtımlarından önce yapılan diğer meslek tanıtımlarının mesleki eğilimlerini etkileyip etkilemediği hakkında neler düşündüğüne bakıldığında meslek tanıtımlarının mesleki eğilimi üzerinde etkisinin olmadığını düşünen öğrenciler grubun % 11'ini oluşturmaktadır. Öğrencilerin % 56.1'i mesleki eğiliminde meslek tanıtımlarının etkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin % 32.9'u ise mesleki eğiliminde meslek tanıtımlarının etkili olduğunu belirtmekle kalmamış; bunun yanı sıra meslek temsilcisi, kişisel uygunluk, mesleki bilgi ve mesleğin zorluğunun meslek tanıtımlarında etkili olduğunu vurgulamıştır. Bacanlı ve Torun (2012) tarafından yapılan çalışmada ilköğretim birinci kademe öğrencilerine meslek tanıtım etkinlikleri ile beş meslek tanıtımı yapılmış ve bu konuda da okul psikolojik danışmalarına ve öğretmenlere çalışmada yer verilen bilgi ve ilkeler

doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur. Yapılan çalışmalardan yola çıkarak meslek tanıtımlarının bireylerin meslek eğilimlerini oluşturmada etkili olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada ortaya çıkan bulguya göre meslek tanıtımlarının öğrencilerin mesleki eğilimleri üzerinde cinsiyet temelli bir farklılık göstermediği görülmüştür. Bunun da araştırmaya katılan öğrencilerin ister kız olsun isterse erkek olsun cinsiyetçi bir yaklaşım ile meslek tanıtımlarını dinlemediklerini dolayısıyla meslek tanıtımlarının her iki cinsiyet için de önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Öğrencilere göre meslek tanıtımının nasıl olması gerektiği alt amacına bakıldığında öğrencilerin % 80.5'i meslek temsilcileriyle öğrencilerin yüz yüze etkileşim içinde olduğu tanıtımların en ideal meslek tanıtımı olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 11'i ise aile ve çevresinden edindiği bilgileri yeterli görmektedir. Boyacı, Karacabey ve Bozkuş (2016) ortaöğretim son sınıf öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmada öğrencilerin mesleki tercihlerinde “aile, arkadaş ve öğretmenler” en alt sırada etkili olan faktörler olarak yer almıştır. Ayrıca çalışmada okullarda yapılan rehberlik faaliyetlerinin daha etkin olması ve öğrencilerin seçmek istedikleri bölümlere yönelik tanıtımların yapılması gerektiği önerilerinde bulunulmuştur. Okullarda yapılan meslek tanıtımlarında özellikle meslek temsilcilerinin yaptığı tanıtımların, kişilerle öğrencilerin birebir etkileşim içinde olmasından dolayı mesleki eğilim üzerinde daha etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca eğitimde yaparak yaşayarak öğrenme modeli göz önüne alındığında da öğrencilerin meslek temsilcileri ile etkileşim içinde yaptıkları meslek tanıtımlarının daha verimli olduğu ifade edilebilir.

Öğrenciler daha sonra meslek tanıtımları için kitaplardan ve internet üzerinden elde ettikleri bilgilerin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda Deniz (2001) meslek seçimi üzerine yaptığı çalışmada son yıllarda teknolojinin yaygınlaşmasıyla birlikte internetin meslek seçiminde önemli rol oynadığını dile getirmektedir. Tanhan ve Yılmaz (2017) çalışmalarının bulgular kısmında “öğrencilerin mesleki kararlarında babalarından, annelerinden, sosyal medya, kitap, dergi vb. faktörlerden etkilendiklerini belirttiklerini” ifade etmişlerdir. Bunun günümüzde gelişen teknoloji ile öğrencilerin istedikleri bilgiye erişimlerinin daha kolay olmasından kaynaklandığı için mesleki bilgi edinmede aile ve çevrenin yanında internetinde etkili bir faktör olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilere göre meslek tanıtımının nasıl olması gerektiği hakkında elde edilen bir diğer sonuç da ise meslek tanıtımında rehber öğretmenlerin yapmış olduğu mesleki tanıtımları sadece bir öğrenci yeterli bulmuştur. Özyürek ve Kılıç Atıcı (2002) tarafından yapılan çalışmada da öğrencilerin meslek seçimi kararlarında okul rehber öğretmenlerinin yeterince etkili olmadığı ifade edilmiştir. Meslek tanıtımlarında meslek temsilcilerinin tanıtımlarının daha etkili olduğu söylenebilir. Buradan öğrencilere yapılacak meslek tanıtımlarında okul yönetimi koordinatörlüğünde rehber öğretmenlerin daha aktif rol alarak kariyer günleri adı altında meslek temsilcileri ile öğrencilerin bir araya getirilerek uygulanacak mesleki rehberlik çalışmalarının öğrencilerin meslek eğilimi üzerinde daha verimli olacağı düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında meslek eğiliminde ailelerin etkisi de araştırılmak istenmiş ve bu doğrultuda çalışma grubunun demografik özellikleri doğrultusunda analizler yapılmıştır. İlk olarak cinsiyete göre ailelerin öğrencileri yönlendirdiği meslekler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı sorusuna yanıt aranmış ve analiz sonucunda ailelerin kız öğrencileri öğretmen, doktor ve hemşireliğe yönlendirdiği; erkek öğrencileri ise doktor, polis ve mühendis olmaya yönlendirdiği dikkat çekmektedir. Özellikle mühendislik, veterinerlik, polislik gibi daha fazla emek ve fiziksel güç isteyen, çalışma saatleri net olmayan mesleklere ailelerin kız öğrencileri yönlendirmediği göze çarpmaktadır. Meslek seçiminde demografik değişkenler üzerine Ensari ve Alay (2017) tarafından yapılan çalışmada meslek seçiminde etkili olan beş faktör ifade edilmiştir. Bu faktörlerden biri de “aile ve eğitim çevresi” olarak belirtilmiştir. Çalışma sonucuna göre belirlenen faktörler ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Meslek seçiminin cinsiyete göre manidar farklılık gösterip göstermediği üzerine literatürdeki çalışmalar incelendiğinde de cinsiyet ile meslek seçimi arasında manidar farklılığın olduğu çalışmalar bulunmuştur. Örneğin Ekinci (2017) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlik mesleği ve alan seçiminde cinsiyete göre dışsal faktörler açısından fark bulunmazken içsel faktörler açısından anlamlı farklılık bulunmuş ve bu farklılıkta “kadın katılımcıların öğretmenlik mesleğini daha çok benimsedikleri” şeklinde yorumlanmıştır. Kırağ (2015) tarafından yapılan çalışmada da hemşirelik mesleğinin seçiminde cinsiyetin etkili bir faktör olduğu bulunmuş ve çalışmada yer alan öğrencilerin % 73.5’ni kız öğrencilerin oluşturduğu belirlenmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerine göre mesleki eğilimlerinin olduğu görülmektedir. Klasik anlamda kadınlara biçilen toplumsal cinsiyet rolleri ev temizliği,

çocuk bakıcılığı ve benzerleridir. Kadın bir işte çalışıyor olsa dahi toplumsal rollerini yerine getirmeleri beklenir, o nedenle eve daha çok zaman ayıracağı mesleklere yönlendirildiklerini, erkek ise güç ile ilişkilendirildiği için daha çok güç gerektiren mesleklere yönlendirildiğini söylemek mümkün olacaktır. Dolayısıyla konu ile ilgili yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde örnekler artırılabilir. Buradan yola çıkılarak ailelerin öğrencilerin mesleki eğilimlerini oluştururken cinsiyetçi bir bakış açısıyla öğrencileri yönlendirdikleri söylenebilir.

Anne-baba eğitim durumuna göre ailelerin öğrencileri yönlendirdiği meslekler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelendiğinde anne ya da babanın eğitim durumunun öğrencileri yönlendirdikleri mesleklere etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Anne-baba mesleğine göre ailelerin öğrencileri yönlendirdiği meslekler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelendiğinde ise ailelerin öğrencileri yönlendirdiği mesleklerin anne-baba mesleğine göre değişim göstermediği bulunmuştur. Bahar (2002) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada ise öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumu ve meslekleri ile kayıtlı oldukları fakülte türü arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Söz konusu araştırma sonuçları ile Bahar'ın (2002) yaptığı araştırmanın sonuçları arasında benzerlik bulunmamasının temel nedeni araştırmaya konu olan ve veri elde edilen öğrenci gruplarının birbirinden farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ailenin aylık gelirine göre ailelerin öğrencileri yönlendirdiği meslekler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuş, ailenin aylık gelirinin öğrencinin mesleki eğiliminde etkisinin olmadığı gözlemlenmiştir. Ülger (2015) yaptığı çalışmada gelirleri farklı olan ailelerin öğrencilerin okuma alışkanlığı üzerinde etkisinin olmadığını belirtmiştir. Buyruk'un (2009) çalışmasında da "öğrencilerin gelecek ile ilgili beklentilerine ailenin gelir durumunun anlamlı bir etkisi tespit edilememiştir." Araştırma bulgusundan yola çıkılarak son zamanlarda ailelerin kendi sosyo-ekonomik durumlarını hiç düşünmeden, öğrencilerin geleceklerini şekillendirmek için gerekirse çeşitli zorlukları da göze alarak iş olanaklarının yüksek ve iyi ücret alabileceklerini düşündükleri mesleklere öğrencileri yönlendirdiklerini söyleyebiliriz.

Sekizinci sınıf öğrencilerinin meslek temsilcileri tarafından meslek tanıtları yapılmadan önce eğilim gösterdikleri ilk beş mesleği belirlemeye yönelik yapılan çalışmada öğrencilerin eğilim gösterdikleri ilk beş meslek sırasıyla öğretmen, doktor,

avukat, polis ve mühendislik olarak bulunmuştur. Burada öğrencilerin genellikle toplum tarafından daha çok bilinen ve göz önünde olan mesleklere eğilim gösterdikleri görülmektedir. Meslek tanıtımlarında farklı meslek dalları da tanıtılarak öğrencilerin farklı alanlara yönelmeleri de sağlanmalıdır. Öğrencilerin en az eğilim gösterdikleri meslekler ise zabıt kâtabi, vaiz, muhasebeci, psikolog şeklinde sıralanabilir. Özellikle son zamanlarda teknolojiye de değişiklikle birlikte öğrencilerin artık teknoloji ağırlıklı mesleklere eğilim gösterdikleri düşünülmektedir. Ancak doktorluğun, öğretmenliğin, avukatlık ve mühendislik mesleklerinin de hala önemini koruduğu söylenebilir. Aynı zamanda araştırmanın yapıldığı okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik özellikleri düşünüldüğünde orta ve alt sınıfların çocuklarının sınıfsal konumlarının bir özelliği olarak, garanti bir iş olanağı algısının olduğu, bilinen ve göz önünde olan mesleklere eğilim gösterdikleri ifade edilebilir. Buna karşın son zamanlarda iş bulma koşullarının daha az olduğu mesleklere ise öğrencilerin daha az eğilim gösterdiği görülmektedir.

Kösegil (2017) “yaşanan değişimlerle yeni mesleklerin oluştuğunu, bazı mesleklerin uygulanma yöntemlerinin değiştiğini ya da bazı mesleklerin ise ortadan kaybolduğunu” belirtmektedir. Buradan yola çıkarak öğrencilerin toplum tarafından daha çok bilinen ve iş bulma garantisinin daha yüksek olduğunu düşündüğü mesleklere yöneldikleri söylenebilir. Bunun yanında meslek tanıtımlarında farklı meslek dallarının da öğrencilere tanıtılması gerektiği düşünülmektedir.

Çalışmada öğrencilerin eğilim gösterdikleri ilk beş meslekten öğretmenlik ve mühendisliğin cinsiyete bağlı olarak anlamlı bir değişim gösterdiği görülmüştür. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre istatistiksel açıdan daha fazla öğretmenlik mesleğine eğilim gösterdikleri; erkek öğrencilerin ise kız öğrencilere kıyasla istatistiksel açıdan daha fazla mühendislik mesleğine eğilim gösterdikleri dikkat çekmektedir. Özveren, Gülnar ve Özden (2017) hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmada da cinsiyet faktörünün meslek seçiminde etkili olduğu bulunmuştur. Kız öğrencilerin hemşirelik mesleğini erkek öğrencilere göre daha fazla seçtikleri ifade edilmektedir. Öğretmenlik, hemşirelik ve mühendislik gibi mesleklere genellikle toplumda ve bunun sonucu olarak öğrenciler arasında cinsiyetçi bir yaklaşımla bakıldığı, toplumda öğretmenlik ve hemşirelik mesleklerinin kadın mesleği, mühendislik mesleğini ise erkeklerin seçmesi gereken bir alan olarak görüldüğü söylenebilir.

Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarından sonra öğrencilerin eğilim gösterdikleri meslekler hakkında yeterli bilgi edinebildiklerine yönelik alt amaç incelendiğinde, öğrencilerin % 72'sinin meslek tanıtımlarından sonra eğilim gösterdikleri meslek hakkında yeterli bilgi edindiklerini belirtmişlerdir. Mesleki rehberlik çalışmaları hakkında Çivilidağ, Günbayı ve Yörük (2015) tarafından yapılan çalışmada okullarda yapılan mesleki rehberlik çalışmalarının okul yöneticilerine göre ergenlere sağladıkları faydalar, okul rehber öğretmenlerine ve ergenlere göre işlevleri belirtilmiştir. Okul yöneticilerine göre mesleki rehberliğin “meslekleri tanıma, kendilerini tanıma” açısından ergenlere faydalı olduğu, ergenlere göre ise “bilinçli meslek seçimi, meslekleri tanıma” vb. fonksiyonlarını içerdikleri dile getirilmektedir. Buradan meslek tanıtımlarının öğrencilerin meslekleri tanımaları açısından ve mesleklerin kendilerine uygunluğunu görebilmeleri için önemli olduğu, tanıtıma davet edilen meslek temsilcileri ile öğrencilerin mesleklerle ilgili daha sağlıklı bilgi edinebildikleri söylenilebilir.

Alt amaç olarak sekizinci sınıf öğrencilerinin, meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının etkili olup olmadığı konusunda ki düşüncelerine yönelik yapılan çalışma sonucuna göre öğrencilerin % 87.8'i meslek tanıtımlarının etkili olduğunu belirtmişlerdir. Meslek tanıtımlarında meslek temsilcilerinin öğrencilerle yüz yüze yaptığı görüşmelerin, öğrencilerin mesleki eğilimleri üzerinde daha etkili olduğu söylenilebilir. Yapılan çalışmada bazı öğrenci cevapları şu şekildedir:

Seçeceğimiz meslek hakkında o mesleği meslek sahiplerinin ağzından dinledim, o mesleği yapma isteğim daha çok arttı. Avukat olma olanakları bana çok uygun.

Mesleklerini en iyi şekilde tanıttılar. Zaten doktorluğu düşünüyordum, meslek tanıtımı ile daha çok bağlandım.

Aklımda seçtiğim meslek ile ilgili sorular vardı. Onları sordum ve benim için etkili oldu.

Seçeceğim meslekle ilgili zor mu kolay mı olduğunu ve hangi aşamalardan geçeceğimi öğrendim.

Meslek tanıtımlarının etkili olduğunu düşünüyorum. Seçmek istediğim mesleği değiştirmeyi düşünmüyorum çünkü yeterli bilgi edindim ve seçtiğim mesleğin bana uygun olduğunun sonucuna vardım. Seçtiğim mesleği değiştirmeme kararı aldım.

Öğrenci cevapları incelendiğinde öğrencilerin meslek temsilcilerinin yaptıkları meslek tanıtımından etkilendikleri, bu etkinin de kişilerin yeterli düzeyde mesleki bilgi

vermesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bunun dışında öğrencilerin meslek temsilcilerinin dış görünüş, karizma, yaş vb. gibi özelliklerinden etkilenme konusunda bir ifade belirtmedikleri sadece kişilerin mesleklerle ilgili verdikleri bilgilere odaklandıkları gözlemlenmiştir.

Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri öntest puanları ile sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik yapılan analizler sonucunda mesleki karar envanteri öntest puanları ile sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde mesleki karar envanteri sontest puanının öntest puanına göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Buna göre sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri puanları üzerinde meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir. Ünlü (2010) ilköğretim yedinci sınıf öğrencileri ile bir çalışma yapmıştır. Öğrencilerin meslek gelişim sürecinde televizyonun meslek kararlarına etkisini araştırmak amacıyla yaptığı çalışmada televizyonun meslek seçiminde etkin olduğunu bulmuştur. Televizyonda izlenen programlar ile öğrenci meslek seçimleri büyük oranda aynı doğrultudadır. Alt sosyoekonomik sınıftaki öğrenci grupları izledikleri polisiye dizilerden polis, asker olmak isterken orta ve üst sosyoekonomik sınıftaki öğrenciler doktor ve avukatlık mesleklerini tercih etmektedirler. Özder (2014) ise coğrafya öğretmenlerinin meslek tercihleri üzerine bir araştırma yapmıştır. Çalışmasında coğrafya öğretmenlerinin lise coğrafya öğretmenlerinden etkilenip etkilenmediklerini araştırmış ve coğrafya öğretmenlerinin mesleklerini seçerken büyük çoğunluğunun lisedeki coğrafya öğretmenlerinden etkilenmediği sonucuna ulaşmıştır. Yapılan bu çalışmalardan yola çıkılarak öğrencilerin mesleki karar verme süreçlerinde, üzerinde çalışılan grubun yaş düzeyine, sosyoekonomik seviyelerine vb. göre farklılık olabileceği düşünülmektedir. Ancak meslek seçiminde meslek temsilcilerinin etkili olduklarına inanılarak bu düşünce Özdemir Yaylacı'nın (2007) "ilköğretim düzeyinde kariyer eğitimi ve danışmanlığı" çalışması ile desteklenmektedir. Bu çalışmada "Meslek tanıtım amaçlı etkinlikler" adı altında küçük yaşlardan itibaren meslekleri tanımanın ileride yapılacak meslek seçimlerinde etkili olduğunun önemi vurgulanarak, meslek tanıtımlarında çeşitli etkinliklerden bahsedilmekte ve bunlardan birini de "meslek tanıtım seminerleri ve ziyaretleri" oluşturmaktadır. Camadan ve Sezgin (2012) ilköğretim okullarında görev yapmakta olan okul yöneticileri ile yaptıkları çalışmada

okullarda mesleki rehberlik faaliyetlerinin daha çok bir üst eğitim kademesi olan liseleri tanıtıcı yönde yapıldığı belirtilmiştir. Çalışmada ayrıca hem okul yöneticileri tarafından hem de araştırmacılar tarafından, mesleki rehberlik faaliyetlerine yönelik olarak meslek tanıtımlarının yapılmasında meslek alanında çalışan kişilerce tanıtımların yapılması önerilmektedir. Buradan yola çıkarak da meslek temsilcileri ile yapılan meslek tanıtımlarının meslek eğiliminde önemli olduğu düşüncesi desteklenmektedir.

Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri sontest puanlarının cinsiyete, anne-baba eğitim durumuna ve anne-baba mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Çalışmamızda meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının her iki cinsiyetteki öğrenciler içinde etkili olduğu bundan dolayı cinsiyete bağlı anlamlı bir farklılık elde edilemediği düşünülmektedir. Vurucu (2010) tarafından endüstri meslek lisesindeki 269 erkek ve 120 kız öğrenciyle yapılan çalışmada da öğrencilerin meslek seçimi yeterlilikleri üzerinde annelerinin eğitim durumları etkili değilken babalarının eğitim durumlarının meslek seçimi yeterliliklerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Bu durum ise Vurucu'nun (2010) çalışmasında aşağıdaki şekilde yorumlanmıştır.

Bu sonucun çıkmasın da, ankete katılan öğrencilerin babalarının sosyal çevreyle daha çok etkileşim içerisinde olması, babaların ideallerini çocuk üzerinde görmek istemesi ve toplumumuzda ataerkil aile ortamı olması etkili olmuş olabilir.

Genellikle toplumumuzun ataerkil bir aile yapısına sahip olmasından dolayı erkek çocukların babalarını rol model olarak aldıkları düşünülmektedir. Vurucu'nun (2010) çalışmasında erkek öğrenci sayısının fazla olmasından dolayı çalışma sonuçlarında babanın eğitim durumunun meslek seçimi yeterliliğinde etkili olduğu düşünülmektedir. Yapılan çalışmamızda ise kız ve erkek öğrenci sayısı dağılımı eşit olduğu için meslek eğiliminde anne-babanın eğitim durumunun meslek eğilimini etkilemediği düşünülmektedir. Yine aynı çalışmada araştırma bulgularımızı destekleyen sonuçlar elde edilmiş öğrencilerin meslek seçimi yeterliliği üzerinde anne ve babalarının mesleklerinin etkili olmadığı belirlenmiştir.

Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri sontest puanlarının ailenin aylık gelirinine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. 2019 yılında ki güncellemelere göre 1704 TL ve üzeri (2014 yılı verilerine göre 1000 TL ve üzeri) ailesinin aylık geliri olan

öğrencilerin aritmetik ortalama değerinin ailesinin aylık geliri 852 TL ve altı (2014 yılı verilerine göre 500 TL ve altı) olan öğrencilerin aritmetik ortalama değerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre ailesinin aylık geliri yüksek olan öğrencilerin, ailesinin aylık geliri düşük olan öğrencilere göre mesleki karar vermede daha etkin olduğu söylenebilir. Vurucu (2010) tarafından yapılan çalışmada da ailelerin gelir durumlarının öğrencilerin meslek seçimi yeterlilikleri üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Arslan (2014) çalışmasında ise ailenin sosyo-ekonomik durumu ile mezuniyet sonrası iş beklentisi arasında anlamlı farklılık bulunmuş, “gelir düzeyi yüksek olan ailelerin öğrencilerinin küçük ya da orta büyüklükte bir iş yerinde çalışmak istemediği” ifade edilmiştir. Buradan yola çıkarak meslek eğilimi ve meslek tercihi ile aile geliri arasındaki ilişkinin çalışma yapılan gruba ve öğrenci yapısına göre değişiklik gösterebildiği söylenebilir.

Sekizinci sınıf öğrencilerinin meslek temsilcileri tarafından meslek tanıtımları yapıldıktan sonra eğilim gösterdikleri ilk beş mesleği belirlemeye yönelik yapılan çalışmada öğrencilerin tercih etmek istedikleri ilk beş meslek sırasıyla öğretmen, avukat, doktor, polis ve mühendislik olarak bulunmuştur. Meslek tanıtımlarından sonra yine mesleki eğilim gösterilen ilk beş mesleğin değişmediği görülmektedir. Meslek tanıtımlarından sonra avukat ve polislik mesleğine eğilim gösteren öğrenci sayısı artmış; öğretmen, doktor ve mühendislik mesleklerine eğilim gösteren öğrenci sayısı ise azalmıştır. Meslek tanıtımları yapılmadan önce ilk beş tercihinde öğretmenliğe eğilim gösteren öğrencilerin sekizi beden eğitimi öğretmenliğini tercih ettiklerinden meslek tanıtımına beden eğitimi öğretmeni çağrılmıştır. Meslek tanıtımlarından sonra yapılan anket sonuçlarına göre öğretmenlik mesleğine eğilim gösteren öğrenci sayısı düşmesine rağmen beden eğitimi öğretmenliğine eğilim gösteren öğrenci sayısı 13’e yükselmiştir. Meslek tanıtımlarından önce yapılan anket sonuçlarına göre inşaat mühendisliğine eğilim gösteren öğrenci sayısı dokuz olduğundan meslek tanıtımını inşaat mühendisi yapmıştır. Benzer şekilde meslek tanıtımlarından sonra yapılan ankette mühendisliğe eğilim gösteren öğrenci sayısı düşmesine rağmen inşaat mühendisliğine eğilim gösteren öğrenci sayısı sabit kalmıştır. Şahin ve Keser’in (2016) öğrencilerde küçük yaşlarda mesleki bilinç oluşturulması amaçlanan çalışmasında öğrencilerin % 56’sının havacılık ve uzay alanı ile ilgili mesleğe yönelim gösterirken yapılan uygulama sonrası % 76 oranında kariyer planlarında savunma sanayi alanlarının ön plana çıktığı ifade edilmektedir. Tüm bu sonuçlardan yola çıkarak yapılan meslek tanıtımının öğrencilerin

meslek eğilimleri üzerinde etkili olduğu ve öğrenciler üzerinde olumlu etki bıraktığı ifade edilebilir.

Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarından sonra kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre istatistiksel açıdan daha fazla öğretmenlik mesleğine eğilim gösterdikleri; erkek öğrencilerin ise kız öğrencilere kıyasla istatistiksel açıdan daha fazla mühendislik mesleğine eğilim gösterdikleri dikkat çekmektedir. İstatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmasa da avukat, doktor ve polislik mesleklerine eğilim gösteren kız öğrenci sayısı erkek öğrenci sayısından daha fazladır. Bu duruma meslek tanıtımı için gelen avukat ve polisin kadın olması etkili olduğu düşünülebilir. Ayrıca toplum yaşamında bazı mesleklerin kızlara bazılarının da erkeklere yönelik olarak algılanmasının meslek eğiliminde öğrencileri etkilediği de söylenilebilir. Bu konuda Parlaktuna da (2010) ülkemizde kadınlar için “cinsiyete dayalı mesleki ayrımcılığın” olduğunu belirtmiştir. Ayrıca mesleki eğitim ve öğretime önem verilerek gerekli yatırımların yapılmasını ve kadınların iş hayatında nitelikli işlerde bulunabilmeleri için gerekli donanımın sağlanmasını, toplumda mesleklere yönelik oluşturulan ön yargıların kırılması çalışmalarını kapsamında bilgilendirilmelerin yapılmasını dile getirmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Bu bölümde araştırmanın alt amaçlarına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Çalışma grubunu, 2013–2014 öğretim yılı Sivas ili merkeze bağlı bir devlet okulunun sekizinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Meslek temsilcilerinin öğrencilerin meslek eğilimleri üzerindeki etkisi araştırılmış ve araştırma sonunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Araştırmanın alt amaçları ve elde edilen bulgulara ait yorumlar şöyledir:

1. Sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki eğilimlerinde öncelikle ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleklere eğilim gösterdikleri, ikinci sırada ise çevresinde örnek aldığı kişilerden etkilendikleri göze çarpmaktadır. Daha sonra sırasıyla etkili olan faktörler toplumdaki saygınlık, kazanç durumu, işin niteliği ve mekân durumu gelmektedir. Mesleki eğilimde en az etkili olan faktörler ise sırasıyla seyahat imkânı ve aile mesleğidir.

2. Öğrencilerin % 30.5'inin eğilim gösterdiği meslek hakkında yeterli bilgisinin olmadığı göze çarpmaktadır. Yeterli bilgi sahibi olduğunu düşünen öğrencilerin bu bilgileri sırasıyla araştırma yoluyla, meslek temsilcileri, çevre, aile, öğretmen ve kitaplardan edindiği görülmüştür.

3. Meslek temsilcileri tarafından gerçekleştirilen meslek tanımlarından önce yapılan diğer meslek tanıtımlarının meslek eğilimi üzerinde etkisinin olmadığını düşünen öğrenciler grubun % 11'ini oluşturmaktadır. Öğrencilerin % 56.1'i mesleki eğilimde meslek tanıtımlarının etkili olduğunu belirtmiş, ayrıca % 32.9'u ise meslek eğiliminde meslek tanıtımlarının etkili olduğunu belirtmekle kalmamış; bunun yanı sıra meslek temsilcisi, kişisel uygunluk, mesleki bilgi ve mesleğin zorluğunun meslek tanıtımlarında etkili olduğunu vurgulamıştır. Meslek tanıtımlarının meslek eğilimi üzerindeki etkisi cinsiyete bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

4. Öğrencilerin meslek temsilcilerinin öğrencilerle yüz yüze etkileşim içinde olduğu tanıtımların en ideal meslek tanıtımı olduğunu düşündükleri göze çarpmaktadır. Daha sonra meslek tanıtımı için aileden ve çevreden aldıkları bilgilerin, kitap ve internet yoluyla edindikleri bilgilerin ideal olduğunu belirtmişlerdir. Meslek tanıtımında rehber öğretmenlerin tanıtımlarını ise sadece bir öğrenci yeterli bulmuştur.

5. Ailelerin öğrencileri en çok doktor, hemşire, öğretmen ve mühendis olmaya yönlendirdikleri görülmektedir. Özellikle ilk sırada sağlık ve eğitimle ilgili mesleklerin yer alması ailelerin öğrencilerin mezun olduktan sonra kolay iş bulma ve maddi olanaklara daha fazla önem verdiğini gösterdiği söylenebilir. Aileler öğrencileri en az olarak ise hakim, astsubay ve berber olmaya yönlendirmektedir. Ailelerin % 17.1'i öğrencilerin meslek tercihlerine karışmamaktadır.

Ailelerin öğrencileri yönlendirdiği meslekler cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermektedir. Ailelerin kız öğrencileri öğretmen, doktor ve hemşireliğe yönlendirdiği; erkek öğrencileri ise doktor, polis ve mühendis olmaya yönlendirdiği dikkat çekmektedir. Özellikle mühendislik, veterinerlik, polislik gibi daha fazla emek ve fiziksel güç isteyen, çalışma saatleri net olmayan mesleklere ailelerin kız öğrencileri yönlendirmediği söylenebilir. Ailelerin öğrencileri yönlendirdiği meslekler diğer demografik özelliklere göre istatistiksel açıdan anlamlı bir değişim göstermemektedir.

6. Meslek tanıtımları yapılmadan önce öğrencilerin eğilim gösterdikleri ilk beş meslek sırasıyla öğretmen, doktor, avukat, polis, mühendisliktir. Öğrencilerin en az eğilim gösterdikleri meslekler ise zabıt kâtabi, vaiz, muhasebeci, psikolog şeklinde sıralanabilir.

Öğrencilerin eğilim gösterdikleri ilk beş meslekten öğretmenlik ve mühendisliğin cinsiyete bağlı olarak anlamlı bir değişim gösterdiği görülmektedir. Sonuçlara bakıldığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre istatistiksel açıdan daha fazla öğretmenlik mesleğine eğilim gösterdiği, erkek öğrencilerin ise kız öğrencilere kıyasla istatistiksel açıdan daha fazla mühendislik mesleğine eğilim gösterdiği dikkat çekmektedir.

7. Öğrencilerin % 72'si meslek tanıtımlarından sonra eğilim gösterdikleri meslek hakkında yeterli bilgi edindiklerini belirtmişlerdir.

8. Öğrencilerin % 87.8'i meslek tanıtımlarının etkili olduğunu düşünmektedir.

9. Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri öntest puanları ile sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Aritmetik ortalama değerlerine bakıldığında mesleki karar envanteri sontest puanının, öntest puanına göre daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Buna göre sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri puanları üzerinde meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir. Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımları öğrencilerin mesleki karar verme envanteri puanlarını arttırdığı ifade edilebilir.

Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri sontest puanlarının cinsiyete, anne-baba eğitim durumuna ve anne-baba mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar envanteri sontest puanlarının ailenin aylık gelirin'e göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda 2014 yılı verilerine göre ailesinin aylık geliri 1000 TL üzeri olan öğrencilerin aritmetik ortalama değerinin, ailesinin aylık geliri 500 TL ve altı olan öğrencilerin aritmetik ortalama değerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre ailesinin aylık geliri yüksek olan öğrencilerin, ailesinin aylık geliri düşük olan öğrencilere göre mesleki karar vermede daha etkin olduğu ifade edilebilir.

10. Meslek tanıtımları yapıldıktan sonra öğrencilerin eğilim gösterdiği ilk beş meslek sırasıyla öğretmen, avukat, doktor, polis, mühendisliktir. Öğrencilerin en az eğilim gösterdikleri meslekler ise sanatçı, aşçı, ATT şeklinde sıralanabilir.

Meslek tanıtımı yapıldıktan sonra avukatlık ve polislik mesleklerine eğilim gösteren öğrenci sayısı artmış, öğretmen, doktor ve mühendislik mesleklerine eğilim gösteren öğrenci sayısı ise azalmıştır. Meslek tanıtımları yapılmadan önce ilk beş tercihinde öğretmenliğe eğilim gösteren öğrencilerin sekizi beden eğitimi öğretmenliğini tercih ettiklerinden meslek tanıtımına beden eğitimi öğretmeni

çağrılmıştır. Meslek tanıtımlarından sonra yapılan anket sonuçlarına göre öğretmenlik mesleğine eğilim gösteren öğrenci sayısı düşmesine rağmen beden eğitimi öğretmenliğine eğilim gösteren öğrenci sayısı 13'e yükselmiştir. Meslek tanıtımlarından önce yapılan anket sonuçlarına göre inşaat mühendisliğine eğilim gösteren öğrenci sayısı dokuz olduğundan meslek tanıtımını inşaat mühendisi yapmıştır. Benzer şekilde meslek tanıtımlarından sonra yapılan ankette mühendislik mesleğine eğilim gösteren öğrenci sayısı düşmesine rağmen inşaat mühendisliğine eğilim gösteren öğrenci sayısı sabit kalmıştır.

Meslek tanıtımları yapıldıktan sonra da kız öğrencilerin en çok eğilim gösterdikleri meslek öğretmenlik, en az eğilim gösterdikleri meslek mühendisliktir. Meslek tanıtımı yapılmadan önce ve yapıldıktan sonra da öğretmenlik ve mühendislik mesleğine eğilim gösteren öğrencilerin cinsiyete bağlı değişimleri istatistiksel açıdan anlamlıdır.

Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlar göz önüne alınarak okul yöneticilerine, rehber öğretmenlere, sınıf öğretmenlerine, öğrencilere, ailelere ve bu alanda çalışma yapan araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir:

1. Öğrencilerin mesleki eğilimini etkileyen faktörlerin başında ilgi ve yetenekleri geldiği için öğrencilerin, daha sağlıklı meslek eğiliminde bulunmaları ve ileride de daha sağlıklı meslek seçimlerinde bulunabilmelerini sağlamak amacıyla ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkaracak okul içinde ve dışında etkinlikler düzenlenebilir. Ayrıca öğrenciler için mesleğin toplumdaki saygınlığı, kazanç durumu da etkili olduğundan öğrencilere bu konuda yeterli bilgilerin verilmesi sağlanmalıdır.

2. Öğrencilerin meslekler hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları önemli görülerek bunun için gerek okul içinde gerekse okul dışında eğilim gösterdikleri mesleklere yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılabilir. Okul içinde mesleklerle ilgili bilgilendirme çalışmaları kapsamında meslek tanıtım günleri düzenlenebilir.

3. Öğrenciler meslek tanıtımlarını etkili buldukları için okul yönetimleri tarafından bu konu daha çok önemsenerek ve gerekli destekler sağlanarak, okul

yönetimi koordinatörlüğünde okullarda yapılan meslek tanıtımlarının çeşitliliği artırılabilir.

4. Aileler öğrencilere meslek eğilimlerinde ve ileride yapacakları meslek seçimlerin de baskıcı bir tavır içinde bulunmadan mesleklerle ilgili bilgilendirmeleri yaparak onlara yardımcı olmalıdırlar. Aileleri bu konuda bilinçlendirmek maksadıyla çeşitli seminerler düzenlenebilir. Ayrıca mesleki yönlendirmelerde geleneksel cinsiyete bağlı meslek ayrıştırmalarından vazgeçilerek öğrencinin ilgisi ve isteği doğrultusunda hareket edilmesi gerektiği ifade edilebilir.

5. Öğrencilerin eğilim gösterdikleri ilk beş meslek öğretmen, avukat, doktor, polis, mühendisliktir. Öğrencilerin eğilimde buldukları mesleklerin daha çok göz önünde bulunan, daha çok bilgi sahibi oldukları meslekler olduğu düşünülürse mesleki eğilimlerinde ki çeşitliliği arttırmak adına farklı meslek grupları da tanıtılabilir.

6. Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının öğrencilerin mesleki eğilimine olumlu bir etkisi olduğu düşünüldüğünden yapılacak meslek tanıtımlarında farklı meslek gruplarından temsilcilerle öğrencilerin yüz yüze getirilmeleri sağlanabilir. Hatta meslek temsilcilerinin çalışma alanlarında öğrencilerin gözlem yapmalarına imkân oluşturulabilir.

7. Meslek tanıtımlarının öğrencilerin meslek eğilimlerinde bulunmalarına yardımcı olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Meslek temsilcileri tarafından yapılan meslek tanıtımlarının sayısı ve kalitesi artırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbalık, G. (1991). *Ortaokul III. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akdemir, Ç. (1991). Okullarımızda mesleki rehberliğin önemi. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(2), 76-83.
- Akman, Y. (1992). İlköğretim düzeyindeki öğrencilerin rehberlik gereksinimleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(3), 4-6.
- Anılan, H., Çemrek, F. ve Anagün, Ş. S. (2008). Ortaöğretim öğrencilerinin meslek seçimi ve üniversite tercihlerine ilişkin görüşleri (Eskişehir örneği). *e-Journal of New World Sciences Academy*, 3(2), 238-249.
- Arslan, E. (2014). *Ailenin soyo ekonomik yapısı ile meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentisi arasındaki ilişki (İstanbul ili Sultanbeyli ilçesindeki Endüstri Meslek Liseleri örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Arslan, E., Güripek, E. ve İnce, C. (2017). Kişilik ve meslek seçimi ilişkisi: Turizm öğrencileri üzerine bir araştırma. *Kesit Akademi Dergisi*, 11, 200-217.
- Arsoy, S. (2010). Mesleki rehberlik. İçinde E. İşmen Gazioğlu ve Ş. Mertol İlgar (Editör). *Öğretmen ve öğretmen adayları için rehberlik* (s.169-204). Ankara: Pegem Akademi.
- Atçakan Yavaşcaoğlu, A. (2001). *İlköğretimin ikinci kademesinde görülmekte olan iş-eğitimi (ev ekonomisi) dersinin meslek seçimine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ay, M. (2002). *Mesleki yönlendirme, ilköğretim okulları sekizinci sınıf öğrencileri üzerine bir alan çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Azer, S. A. (2005). The qualities of a good teacher: How can they be acquired and sustained? *Journal of The Royal Society of Medicine*, 98, 67-69.
- Bacanlı, F. (2016). Özellik – faktör uyumlu kuramlar. İçinde B. Yeşilyaprak (Editör). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya*. (s. 90-127). Ankara: Pegem Akademi.
- Bacanlı, F. ve Torun, S. (2012). İlköğretim öğrencileri için bazı mesleklerin tanıtımı. *İlköğretim Online*, 11(1), 230-238.
- Bahar, H. H. (2002). Eğitim fakültesi, tıp fakültesi ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin bazı sosyo-ekonomik özellikleri ile fakülte tercihleri arasındaki ilişki. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 125-144.
- Bakırcıoğlu, R. (2005). *İlköğretim ortaöğretim ve yükseköğretimde rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Bakırcıoğlu, R. (2012). Ansiklopedik eğitim ve psikoloji sözlüğü. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Balçın, M. D. ve Yavuz Topaloğlu M. (2018). Gelecekte seçmek istedikleri mesleklere ilişkin öğrenci görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1331-1359.
- Başaran, İ. E. (2007). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Ekinoks.
- Bektaş, D. Y. ve Demir, A. (2004). Üniversite öğrencileri için mesleki grup rehberliği programı ve programın etkisi üzerine bir çalışma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(22), 27-34.
- Binbaşoğlu, C. (1989). *Rehberlik*. Ankara: Binbaşoğlu Yayınevi.
- Boyacı, A., Karacabey, M. F. ve Bozkuş, K. (2016). Ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin meslek yönelimini ve yükseköğretim kurumlarının seçimini etkileyen faktörler. *Cumhuriyet International Journal Of Education*, 5(3), 67-77.
- Bozgeyikli, H. (2008). Mesleki grup rehberliğinin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinlik düzeylerine etkisi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 36-58.
- Burger, J. M. (2016). *Kişilik* (çev. İ. D. Erguvan Sarıoğlu). Kaknüs Yayınları No 269. (Eserin orijinali 2004'de yayımlandı).
- Buyruk, M. (2009). *Ailenin sosyo ekonomik yapısının meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentisine etkileri (İstanbul ili Bayrampaşa ilçesi İnönü Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Camadan, F. ve Sezgin, F. (2012). İlköğretim okulu müdürlerinin okul rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri üzerine nitel bir araştırma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 199-211.
- Canal, M. (2013). *Ortaokul sosyal bilgiler dersinde mesleklerle ilgili yapılan etkinliklerin öğrencilerin meslek seçimine etkisinin analizi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çakır, M. A. (2003). *Bir mesleki grup rehberliği programının lise öğrencilerinin mesleki kararsızlık düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çakır, M. A. (2011). *Meslek seçimi mesleki karar ve mesleki kararsızlık*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çakır, M. A. (2012). Mesleki rehberlik. İçinde A. Kaya (Editör). *Psikolojik danışma ve rehberlik* (s. 125-156). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çelik, H. (2009). *Anadolu liselerinde son sınıfta okuyan öğrencilerin meslek tercihlerine etki eden faktörler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Çelik, N. ve Üzmez, U. (2014). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi: Çağrı merkezi hizmetleri örneği. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi*, 2(1), 94-105.
- Çetin, A., Şentürk, M. ve Alacalar, A. (2015). Mesleki ilgi alanı ve kişisel ahlak felsefesinin girişimciliğe yönelik tutum ve girişimcilik niyetine etkisi: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 23-55.
- Çivilidağ, A., Günbayı, İ. ve Yörük, T. (2015). Mesleki rehberlik çalışmalarına ilişkin nitel bir analiz: Antalya örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 573-594.
- Çoban, A. E. (2012). Mesleki rehberlik. İçinde M. Güven (Editör). Psikolojik danışma ve rehberlik (s. 131-160). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Deniz, S. (2001). Bireyin meslek seçimini etkileyen kaynaklar: Yeni teknolojilerden internet. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 6, 1-9.
- Deryakulu, D. (2007). Seçmeli bilgisayar dersi ve bilgisayar öz-yeterlik algısının 8. Sınıf öğrencilerinin seçmek istedikleri mesleklerle ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(2), 1-22.
- Dinç, A., Cangöl, E. ve Söğüt, S. (2017). Ebelik öğrencilerinin mesleki tercih hakkında düşünceleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 15-23.
- Dinç, E. (2008). Meslek seçiminde etkili faktörlerin incelenmesi: Meslek yüksek okulu-muhasebe programı öğrencileri üzerine bir araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(16), 90-106.
- Ekinci, N. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ve alan seçiminde etkili olan motivasyonel etkenler. *İlköğretim Online*, 16(2), 394-405.
- Ensari, M. Ş. ve Alay, H. K. (2017). Meslek seçimini etkileyen faktörlerin demografik değişkenler ile ilişkisinin araştırılması: İstanbul ilinde bir uygulama. *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 409-422.
- Ercan, L. (2001). Ergenlik döneminde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 9(2), 47-58.
- Erdem, B. ve Kayran, M. F. (2013). Balıkesir üniversitesi turizm işletmeciliği ve otelcilik yüksekokulu öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörler üzerine bir araştırma. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 81-106.
- Gazalcı, M. (1997). *Aydınlanma sürecinde sekiz yıllık eğitim*. Ankara: Güldikeni Yayınları.
- Gelişli, Y., Kazykhankyzy, L. ve Shauyenova, M. (2018). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin meslek seçimine etki eden değerler (Mardin ili örneği). *İlköğretim Online*, 17(4), 2216-2228.
- Gökdeniz, İ. ve Merdan, E. (2016). Meslek seçimi ile iş tatmini ilişkisi: Bankacılık sektöründe bir uygulama. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 111-121.

- Göktolga, Z. G. ve Gökalp, B. (2012). İş seçimini etkileyen kriterlerin ve alternatiflerin ahp metodu ile belirlenmesi. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 13(2), 71-86.
- Güler, M. (2007). *İlköğretimde yöneltme yönergesi uygulamalarının rehber öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gültekin, M. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yakındoğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Gürsel, F. (1953). Mesleğe yöneltme meselesi. *Mesleki ve Teknik Öğretim*, 2, 38-39.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu (1961). Resmi Gazete (12.01.1961). Sayı: 10705.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Mesleki Eğitimi Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun (1997). Resmi Gazete (18.08.1997). Sayı: 23084.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2012). Resmi Gazete (11.04.2012). Sayı: 28261.
- İŞKUR (2016). İşkur meslek seçimine destek, 3, 6-16. Ankara: Türkiye İş Kurumu.
- Kabaklı Çimen, L. (2019). Eğitim fakültesi öğrencilerinin rol model tercihleri. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 89-111.
- Karaca, A. (2018). *Yedinci sınıf öğrencilerinin çeşitli meslek grupları hakkındaki algılarının kelime ilişkilendirme testi (KİT) aracılığıyla incelenmesi ve öğrencilerin gelecekte meslek seçiminde rol oynayan faktörlerin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, A., Bölükbaşı Macit, Z. ve Siyez, D. M. (2012). Bir ilköğretim okulu psikolojik danışma ve rehberlik servisine yapılan başvuruların incelenmesi. *İlköğretim Online*, 11(4), 1087-1100.
- Kırağ, N. (2015). Hemşirelik mesleğinin seçiminde ilişkili olan faktörler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(4), 226-231.
- Kırbyık, M. (2005). *İlköğretimde mesleki yöneltmeye dair öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri: Afyonkarahisar örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Köksal, K. (2016). Üniversite ve meslek tercihinin etkileyen unsurlara yönelik bir alan araştırması. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 26(2), 39-69.

- Köroğlu, Ö. (2014). Meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi: turizm rehberliği öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 137-157.
- Kösegil, N. (2017). Geleceğin meslekleri nelerdir? <https://www.cnnturk.com/universiterehberim/gelecegin-meslekleri-nelerdir> adresinden alınmıştır.
- Kuzgun, Y. (1992). İlköğretimde rehberlik. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 39-42.
- Kuzgun, Y. (2003). İlköğretimde meslek gelişimi. İçinde Y. Kuzgun (Editör). *İlköğretimde rehberlik* (s. 125-153). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzgun, Y. (2009). *Meslek gelişimi ve danışmalığı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzgun, Y. (2013). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Külahoğlu, Ş. (2002). Avrupa üniversitelerinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(1), 163-185.
- Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2018). Resmi Gazete (14.02.2018). Sayı: 30332.
- Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği (2017). Resmi Gazete (10.11.2017). Sayı: 30236.
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1973). Resmi Gazete (24.06.1973). Sayı: 14574.
- Onur, B. (2014). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Özdemir Yaylacı, G. (2007). İlköğretim düzeyinde kariyer danışmanlığı ve eğitimi. *Bilig*, 40, 119-140.
- Özder, A. (2014). Coğrafya öğretmenlerinin meslek tercihlerinde lise coğrafya öğretmenlerinin etkisi üzerine bir çalışma. *SDU International Journal of Educational Studies*, 1(1), 54-62.
- Özgökbel Bilis, P. (2014). Rol modelleri ve toplumsal değerler açısından “uçaklar” adlı animasyon filmi üzerine bir inceleme. *Selçuk İletişim*, 8(3), 201-227.
- Özkan, S. (2004). *Orta öğretimde mesleki ve teknik eğitimin yeniden yapılandırılması (Görüşler – Öneriler)*. Sivas: Özemek Matbaa.
- Özoğlu, S. Ç. (1978). Gençlerin geleceğe hazırlanması ve mesleki rehberlik. *Eğitim ve Bilim*, 3(13), 13-18.
- Özsoy, O. (2003). *Değişen dünyada meslek seçimi geleceğin meslekleri*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Özsoy, O. (2005). *Etkin öğrenci etkin öğretmen etkin eğitim*. İstanbul: Hayat Yayınları.

- Özveren, H., Gülnar, E. ve Özden, D. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Turkish Journal of Clinics and Laboratory*, 8(2), 57-64.
- Özyürek, R. (2016). Sosyal – bilişsel yaklaşımlar. İçinde B. Yeşilyaprak (Editör). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya*. (s. 220-268). Ankara: Pegem Akademi.
- Özyürek, R. ve Kılıç Atıcı, M. (2002). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi kararlarında kendilerine yardım eden kaynakların belirlenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(17), 33-42.
- Parlaktuna, İ. (2010). Türkiye’de cinsiyete dayalı mesleki ayrımcılığın analizi. *Ege Akademik Bakış*, 10(4), 1217-1230.
- Razon, N. (1983). Meslek seçimi ve mesleğe yönelme. *Eğitim ve Bilim*, 8(43), 23-31.
- Safran, C., Balcı, Z., Sert, I. ve Dinçer, D. (1995). Lise son sınıf öğrencilerinin kişilik özellikleri ile mesleki ilgileri arasındaki ilişkiler: Pilot bir çalışma. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7, 239-250.
- Siyez, D. M. (2016). Gelişimsel yaklaşımlar. İçinde B. Yeşilyaprak (Editör). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya*. (s. 172-214). Ankara: Pegem Akademi.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik* (çev. F. Çok, H. Ercan, M. Artar, E. Uçar, S. A. Sevim, M. Bağlı, A. Aypay, T. Şener, R. Parmaksız, C. Satman, T. Yiğit ve E. Gül Kapçı). İmge Kitabevi Yayınları. (Eserin orijinali 1985’de yayımlandı).
- Şahin, E. ve Keser, F. F. (2016). Farklılaştırılmış eğitim ortamlarının öğrencilerin meslek algılarına etkisi: Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi örneği. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 37-48.
- Şişman, M. (2005). Türk eğitim sistemi. İçinde Y. Özden (Editör). *Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı*. (s. 59-98). Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Tanhan, F. ve Yılmaz, Ü. (2017). Öğrencilerin kariyer seçimlerinde aile ve sosyal medyanın etkisinin incelenmesi (Bir odak grup çalışması). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(35), 35.
- Taşkın, O. (2018). *Ortaokul ve lise öğrencilerine göre din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin rol modelliği*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2019). Asgari ücretin net hesabı ve işverene maliyeti. <https://www.ailevecalisma.gov.tr> adresinden alınmıştır.
- TCMB (2019). Merkez bankası enflasyon hesaplayıcısı. <http://www3.tcmb.gov.tr> adresinden alınmıştır.
- TDK (2019). Türk Dil Kurumu sözlükleri. <https://www.sozluk.gov.tr> adresinden alınmıştır.
- Tonga, D. (2017). Rol model olarak sosyal bilgiler öğretmeni. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 17-30.

- Totan, T. (2014). Okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında sosyal ve duygusal öğrenmenin değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 57-70.
- Turan, Ü. (2018). *Okulun ve ailenin öğrencilerin meslek seçimindeki rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Turan, Ü. ve Kayıkçı, K. (2019). Lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçiminde okul rehberlik hizmetlerinin rolü. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 15-33.
- Tuzcuoğlu, S. (1994). Meslek seçimi ve önemi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6, 265-280.
- Ülger, D. K. (2015). Motivasyon ve model alma kavramlarının ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığına etkisi: Ankara örneği. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 18-43.
- Ünlü, İ. (2010). Televizyonun ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin meslek seçimiyle ilgili algılarına etkisi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 55-74.
- Üre, Ö. (2012). Mesleki rehberlik. M. E. Deniz ve A. Erözkan (Editör). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. (s. 197-216). Ankara: Maya Akademi Yayınevi.
- Vurucu, F. (2010). *Meslek lisesi öğrencilerinin meslek seçimi yeterliliği ve meslek seçimini etkileyen faktörler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yalçın, M., Tekin, U., Sözen, D. ve Odabaşı, B. (2013). *Rehberlik ve psikolojik danışmanlık*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Yazıcı, H. (2012). Eğitsel ve mesleki rehberlik. İçinde G. Can (Editör). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. (s. 81-125). Ankara: Pegem Akademi.
- Yelken, K. (2008). *Orta öğretim son sınıf öğrencilerinin üniversite tercihlerini ve meslek seçimini etkileyen faktörler "Sakarya il merkezi örneği"*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Yeşilyaprak, B. (1986). Gençlere meslek seçiminde yapılacak yardımlar. *Eğitim ve Bilim*, 10(59), 28-32.
- Yeşilyaprak, B. (1995). Mesleki gelişim kuramları üzerine bir eleştirel değerlendirme. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(6), 43-49.
- Yeşilyaprak, B. (2016). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, H. ve Üre, Ö. (2010). *Rehberlik*. Konya: Çizgi Kitabevi.

EKLER

Ek 1: Uygulanan Ölçme Araçları

Meslek Temsilcilerinin Yaptığı Meslek Tanıtımı Öncesi Uygulanan Görüşme Formu

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket formu sizin en çok seçmek istediğiniz meslekleri ve meslek seçiminizde etkili olan faktörleri belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgileriniz ile ilgili sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise bazı meslekler bulunmaktadır. Bu meslekleri inceleyerek mesleki yöneliminize bağlı olarak seçmek istediğiniz ilk beş mesleği en çok seçmek istediğiniz mesleği 1. sıraya alarak 1'den 5'e kadar yanlarında bulunan kutucuklara numaralandırarak sıralayınız. Seçmek istediğiniz meslek veya meslekler ankette yok ise diğer seçeneğine istediğiniz meslek veya meslekleri ekleyerek numaralandırınız. Anketin üçüncü bölümünde en çok tercih etmek istediğiniz mesleği (İkinci bölümde birinci sırada belirttiğiniz mesleği baz alınız.) seçmenizde etkili olan faktörlerle ilgili sorular yer almaktadır. Formda belirleyeceğiniz seçenekleri içtenlikle cevaplamanız önem taşımaktadır.

Forma vereceğiniz yanıtlar araştırmanın amacı dışında kullanılmayacak ve yalnızca araştırmacı tarafından değerlendirilecektir.

Değerli öğrenciler, zamanınızı ayırarak bu araştırmaya yapacağınız katkılar için teşekkür ederim.

Hilal YERLİKAYA

Matematik Öğretmeni

1.BÖLÜM

Cinsiyetiniz:		
Kız ( )	Erkek ( )	
Annenizin Eğitim Durumu:		
İlkokul ( )	Okuryazar değil ( )	Okuryazar ( )
Üniversite ( )	Ortaokul ( )	Lise ( )
	Yüksek Lisans ve Üzeri ( )	
Babanızın Eğitim Durumu:		
İlkokul ( )	Okuryazar değil ( )	Okuryazar ( )
Üniversite ( )	Ortaokul ( )	Lise ( )
	Yüksek Lisans ve Üzeri ( )	
Annenizin Mesleği:		
Babanızın Mesleği:		
Ailenizin Aylık Geliri:		
500 TL ve altı ( )		
501 TL ile 1000 TL arası ( )		
1001 TL ile 2000 TL arası ( )		
2001 TL ve üzeri ( )		

2. BÖLÜM

Aşağıdaki mesleklerden hangisini seçmek istersiniz? (Not: En çok seçmek istediğiniz beş mesleği, en çok seçmek istediğiniz mesleği birinci sıraya en az seçmek istediğiniz mesleği beşinci sıraya gelecek şekilde 1.2.3.4.5. olarak işaretleyiniz.)

MESLEKLER	DERECELENDİRME				
Sağlık Hizmetleri					
Diş Hekimi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Diyetisyen	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Doktor	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Ebe	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Eczacı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Hemşire	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Adli Hizmetler					
Avukat	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Hakim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
İnfaz Memuru	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Savcı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Zabıt Kâtibi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Din Hizmetleri					
İmam	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Müezzin	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Vaiz	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Güvenlik Hizmetleri					
Astsubay	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Polis	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Subay	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Uzman Çavuş	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Eğitim Hizmetleri					
Akademisyen	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Öğretmen (Branş:.....)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Diğer Hizmetler					
Mühendis (Branş:.....)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Mimar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Diğer: (Kamu dışında da bir meslek yazabilirsiniz)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

3. BÖLÜM

İkinci bölümde birinci sırada belirttiğiniz mesleği baz alarak aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

1. Aşağıdaki faktörlerden hangisi ya da hangileri meslek seçiminizde etkili olmuştur? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz.)

- a) İlgi ve Yetenekleriniz
- b) Kazanç Durumu
- c) Aile Mesleği
- d) Toplumdaki Saygınlığı
- e) İlerleme İmkânı
- f) Çevremde Örnek Aldığım Kişiler
- g) Seyahat İmkânı
- h) İşin Niteliği ve Mekân Durumu
- i) Sahip Olduğum Değerler
- j) Kolay İş Bulma İmkânı
- k) Çalışma saatleri
- l) Fiziksel Özelliklerime Uygunluğu
- m) Diğer(.....)

2. Beğendiğiniz, sevdiğiniz bir kişinin meslek tercihinize herhangi bir etkisi oldu mu? Varsa aşağıdaki seçeneklerden birini işaretleyerek belirtiniz.

- a) Aile
- b) Çevre
- c) Öğretmen
- d) Popüler Kişi
- e) Diğer (.....)
- f) Hayır, etkilendiğim bir kişi olmamıştır.

3. Seçmek istediğiniz mesleğe ilişkin detaylı bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyorsanız bu bilgileri nerelerden elde ettiğinizi belirtiniz.

4. Ailen seni hangi meslekte çalışmaya yönlendirmektedir?

5. Meslek tanıtımlarının meslek seçimini etkileyip etkilemediği hakkında ne düşünüyorsunuz?

6. Sizce meslek tanıtımları aşağıdakilerden hangisi gibi olmalıdır?

a) Uzman kişiler (Meslek temsilcileri) mesleklerini öğrencilere birebir anlatmalıdır.

b) Kitaplardan gerekli bilgiler okunmalıdır.

c) İnternet üzerinden gerekli bilgiler elde edilmelidir.

d) Rehber öğretmenlerimizin tanıtımı yeterlidir.

e) Ailem ve çevremden edindiğim bilgiler yeterlidir.

Mesleki Karar Envanteri

AÇIKLAMA:

Envanterde meslek seçimiyle ilgili tutum ve davranışlarınızı ölçen bazı ifadelere yer verilmiştir. Sizden istenen, her bir ifadeyi dikkatli bir şekilde okuyarak, bu ifadelerin size ne kadar uygun olup olmadığını belirtmenizdir.

Her bir maddeyi dikkatli bir şekilde okuduktan sonra karşısındaki kutucuğa “X” işareti koymanız yeterli olacaktır.

ÖRNEK:

Meslek seçimiyle uğraşmanın erken olduğunu düşünüyorum.

Eğer yukarıdaki ifadenin size çok uygun olduğunu düşünüyorsanız “**Bana çok uygun**” kutucuğuna “X” işareti koymanız yeterli olacaktır.

Her bir ifadeye ilişkin beş seçenekten yalnız birini işaretleyebileceğinizi ve cevapsız ifade bırakmamanız gerektiğini lütfen unutmayınız.

BAŞARILAR

MADDELER	Bana çok uygun	Bana biraz uygun	Kararsızım	Bana pek uygun değil	Bana hiç uygun değil
1. Kişiliğime en uygun olan mesleğin ne olduğunu bilmiyorum.					
2. Bir çok meslek ilgimi çekiyor, bunlar arasından hangisini seçeceğimde güçlük çekiyorum.					
3. Sevdiklerime karşı gelmekten çekindiğim için herhangi bir meslek kararı vermiş değilim.					
4. Alan ve meslek seçimi konusunda yeterli bilgim yok.					
5. İlgilendiğim mesleklerin gerektirdiği eğitimler konusunda bilgim yeterli değil.					
6. Hangi branşı (alanı) seçeceğimi biliyorum ancak, bu branşın beni hangi mesleğe götüreceğini bilmiyorum.					
7. Ne gibi ilgilere sahip olduğumu bilmiyorum, çok az şey ilgimi çekiyor.					
8. Meslek seçimi konusunda benim isteğim ile yakınlarımla isteklerinin uzlaşmayacağından kaygı duyuyorum.					
9. Hakkında bilgi sahibi olduğum çok az meslek var.					
10. Kendime uygun bir meslek ya da alan olduğunu zannetmiyorum.					
11. İleride ne olmak/ ne yapmak istediğim sorulduğunda cevap vermekte zorlanıyorum.					
12. Mesleki tercihim nasıl uygulamaya koyacağım konusunda bilgi sahibi değilim.					
13. Seçeceğim meslek konusundaki kararım sık sık değişiyor.					
14.					
15. Bildiğim bir çok meslek alanı olmasına rağmen onları bir türlü eleyip daraltamıyorum.					
16. İlgilerim sık sık değişiyor.					
17. Meslek seçimi ve alan belirleme konusunda neler yapılması gerektiğini bilmiyorum.					
18. Seçtiğim alan ile ilgili bir iş bulmak tamamen şans.					
19. Mesleki karar verme oldukça karmaşık ne yapacağım konusunda yetersizim.					
20. Varolan meslek ve eğitim alanları içinden bana uygun birini bulacağımı zannetmiyorum.					
21. Mesleki bir tercih yapmanın çok erken olduğunu düşünüyorum.					
22.					
23. Hoşlandığım bir çok meslek var fakat hangisinin diğerlerinden daha iyi olduğunu bilemiyorum.					
24.					
25.					
26. Yeteneklerimin istediğim mesleğe beni ulaştırıp ulaştıramayacağını bilmiyorum.					
27. Hangi alanlarda daha yetenekli olduğumu bilmiyorum.					
28. Hangi alanda daha başarılı olacağımı bilmiyorum.					
29. Hoşlandığım alanlarda yetenekli olup olmadığını bilmiyorum.					
30. Hangi alanın derslerinin daha çok hoşuma gittiğinden emin değilim.					

Meslek Temsilcilerinin Yaptığı Meslek Tanıtımı Sonrası Uygulanan Görüşme Formu

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket formu sizin meslek seçiminizde model yaklaşımının etkilerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bazı meslekler bulunmaktadır. Bu meslekleri inceleyerek mesleki yöneliminize bağlı olarak seçmek istediğiniz ilk beş mesleği en çok seçmek istediğiniz mesleği 1. sıraya alarak 1'den 5'e kadar yanlarında bulunan kutucuklara numaralandırarak sıralayınız. Seçmek istediğiniz meslek veya meslekler ankette yok ise diğer seçeneğine istediğiniz meslek veya meslekleri ekleyerek numaralandırınız. Anketin ikinci bölümünde model yaklaşımının etkililiğini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Formdaki soruları içtenlikle cevaplamamız önem taşımaktadır.

Forma vereceğiniz yanıtlar araştırmanın amacı dışında kullanılmayacak ve yalnızca araştırmacı tarafından değerlendirilecektir.

Değerli öğrenciler, zamanınızı ayırarak bu araştırmaya yapacağınız katkılar için teşekkür ederim.

Hilal YERLİKAYA

Matematik Öğretmeni

1. BÖLÜM

Aşağıdaki mesleklerden hangisini seçmek istersiniz? (Not: En çok seçmek istediğiniz beş mesleği, en çok seçmek istediğiniz mesleği birinci sıraya en az seçmek istediğiniz mesleği beşinci sıraya gelecek şekilde 1.2.3.4.5. olarak işaretleyiniz.)

MESLEKLER	DERECELENDİRME				
Sağlık Hizmetleri					
Diş Hekimi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Diyetisyen	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Doktor	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Ebe	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Eczacı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Hemşire	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Adli Hizmetler					
Avukat	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Hakim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
İnfaz Memuru	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Savcı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Zabıt Katibi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Din Hizmetleri					
İmam	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Müezzin	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Vaiz	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Güvenlik Hizmetleri					
Astsubay	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Polis	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Subay	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Uzman Çavuş	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Eğitim Hizmetleri					
Akademisyen	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Öğretmen (Branş:.....)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Diğer Hizmetler					
Mühendis (Branş:.....)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Mimar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Diğer: (Kamu dışında da bir meslek yazabilirsiniz)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

2. BÖLÜM

1. Seçmek istediğiniz meslek hakkında yeterli bilgi edinebildiniz mi?

2. Uzman kişiler (Meslek temsilcileri) tarafından yapılan meslek tanıtımının etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

3. Meslek tanıtımı sonrasında seçmek istediğiniz mesleği değiştirmeyi düşünüyor musunuz? Neden?

Ek 2: Ölçme Aracı Kullanım İzni

Hilal YERLİKAYA <eyd_h@hotmail.com>

10.04.2019 11:14

İyi günler Mehmet Ali Hocam,

Ben Hilal YERLİKAYA. Gazi Osman Paşa Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi bölümünde yüksek lisans öğrencisiyim. Tezimde sizin "Mesleki Karar Envanteri" ölçeğinizden yararlandım ve daha önce sizinle telefon ile iletişime geçip ölçeğinizi kullanmak için izin almıştım. Ancak yazılı olarak da ölçek izninize ihtiyacım var. Yazılı olarak izninizi gönderirseniz sevinirim. Çok teşekkür ederim, iyi günler...

Mehmet Ali ÇAKIR <macakir@mehmetakif.edu.tr>

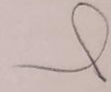
11.04.2019 Per 08:24

Ölçeği kullanmanızda bir sakınca yoktur. Kolay gelsin.

Ek 3: Araştırma Uygulama İzin Belgesi

T.C.
SİVAŞ VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 92255297/605.01/1156473

Konu: Araştırma İzni
(Yük.Lis.Öğrc. Hilal YERLİKAYA)

18/03/2014

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
TOKAT

İlgi : a)Gaziosmanpaşa Üniversitesi Rektörlüğünün 13/03/2014 Tarihli ve 23845617-044-764-1185 Sayılı Yazısı.
b)Valilik Makamının 13/03/2014 Tarihli ve 92255297-605.01-1088169 Sayılı Onayı.
c)Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07/03/2012 Tarihli B.08.0.YET.00.20.00.0-3616 Sayılı 2012/13 No'lu Genelgesi.

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Hilal YERLİKAYA'nın, "Meslek Seçiminde Model Yaklaşımının 8. Sınıf Öğrencilerinin Tercihleri Üzerine Etkileri" konulu tez çalışması kapsamında, onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen 9 sayfa 57 sorudan oluşan veri toplama araçlarının, gönüllülük esas olmak kaydıyla İlimiz Merkez İlçede bulunan Seyrantepe İMKB Ortaokulu öğrencilerine uygulanması Valilik Makamının ilgi (b) onayı ile uygun görülmüş olup onay örneği yazımız ekinde gönderilmiştir.

Söz konusu araştırma çalışmasının bitiminde sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında Müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda;
Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.

Turan AKPINAR
Milli Eğitim Müdürü

EK : İlgi (b) Onay Örneği (1 Sayfa)

DAĞITIM :

Gereği :	Bilgi :
-Gaziosmanpaşa Üniversitesi Rektörlüğü	-Seyrantepe İMKB OO Müd.

Güvenli Elektronik İmza
Aşılıdır
18.03.2014
LUTİ KELDAL
Şef

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden c931-14b5-36d3-a752-287d kodu ile yapılabilir.

Ek 4: Özgeçmiş

Adı Soyadı	Hilal YERLİKAYA
Kişisel Bilgiler	Uyruğu: T.C. Doğum Tarihi ve Yeri: 10.05.1983/ Sivas
İletişim Bilgileri	E-posta:eyd_h@hotmail.com
Öğrenim Bilgileri	Lise: 1997-2001 Sivas Kongre Lisesi Üniversite: 2002-2006 Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği
İş Deneyimi	2006-2008: Bitlis Güroymak Gölbaşı Cumhuriyet YİBO Matematik Öğretmeni 2008-halen: Sivas Seyrantepe İMKB Ortaokulu Matematik Öğretmeni